

13. januar 2020

VG

Metoderapport SKUP 2019

VÅPEN-AVSLØRINGEN

Erlend Ofte Arntsen, Ola Haram
og Mona Grivi Norman

INNHold

1 Innledning	1
2 Slik startet arbeidet	1
3 Politiadvokatens våpensamling	2
3.1 Saken mot politiadvokaten	2
3.2 Innsyn i påtalevedtak og avhør	3
3.3 Innsyn i åpen straffesak	3
3.4 Avtalen mellom VG og Oslo politidistrikt	4
3.5 Tidslinje og dokumentkontroll	4
3.6 Sikkerhet og kildehåndtering	5
3.7 Navnelister i magasiner fra antikvariat	5
3.8 Operasjon Bonanza	5
3.9 Kartlegging av 67 straffesaker	6
3.10 En brå pressekonferanse	6
3.11 En betent innsynssak	6
3.12 Publisering av straffesaksopplysninger	7
3.13 Etikk, varsling og dempet identifisering	7
3.14 Varslerne som ble straffeforfulgt	8
3.15 Hvem godkjente våpenskapet?	8
3.16 Spesialenhetens advarsler	8
4 Forsvarets tapte våpen	9
4.1 Innsyn i register og postjournal	9
4.2 Våpendestruksjon	9
4.3 Transaksjoner og følgeseddel	9
4.4 Slik fant vi sentrallagersjefen	9
4.5 Jakten på Forsvarets godkjenninger	10
4.6 Panservernkanon og manglende arkiv	10
4.7 Forsvars-Colt i fersk våpendom	11
4.8 Politiets våpenrapporter	11
4.9 Bekreftelser gjemt i avslag	11
4.10 Forsvarssjefens våpeninteresse	12
4.11 En vederlagsfri overføring	12
4.12 Åpent intervju, et museumsbesøk og dokumenter som ikke finnes	12
5 Polititoppene	13
5.1 PST-sjefen	13
5.2 Adressehistorikk og losjevenner	13
5.3 Teste hypotese med enkens familie	13
5.4 Åpen konfrontasjon	13
5.5 Motstrid om forklaringen	14
5.6 Etterforskning = stengte dører	14
5.7 Jakten på Sjøvolds våpendokumenter	15
5.8 Påtaleleder på Innlandet	15
5.9 Innsyn i settesjefens påtalevedtak	15
5.10 Ny juridisk vurdering	16
5.11 Innsyn i omslagsark	16
5.12 «Ikke i pressens kjerneområde»	16

5.13 Kripos-sjefen	17
5.14 Innsyn og sortering	17
5.15 Granske samordningsorganet.....	17
6 Organisering av arbeidet	18
7 Dette er nytt	18
8 Konsekvenser	19
9 Etikk og spesielle erfaringer	19
9.1 Publisering fra selvmordsbrev	19
9.2 Hvem etterforsker de mest alvorlige lovbruddene?	20
9.3 Kan vi stole på Forsvarets svar?	20
9.4 Mulig straffeforfølgelse av åpenhet	20

INNSENDERE

Erlend Ofte Arntsen, erlend.ofte.arntsen@vg.no, 98070824

Ola Haram, ola.haram@vg.no, 92088655

Mona Grivi Norman, mona.norman@vg.no, 95780073

Takk til:

Tore Kristiansen, Anders Sooth Knutsen og Sondre Nilsen

Publisert:

Fra 19. oktober 2019. Arbeidet fortsetter inn i 2020.

Kontaktperson:

VG ved Mona Grivi Norman,
Akersgata 55, 0107 Oslo

Redaksjon:

Verdens Gang
Pb. 1185 Sentrum, 0107 Oslo

Saker:

Politiadvokatens våpensamling

<https://www.vg.no/spesial/2019/operasjon-bonanza>

Finner forsvarspistoler hos kriminelle

<https://www.vg.no/spesial/2019/forsvarspistolene/>

PST-sjefen oppbevarte våpen ulovlig i flere år

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/LAX5OV/>

Tidligere våpenlagersjef siktet for underslag

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/4ql2eg/>

Lenke til samtlige saker fra VG.no, samt PDF av artikler publisert i papiravisen, er vedlagt

1 INNLEDNING

«Saken har høy prioritet, fordi den har stor allmenn, offentlig interesse. Det er fordi søkelyset nå er rettet mot en tidligere politimester og en person som nå er leder for PST.»

Etterforskningsleder Kari-Anne Hille Valla, Spesialenheten

1. november 2019 åpnet Spesialenheten en bred etterforskning av sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste. Hans Sverre Sjøvold er mistenkt for brudd på tjenesteplikten og våpenloven.

To dager tidligere hadde VG avslørt at Sjøvold gjennom flere år hadde oppbevart våpen ulovlig. Da han leverte inn våpnene i politidistriktet der han selv var politimester, ble det aldri opprettet noen sak. Sjøvold selv kalte saken en ren vennetjeneste – og sier han kun har begått mindre formalfeil.

VG har det siste året avslørt hvordan personer som skal forvalte våpen og våpenlover, ikke ser ut til å forstå eller mene at de samme lovene gjelder for dem.

I denne rapporten skal vi vise metodene som gjorde det mulig å avsløre Forsvarets manglende våpenkontroll, og politiet og Spesialenhetens mangler i etterforskningen av maktpersoners våpenhold.

For første gang har VG fått innsyn i samtlige dokumenter i en åpen straffesak. Etterforskningen av politiadvokat Peter Ristan viser hvordan han gjennom flere år bygget opp en av Norges største ulovlige våpensamlinger ved å lure sine kolleger ved våpenkontoret i Lillestrøm.

Gjennom omfattende innsynsarbeid har vi dokumentert våpenlekkasjer fra Forsvaret, vist hvordan «destruerte» våpen havner ute blant kriminelle – og avslørt mangelfull etterforskning fra politiet.

Vi har avdekket hvordan en tidligere forsvarssjef skaffet plomberte forsvarsvåpen til hjembygdas historielag. Hvordan sjefen for Kripos selv ble etterforsket for å påvirke en våpenetterforskning. Og hvordan saken mot en tidligere nestleder i Spesialenheten endte opp med henleggelse da han ville ta med seg våpen hjem fra politihuset.

Forsvaret og politiet forvalter stor makt i det norske samfunnet. De har ansvaret for vår trygghet og derfor er deres ansatte gitt mulighet til å håndtere våpen på samfunnets vegne. De fleste nordmenn har tillit til at politiet og forsvaret forvalter dette ansvaret godt.

Det siste året har VG avslørt oppsiktsvekkende brudd på denne tilliten fra betrodde offentlige tjenestemenn.

2 SLIK STARTET ARBEIDET

I april 2016 fant politiet store mengder ulovlige våpen hos to våpensamlere på Ringerike. En av de pågrepne var forsyningsoffiser i Forsvaret. I mai 2018 aksjonerte politiet mot to tidligere forsvarsansatte i Rakkestad.

Aksjonene førte til enkeltsaker i VG og andre medier. Men til tross for at det dreide seg om forsvarsansatte og hundrevis av skarpe ulovlige våpen, var det ingen som fulgte opp de åpenbare

spørsmålene: *Hvor stammet våpnene fra? Hvordan kunne illegale våpensamlere få tak i skarpe militære våpen? Hadde noen misbrukt stillingen sin i Forsvaret?*

I februar 2019 ble Mona tipset om å lese en dom fra Nedre Ringerike tingrett. Her ble de to tiltalte i Ringerike-saken dømt til tre og et halvt års fengsel for blant annet ulovlig oppbevaring og heleri av våpen. Dommen var ikke bare interessant på grunn av det store omfanget, den inneholdt også informasjon som ble oppstarten på VGs våpensaker.

I dommen står det at 65 Colt-pistoler som er gjenfunnet hos de siktede *«inngikk i samme parti på i alt 700 stk. Colt som er registrert som destruert i forsvaret»*. Kunne det bety at 700 pistoler var på avveie? Og at informasjonen i Forsvarets register var feil? Basert på dette ville vi undersøke to hypoteser:

- 1. Våpen som Forsvaret tror er destruert er likevel ikke ødelagt.**
- 2. Våpen som skulle vært destruert havner hos illegale våpensamlere.**

På listen over flere hundre beslaglagte våpen på Ringerike, var det ett funn som pekte seg ut: *«Blant beslagene hos NN ble det også funnet en rekylfri kanon Carl Gustav M2. I følge forsvarets registre skulle denne vært destruert 24.03.2006»*. En Carl Gustav M2 er en rekylfri panservernkanon som fortsatt brukes av de norske styrkene i Afghanistan. Det er et våpen som ikke bør ligge på en gårds plass på Ringerike. Basert på disse setningene var det grunnlag for å undersøke to nye hypoteser:

- 3. Våpen med massivt skadepotensiale har forsvunnet fra det norske Forsvaret.**
- 4. Våpen har blitt stjålet eller underslått fra Forsvaret for minst ti år siden, uten at det har blitt oppdaget.**

Dommen var på 41 sider, likevel var det ingen henvisninger til at noen hadde blitt etterforsket eller dømt for å ha forsynt de to samlerne med «destruerte» forsvarsvåpen.

Vi dobbeltsjekket alle personer som ble omtalt i dommen og som hadde handlet våpen med de domfelte. Kunne vi finne andre forsvarsansatte som var kilder til de ulovlige forsvarsvåpnene? På side 4 sto det en setning som skulle bli viktig for oss: *«Han mottok også, fra Peter Ristan, ved flere anledninger våpen som han visste var ført ut av våpenregisteret til tross for at de var funksjonelle ...»*.

Et kjapt Google-søk på Peter Ristan viste at han var politiadvokat på Romerike. Født i 1979. Det var en rekke artikler der han var omtalt som aktor og dommerfullmektig i straffesaker.

- 5. Kunne det stemme at en politiadvokat hadde vært involvert i ulovlig våpenhandel?**

Vi fikk også et treff på minnesidene til Lørenskog begravelsesbyrå. *«Peter Ristan, født 1. mai 1979 valgte å avslutte livet sitt 17. februar 2017»*, står det i dødsannonnen fra familien.

3 POLITIADVOKATENS VÅPENSAMLING

3.1 Saken mot politiadvokaten

De fleste journalister har en naturlig skepsis mot å ta tak i saker der den som anklages for noe straffbart har tatt sitt eget liv. Men gitt Peter Ristans betrodde stilling i samfunnet, ville vi forhøre oss mer om hvordan hans navn kunne dukke opp i dommen.

Enkle personsøk viste at Ristan var en aktiv våpensamler som blant annet hadde gitt ut en bok om eldre forsvarsvåpen sammen med den tidligere sjefen for de norske spesialstyrkene, Karl Egil Hanevik. Da vi kontaktet personer som hadde kjent Ristan fikk vi bekreftet at han hadde vært under etterforskning for omfattende våpenlovbrudd. Vi fikk også opplyst at Ristan tok livet sitt like etter at han ble kontaktet av politiet med spørsmål om dette.

3.2 Innsyn i påtalevedtak og avhør

Når en politimann har blitt etterforsket er det naturlig å kontakte Spesialenheten for politisaker. Der opplyste de at saken hadde blitt sendt til Oslo statsadvokatembeter fordi de mente forholdene ikke angikk Peter Ristan som politimann. Men: Spesialenheten opplyste at saken hadde ført til at de opprettet to andre etterforskninger mot ansatte ved våpenkontoret i Lillestrøm.

Vi ba om innsyn i påtalevedtakene i de to sakene. Her kunne vi lese at en kvinnelig medarbeider i 2018 hadde fått forelegg for grovt uaktsom tjenestefeil. Og at en mannlig medarbeider hadde blitt siktet for grov korrupsjon, men at saken hadde blitt henlagt.

Påtalevedtakene bekreftet også indirekte mye informasjon i Ristan-saken. Her sto det at politiadvokaten hadde blitt etterforsket for brudd på våpenloven, at han tok sitt liv etter å ha blitt kontrollert av politiet, at han etterlot seg et brev der han fortalte om et hemmelig våpenlager og at det på lageret ble funnet flere hundre ulovlige våpen.

Avhørene med de to politiansatte var sladdet i vedtaket, men etter å ha klaget fikk vi også innsyn i disse. Her forteller den kvinnelige medarbeideren om hvordan hun hadde sett seg blind på politiadvokatens kompetanse og person: *«Ristan var en profilert og anerkjent politiadvokat med mål om å bli dommer. Hvis man ikke skal kunne stole på en slik person, hvem skal man da stole på?»*

Kvinnen hadde rett. Peter Ristan hadde en betrodde stilling, og alt tydet på at han hadde utnyttet denne til å begå alvorlige lovbrudd. Til tross for at vi visste at saken ville føre til krevende etiske avveininger før den kunne publiseres, ville vi jobbe videre. Men vi trengte mer informasjon.

Vi bestemte oss for å søke innsyn i straffesaken.

3.3 Innsyn i åpen straffesak

Da vi undersøkte status på etterforskningen, fant vi ut at den hadde endt opp hos Seksjon for økonomi og spesialetterforskning i Oslo politidistrikt. Det viste seg å være ett stort hinder i veien for vårt ønske om innsyn: Til tross for at det hadde gått over to år siden Peter Ristan døde, var saken fortsatt åpen og under etterforskning.

Som hovedregel er straffesaksdokumenter underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven. Det gjelder også etter at saken er avsluttet eller henlagt. I noen saker kan likevel påtalemyndighetene velge å gi innsyn i dokumentene dersom man har en saklig grunn. Eksempler på dette fra de siste årene er NRK/VGs innsyn i Orderud-saken og Adresseavisa innsyn i avhørene fra den henlagte saken mot Rune Olsø.

Påtaleinstruksen sier at dokumenter i en åpen straffesak bare kan lånes ut når det foreligger særlige grunner og det ikke anses ubetenkelig av hensyn til videre behandling. Vi kjenner ikke til tidligere saker der politiet har gitt media innsyn i samtlige dokumenter i en åpen straffesak. Vi bestemte oss likevel for å gjøre et forsøk.

23. april ba VG om innsyn i straffesaken mot Peter Ristan. 30. april ba politiadvokat Ole Rasmus Knudsen om at vi «*redegjorde nærmere for formålet med innsynet opp mot særlige grunner*».

Vi argumenterte for at saken berørte flere punkter av offentlig interesse. Den gjaldt en *offentlig tjenestemann* i en betrodde stilling, den viste hvordan politiets egen *våpenforvaltning* hadde muliggjort lovbrudd. Og det var viktig at pressen kunne utføre sin kontrollfunksjon når politiet etterforsket en av sine egne ansatte.

Avslutningsvis viste vi til Riksadvokatens veileder for innsyn i straffesaksdokumenter som blant annet sier at «*ved vurderingen av om en sak har offentlig interesse etter EMK artikkel 10, sondres det mellom saker som involverer folkevalgte og andre offentlige personer, offentlige tjenestemenn og private. Særlig vil saker om myndighetsmisbruk ha stor allmenn interesse, og det er i fellesskapets interesse at slike forhold avdekkes.*»

Eposten ble sendt 3. mai. Samme dag fikk VG innvilget innsyn i alle sakens dokumenter dersom vi inngikk en avtale med Oslo politidistrikt.

3.4 Avtalen mellom VG og Oslo politidistrikt

Påtaleleder Ole Rasmus Knudsen skrev at han fant saklig grunn til å gi VG innsyn. Innsynet skulle reguleres gjennom en bindende avtale mellom journalist Erlend Ofte Arntsen og Knudsen selv. Her skrev han blant annet at innsynet var gitt personlig til navngitte journalister og redaktører, og at «mangfoldiggjøring» av opplysninger fra saken ikke kunne gjøres uten «politiets samtykke». Han viste videre til et personlig straffansvar for «uvøren» behandling av straffesaksopplysninger.

Vi var veldig i tvil på om vi skulle inngå avtalen. VG kan ikke la politiet redigere journalistikken vår. Samtidig er vi som journalister ofte i situasjoner der vi får kjennskap til taushetsbelagt informasjon uten at den kan publiseres. Det vanligste eksempelet er fengslingsmøter der vi er tilstede selv om det er referatforbud. Vi kan også velge å skrive under på taushetserklæringer om situasjoner og personer for å være tilstede i lukkede miljøer eller på hemmelige operasjoner.

Vi opplevde at Knudsen hadde forståelse for journalistikken vi ønsket å lage. Han ønsket å gi oss det fullstendige bildet av saken, fremfor å velge ut enkeltdokumenter. Formuleringen om «politiets samtykke» handlet om å kunne luke vekk enkeltopplysninger som kunne skade etterforskning i andre saker eller være særlig belastende for Ristans pårørende.

7. mai skrev Erlend under på avtalen med Oslo politidistrikt. I retur fikk han en minnepenn.

3.5 Tidslinje og dokumentkontroll

Straffesaken besto av cirka tusen sider. Blant annet var det flere hundre sider med våpentekniske undersøkelser, rapporter, avhør av sentrale og perifere vitner. Hvordan skulle hele teamet få oversikt over saken, uten å bryte avtalen om ikke å mangfoldiggjøre dokumentene?

Ola og Erlend brukte flere dager på å lese seg gjennom samtlige dokumentsider. Samtidig jobbet de begge i et felles dokument der de førte inn interessante opplysninger. Alle *personnavn/årstall/våpen* ble merket – slik at vi i etterkant kunne sortere ut informasjonen og bygge relevante tidslinjer.

Tidslinjen ga oss blant annet et interessant funn: Det gikk bare fire dager mellom straffesaken mot Peter Ristan ble overført til Oslo politidistrikt til han leide seg et lager på Kløfta. Han flyttet over 300 ulovlige våpen til det hemmelige lageret.

Det kunne tyde på at Peter Ristan brukte sin tilgang som politimann til å bli kjent med etterforskningen mot seg selv. Før han begynte å fjerne bevis.

3.6 Sikkerhet og kildehåndtering

Det var viktig for oss å overholde den sikkerhetsmessige delen av avtalen. I VG har minnepennen til enhver tid ligget innelåst i en safe. Ingen dokumenter er kopiert, men lest på nytt når vi har hatt behov for det.

Notater i saken er lagret på en ekstern server som ikke er koblet på VGs vanlige nettverk og som det ikke er mulig å få tilgang til utenfor Akersgata 55. Dette gjelder også andre sensitive notater i prosjektet. Alle papirdokumenter er oppbevart i en låst safe kun en indre kjerne kjenner koden til.

I de fleste artiklene la vi ut mobilnummeret til journalist Ola Haram med oppfordring til tipsere som kunne ha relevant informasjon om å kontakte oss via Signal eller WhatsApp. Disse meldingstjenestene lagrer mindre metadata enn vanlig telekommunikasjon og er en sikrere måte å kontakte oss på. Det var det mange som gjorde.

3.7 Navnelister i magasiner fra antikvariat

Vi gjorde utfyllende person-research på Peter Ristan. Vi søkte opp våpensaker der han hadde vært aktor eller dommer, uten å finne noe påfallende. Og vi fant artikler om hans legale våpenvirksomhet som samler og forfatter av en fagbok om våpen.

For å være lovlig våpensamler i Norge må man være medlem av Norsk våpenhistorisk selskap (NVS) eller Kongsberg våpenhistoriske forening. Vi forsto at Ristan hadde vært medlem i NVS som er den eneste landsdekkende foreningen.

Norsk våpenhistorisk selskap er en privat forening med losjepreg. Alle nye medlemmer må være anbefalt av to eksisterende medlemmer. Medlemslistene er hemmelige, men vi hadde hørt om politiledere, forsvarstopper og dommere blant medlemmene. Hvilken rolle hadde Peter Ristan hatt i foreningen?

Svaret fant vi overraskende nok på et antikvariat i Kristiansand. NVS gir ut medlemsblader noen ganger i året. På Finn.no søkte Ola opp NVS-blader og fant flere årganger med papirmagasin til salgs på et antikvariat som skulle legges ned. Ved hjelp av Erlends svigerfar i Flekkefjord fikk vi kjøpt alle bladene – og i et magasin fra 2011 fant vi svaret: Peter Ristan var dette året ett av to medlemmer i NVS' medlemskapskomité.

Det vil si at Ristan var med på å bestemme hvem som var skikket til å bli godkjent som lovlydig våpensamler i Norge.

3.8 Operasjon Bonanza

Bakgrunnen for at politiet kom på sporet av Peter Ristan var en større politioperasjon kalt Bonanza. Politiet hadde siden høsten 2015 jobbet for å avdekke ulovlig våpenhandel blant lovlige og illegale våpensamlere. Totalt var 67 personer siktet. Vi tok tidlig kontakt med etterforskningsleder Skule Worpvik og Bonanzas funn ble en viktig åpen kilde for sakene våre.

Samtidig var vi opptatt av ikke å gå i politiets fotspor. Vi har brukt mest ressurser på de sakene der politiet har kommet til kort – eller der de erkjenner at ressursene ikke strekker til.

3.9 Kartlegging av 67 straffesaker

Fra påtaleleder i Sør-Øst politidistrikt ba vi om og fikk innsyn i saksnumre for de 67 straffesakene. Vi ba om de samme opplysningene fra de åtte involverte politidistriktene i alle sakene: a) etterforskningsleder, b) påtaleansvarlig, c) når saken ble opprettet, d) status for saken per dags dato – og e) hvilke paragrafer som fremkommer i siktelse/iltale.

Vi ba også om å få opplyst om saker der 1) nåværende eller tidligere forsvarsansatte eller 2) nåværende eller tidligere politiansatte var siktet for våpenlovbrudd.

Distriktene brukte alt fra tre dager til 6 uker på å svare. Flere saker ble også kasteballer mellom distriktene da de hadde ulike roller i etterforskningen.

Svarene plottet vi inn i et enkelt regneark der vi også fylte inn informasjon fra dommer, medieomtale og andre åpne og lukkede kilder. Til slutt satt vi med et enkelt sorterbart datasett som ga oss god oversikt over sakene – og viktige spor videre.

3.10 En brå pressekonferanse

Vi fikk innsyn i Ristan-saken 7. mai og hadde første møte med etterforskningsleder i Bonanza 10. mai. Her stilte vi også spørsmål om saken mot Peter Ristan. Senere har vi fått vite at Sør-Øst politidistrikt reagerte på det innsynet Oslo politidistrikt hadde gitt VG.

Noen uker etter at vi stilte de første spørsmålene innkalte Politidirektoratet og Sør-Øst politidistrikt til en stor pressekonferanse. «*Vi har beslaglagt våpen som er ment for krig og forsvar av landet. Flere siktede er tilknyttet Forsvaret. Flere av de siktede er eller har vært tilknyttet politiet*», sa politiinspektøren under pressekonferansen 22. mai.

Vi fryktet avsløringen ville sette andre journalister på samme spor som oss. Men til tross for at mediene fikk høre at flere offentlige tjenestemenn hadde begått alvorlige lovbrudd, var det lite systematikk i oppfølgingen. Forsvaret beklaget og forsikret om at alt hadde blitt bedre.

Vi dekket saken som en ordinær nyhetssak, samtidig jobbet vi på spreng for å få større saker klare i løpet av kort tid. Men vi måtte fortsatt forholde oss til avtalen med Oslo-politiet og gi Ristans pårørende tid til å få opplest saken om politiadvokatens våpen. Vi bestemte oss for at vi heller fikk tåle det dersom andre redaksjoner fortalte historien før oss.

For oss var det en fordel å kunne gjøre de nødvendige innsynene og jobbe ut sakene skikkelig, men det er betenkelig for mediene som helhet. Hvor alvorlige saker kan offentlige myndigheter presentere på en felles seanse uten at pressen går grundig inn i de viktigste spørsmålene:

- Hvem er de siktede fra politi og forsvar?
- Hvordan har de misbrukt sine stillinger?
- Hva sier funnene om holdningen til våpenlovene hos de som skal forvalte våpen på samfunnet vegne?

3.11 En betent innsynssak

Vi var klar over at innsynet i den åpne straffesaken mot Peter Ristan var unikt, men det skulle vise seg at saken ble langt mer betent enn vi hadde forventet etter at innsynet var gitt. Vi ba jevnlig om innsyn i e-poster mellom Politidirektoratet (POD), Riksadvokaten og Oslo politidistrikt som omhandlet saken. På denne måten fikk vi innsikt i konflikten som utspilte seg rundt innsynet:

To dager før politiets pressekonferanse 22. mai, ba POD ved avdelingsdirektør Kristin O. Kvigne og seksjonsleder Sissel Hammer om en redegjørelse fra Oslo politidistrikt om innsynet VG hadde fått. POD skrev at «*vår henvendelse er avklart med Riksadvokaten*», som også mottok kopi av brevet.

Visepolitimester Bjørn Vandvik i Oslo politidistrikt svarte 28. mai. «*Vi beklager dette sterkt*», skrev han om at innsynet var gitt. Det forelå ingen særlige grunner for innsyn, mente han.

Riksadvokaten ved assisterende riksadvokat Knut Erik Sæther ba på et påtegningsark om at Oslo politidistrikt videresendte sin redegjørelse til Oslo statsadvokatembeter, «*som forutsettes å vurdere hvorvidt saken krever oppfølging i det påtalemessige spor, og i så fall på hvilken måte*». (se 9.4)

3.12 Publisering av straffesaksopplysninger

I august 2019 hadde vi innhentet opplysningene og klargjort et manus for publisering. Ettersom vi hadde innsyn i den betente konflikten rundt Ristan-innsynet, var vi forberedt på at klimaet kunne ha endret seg i kontakten med Oslo-politiet.

Vi lagde et tredelt skriv der vi argumenterte for hva vi hadde avdekket og hvorfor dette var viktig offentlig informasjon. Vi viste til opplysninger som allerede var offentlig kjente eller som vi hadde fått kjennskap til gjennom andre kilder. Og vi la ved en liste over bildene og enkeltopplysningene vi kom til å bruke fra hvert enkelt straffesaksdokument.

Oslo politidistrikt mente først det var et absolutt krav at de skulle få lese gjennom hele teksten før VG publiserte. Det var ikke aktuelt for oss å gå med på. Etter flere runder erkjente også Oslo politidistrikt at avtalen kun omfattet kunnskap om *hvilke straffesaksopplysninger* VG kom til å bruke.

3.13 Etikk, varsling og dempet identifisering

Når en betrodd offentlig tjenestemann begår alvorlige lovbrudd og misbruker sin stilling, vil norsk presse som regel lande på at vedkommende identifiseres med navn og bilde.

I denne saken var det flere hensyn å ta. Ettersom Peter Ristan hadde tatt sitt eget liv, fikk han ikke anledning til å ta til motmæle. Det var også hensynet til hans ettermæle og hans pårørende. Peter Ristan hadde ikke barn. Hans nærmeste familie var foreldrene som fikk oppleve hele teksten før publisering. Vi informerte også hans tidligere samboer om identifiseringen. De bemerket ingen feil, men ønsket ikke at navnet hans skulle bli brukt.

Samtidig hadde Ristan i brev til politiadvokaten som ledet etterforskningen mot ham, erkjent flere lovbrudd. Han hadde misbrukt sin posisjon og lurt kolleger ved våpenkontoret slik at de kom under etterforskning. Han hadde drevet omfattende kjøp og salg av våpen. Og han hadde som dommerfullmektig og aktor forvaltet lovverket han selv hadde brutt.

18. oktober besluttet VGs redaktører at Peter Ristan skulle identifiseres, på en dempet måte. Vi brukte kun ett bilde, samt navn i teksten der det var naturlig. På forsider, fronthenvisninger og i nyhetsvarsler på mobil ble det ikke brukt navn eller bilde.

19. oktober publiserte VG avsløringen «*Politadvokatens våpen*».

3.14 Varslerne som ble straffeforfulgt

Vi hadde klaget og fått innsyn i Spesialenhetens avhør av de to ansatte ved våpenkontoret på Lillestrøm. Her forklarte begge at de hadde varslet sine overordnede om det de oppfattet som mistenkelig våpenaktivitet fra Peter Ristan.

Kunne det stemme at det hadde blitt varslet om politiadvokatens våpenhold? Og hvorfor var det i så fall varslerne og ikke deres ledere som ble etterforsket av Spesialenheten?

Den pensjonerte politimannen fortalte VG om opplevelsen av å få Spesialenheten på døra. *«Jeg føler vi har blitt ordentlig tråkket på og tildelt svarteper. Etter å ha jobbet og slitt for politiet i 37 år, og etter å ha forsøkt å si fra, så var dette takken»*. Saken mot ham ble henlagt.

Da vi kontaktet den tidligere lederen for våpenkontoret, politiinspektør Jan Eirik Thomassen, avviste han først ethvert kjennskap til et varsel. I senere intervjuer husket han «ingen spesielle møter om temaet». Øst politidistrikt svarte at de hadde forsøkt å gå opp påstandene. Deres svar er at ingen kan huske offisielle varsler om Peter Ristan. De viste samtidig til omorganisering av våpenkontoret og ny ledelse etter 2017.

3.15 Hvem godkjente våpenskapet?

Et av flere tips vi mottok etter publisering, var at Peter Ristan skulle ha hatt et privat våpenskap på sitt eget kontor på Lillestrøm politistasjon. Det var oppsiktsvekkende informasjon at en politijurist, som ikke skal bruke våpen i tjeneste, hadde mulighet til å lagre private våpen på arbeidsplassen. Det var også i åpenbar motstrid med våpenforskriften.

Hvem hadde gitt tillatelse til dette? Om ingen hadde gitt tillatelse, hvorfor hadde ingen slått alarm? Og hvem hadde ansvaret for dette i dag?

Øst politidistrikt bekreftet opplysningen. Våpenskapet hadde vært godt synlig. Men de kunne overraskende nok ikke gi flere svar. Politidistriktet hadde ingen dokumenter om saken og ingen av hans tidligere ledere kunne si hvem som hadde gitt tillatelse.

Vi kartla politimestere i perioden Ristan hadde vært ansatt i gamle Romerike politidistrikt og nye Øst politidistrikt. Tre av de totalt fire politimesterne avviste å ha hatt kjennskap til våpenskapet. Den fjerde, Bjørn Vandvik, nektet å svare på noen spørsmål. Vandvik, som i dag er visepolitimester i Oslo politidistrikt, er også samme person som beklaget at VG fikk innsyn i straffesaken mot Peter Ristan.

3.16 Spesialenhetens advarsler

Peter Ristan vandret inn og ut av politistasjonen på Lillestrøm med skarpe og plomberte våpen. Han tilbrakte mye tid på våpenkontoret der han ble ansett som en ekspert på historiske våpen. Var det greit at politifolk fikk behandlet våpensøknader på politistasjonen der de selv jobbet, spurte vi.

2. mai sendte POD ut et rundskriv til alle politidistrikt. Heretter kan ikke lenger politifolk få behandlet våpensøknader i eget distrikt. *«... de senere år har vært flere våpensaker som ikke har vært behandlet i henhold til regelverket»*, sto det i skrevet. Vi ba Spesialenheten om innsyn i sakene de viste til.

Vedtakene viste at Spesialenheten allerede i 2013 advarte POD om regelverket. Likevel skulle det gå seks år og komme to nye påtalevedtak før POD endret reglene.

4 FORSVARETS TAPTE VÅPEN

4.1 Innsyn i register og postjournal

Fra Ringerike-dommen kjente vi til enkeltteksempler på at våpen hadde forsvunnet fra Forsvaret og havnet hos illegale våpensamlere. Men hvor ofte hadde det skjedd og hvem sto bak?

På forsommeren 2019 begynte vi en omfattende innsynsrunde i våpenregistrene til Forsvarsmateriell. Men jo mer innsikt vi fikk om registreringen, jo tydeligere ble det at vi ikke ville finne svarene på hvordan våpen som var registrert som «destruerte» likevel var å finne i ulovlige samlinger på den måten. I registrene så det nemlig ut som om dét var i skjønneste orden.

4.2 Våpendestruksjon

Vi begynte et sted vi visste det hadde vært ulovlige våpen; på det hemmelige lageret til politiadvokat Peter Ristan. Gjennom innsynet i straffesaken visste vi at det var funnet flere forsvarsvåpen. Under beslag-bildene stod både navn og serienummer på alle våpen.

Vi ba Forsvarsmateriell om innsyn i registreringen for ett av disse våpnene, en MP-40 maskinpistol som ifølge politiet hadde serienummer 3053. Svaret kom kjapt. Ifølge Forsvarsmateriell ble denne maskinpistolen destruert i september 2015.

Forsvaret gjennomførte en diger omorganisering på 90- og 2000-tallet. Militærleire ble lagt ned og staben redusert. Overflødige våpen og utstyr skulle destrueres eller selges med fortjeneste. Dette så vi blant annet konsekvenser av gjennom Dagbladets avsløringer av *Nigeriabåtene* og *Militærkuppene*. I samme prosess skulle titusener av våpen males opp i småbiter.

Før 2010 var våpen som skulle destrueres lagret i mange hundre våpenlager over hele landet. For å få bedre kontroll ble destruksjonsklare våpen samlet ved noen få sentrallager fra 2010.

Da VG først spurte Forsvaret om destruerte våpen på avveie, var svaret at det ikke hadde forsvunnet noen våpen etter at sentrallageret ble opprettet. Men da vi spurte om maskinpistolen fra Ristans lager, bekreftet Forsvaret at de hadde anmeldt tapet av den samme MP-40en fra 2015.

4.3 Transaksjoner og følgeseddel

For å forstå det større bildet, var vi interessert i *hvordan* den konkrete maskinpistolen kunne forsvinne i 2015 og ba derfor om innsyn i all informasjon om våpenet – blant annet siste ti transaksjoner, samt følgeseddelen for kassen maskinpistolen skulle ligget i. Målet var å se hvem som sist hadde ansvaret for å telle og flytte våpenet, hvem som overså destruksjonen og hvilke andre våpen som skulle ha vært destruert samme dag.

FMA ga oss innsyn i følgeseddel og transaksjoner. Navn, avdelinger og antall våpen var sladdet, men transaksjonene ga oss svar på når maskinpistolen sist ble sett og følgeseddelen viste at det lå flere maskinpistoler i samme kasse. Dermed var det mulig at flere våpen kunne ha forsvunnet samtidig.

4.4 Slik fant vi sentrallagersjefen

Fra oversikten over de 67 sakene i operasjon Bonanza, visste vi om flere siktede forsvarsansatte. Vi researchet hver av sakene som klassiske krim saker; snakket med etterforskere, politiadvokater, forsvarere og siktede. Vi var særlig interessert i de fire sakene som omhandlet underslag.

Slik oppdaget vi en realitet som Forsvaret og politiet ikke delte på pressekonferansen: En av de underslagssiktede var den tidligere sjefen ved et av Forsvarets sentrallager. Som fra 2010 hadde fått hovedansvar for å gjennomføre oppryddingen i våpendestruksjon.

Vi intervjuet den pensjonerte lagersjefen og han var åpen om egen våpeninteresse, plombering og siktelse. Men han nektet for å ha gjort noe ulovlig og ga oss to spor vi måtte forfølge.

For det første hevdet lagersjefen at det ikke hadde skjedd noe i hans sak etter at han ble avhørt i 2016. Lagersjefen sa at han kun hadde tatt med seg plomberte våpen fra Forsvaret. Vi oppdaget at politiet fortsatt ikke har svar på tekniske undersøkelser som skal vise om våpnene de mener lagersjefen underslo, er skarpe eller plomberte. Tre år etter at lagersjefen ble siktet. Politiet bekreftet også at saken hadde blitt overført mellom flere politidistrikt. Den nåværende politiadvokaten erkjente at han «*følte seg som hjelpemann på bil*» i etterforskningen. Gjennom artiklene avdekket vi svakheter når andre politidistrikt arvet våpensaker fra operasjon Bonanza.

For det andre fortalte den tidligere lagersjefen at han aldri hadde tatt med seg plomberte våpen uten å få det godkjent av Forsvaret. Hvorfor var han likevel siktet for underslag?

4.5 Jakten på Forsvarets godkjenninger

Lagersjefen hadde med seg sladdede kopier av e-postene han mente beviste hans uskyld på ett av møtene. Han fortalte etterhvert at han i 2011 hadde sendt flere e-poster til en førstekonsulent i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) som het Asbjørn Østdahl. I retur fra Østdahl hadde han fått godkjenninger til å ta med seg våpen som ble plombert først, hevdet lagersjefen.

Som svar på åpne spørsmål avviste Østdahl først ethvert kjennskap til at han skulle ha gitt godkjenninger til at ansatte kunne overta plomberte forsvarsvåpen. Senere konfronterte vi ham med lagersjefens e-poster. Østdahl sa da at det *kunne* ha skjedd, selv om han ikke husket det spesifikt. Da vi fortalte om våre funn bekreftet også politiet at de hadde fått forklaringer om våpen-godkjenninger fra flere av de siktede forsvarsansatte. Men politiet påpekte samtidig at dersom det var forklaringen, måtte det finnes godkjenninger for *samtlig*e våpen. Det mener politiet det ikke gjør i alle saker.

4.6 Panservernkanon og manglende arkiv

Vi ville også ettergå historikken til panservernkanonen som ble funnet på en gårds plass på Ringerike i april 2016. Kanonen skulle ifølge dommen fra Nedre Ringerike tingrett ha blitt destruert ti år tidligere, i mars 2006.

Etter å ha fått innsyn i transaksjoner for maskinpistolen fra Ristans lager, trodde vi at vi hadde funnet en god metode for å få status for enkeltvåpen fra Forsvarsmateriell dersom vi hadde navn og serienummer. Men det skulle vise seg at det var eneste gang VG fikk innsyn i registeret.

I det første svaret begrunnet Forsvarsmateriell (FMA) avslaget i offentlighetslovens §18, hvor det kan gjøres unntak for dokumenter som er «*utarbeidd eller motteke som part i ei rettssak*». Vi argumenterte for at dokumenter som ble opprettet i 2006, ikke var *utarbeidet* til en rettssak i 2019. FMA opprettholdt sitt avslag, men VG fikk medhold i Forsvarsdepartementet.

Da FMA behandlet saken på nytt endret de begrunnelse, nå var avslaget hjemlet i Offl. §21 og §24.2.2. om hensynet til nasjonal sikkerhet og «*dokumenter om lovbrudd*». Vi klagde på ny og mente føringer fra 2006 ikke *omhandlet* lovbrudd – selv om de ble del av en straffesak. Vi mente

også at FMA ikke argumenterte for at dokumentene skulle utgjøre en reell fare for nasjonal sikkerhet. Nok en gang fikk vi medhold i Forsvarsdepartementet.

To måneder etter vår opprinnelige innsynsbegjæring, 17. desember, fikk vi nytt avslag. Denne gang begrunnet i Offl. §12b om at det vil være urimelig arbeidskrevende å skille ut opplysninger som ligger på en plattform som er gradert *Begrenset*. Avslaget er klaget inn til Forsvarsdepartementet og det har ennå ikke kommet noe endelig svar når denne metoderapporten skrives.

Vi ba samtidig om innsyn i tilsvarende opplysninger fra Forsvaret. Her fikk vi opplyst at Forsvaret hadde gransket omstendighetene rundt panservernkanonen og at *«en kritisk sårbarhet som ble avdekket var at den fysiske dokumentasjonen rundt destruksjon av denne rekylfrie kanonen ikke var korrekt bevart i henhold til arkivregler, og kunne ikke bli gjenfunnet.»*

Forsvaret kunne altså ikke finne dokumentene vi hadde bedt om. De svarte videre at forståelsen for hva som er arkivverdig har vært *«varierende»*. Her finner vi nok et svar på hvordan det kunne gå så galt med våpendestruksjonene: Dokumenter har ikke alltid blitt arkivert. Ingen vet med sikkerhet hva som er lagret og hva som har forsvunnet.

4.7 Forsvars-Colt i fersk våpendom

Vi stilte oss tidlig spørsmål om hva som var konsekvensene av militærvåpen på avveie. De fleste som var siktet i politioperasjonen var selverklærte våpensamlere – som riktignok hadde ulovlige samlinger – men som ikke var medlemmer av etablerte kriminelle miljøer.

Samtidig så vi at omfanget av våpen på avveie var stort. Dommen fra Ringerike nevnte 700 Colt-pistoler som skulle ha forsvunnet. Senere fortalte politiet at partiet opprinnelig var på 1600 pistoler. Hvor hadde de havnet?

Gjennom kilder og dommer søkte vi oss fram til straffesaker der politiet hadde tatt beslag i Colt-pistoler. En av sakene var dommen mot en torpedo- og narkotikadømt mann fra Skien i 2018. Han ble pågrepet med to pistoler, en Colt og en Mauser. Torpedoen ønsket ikke å svare på hvem han hadde kjøpt pistolene av.

4.8 Politiets våpenrapporter

Vi ba om innsyn i tre enkeltdokumenter fra straffesaken mot torpedoen: Beslagsrapportene av de to våpnene og DNA-rapporten fra Rettsmedisinsk institutt. Med serienummeret tilgjengelig fikk vi bekreftet fra politiet at Colt-pistolen kom fra partiet på 1600 pistoler som forsvant fra Forsvaret på slutten av 2000-tallet. Det var ingen DNA-treff på våpenet.

4.9 Bekreftelser gjemt i avslag

Det var et gjennomgående problem for oss at Forsvaret ikke ønsket å bekrefte informasjon i enkeltsakene. Når vi stilte spørsmål viste Forsvaret til politiets etterforskning. Når vi ba om innsyn i dokumenter fikk vi til svar at informasjonen var gradert eller del av politiets etterforskning.

Et spørsmål vi ofte stilte oss var hvorvidt noen reelt etterforsket hvordan enkeltvåpen hadde blitt stjålet/underslått på 2000-tallet?

Avslag på innsynsbegjæringer kan være frustrerende, men de kan også inneholde informasjonen du jakter på. Som da Forsvarsmateriell avslo innsyn i dokumenter om panservernkanonen med

denne begrunnelsen: «*Selv om det foreligger en dom mot den som har oppbevart kanonen, gjenstår det etterforskning av hvem som har fjernet den fra Forsvarets område. Informasjonen kan ikke frigis til det offentlige, da det kan føre til fare for bevisforspillelse*». Det var første gang vi fikk bekreftet at saken ble etterforsket.

4.10 Forsvarssjefens våpeninteresse

Det er ingen hemmelighet at tidligere forsvarssjef Harald Sunde er interessert i norsk våpenhistorie. Sunde bor på Moelv, og her er han kontaktperson for det lokale krigshistoriske formidlingssenteret som drives av Ringsaker historielag. I utstillingen har historielaget flere titalls plomberte forsvarsvåpen fra krigens dager.

Hvordan hadde Sunde balansert sin private våpeninteresse med sin rolle som forsvarssjef?

Hvordan hadde historielaget fått tak i de plomberte våpnene når Forsvaret selv hevdet det var imot deres prinsipper å gi eller selge våpen ut av forsvarssektoren?

4.11 En vederlagsfri overføring

I en innledende telefonsamtale med Sunde bekreftet han sin mangeårige våpeninteresse og at han er medlem av Norsk våpenhistorisk selskap. Han dro samtidig et skarpt skille mellom sin egen interesse, historielagets aktiviteter og ulovlighetene politiet hadde avdekket i Forsvaret.

Vi ba om innsyn i en oversikt over all korrespondanse mellom Forsvarsdepartementet (FD) og Ringsaker historielag. På den måten fikk vi kjennskap til en «*vederlagsfri overføring*» i 2016, hvor Forsvarsstaben hadde vært involvert. Vi ba om innsyn i alle sakens dokumenter hos både FD og Forsvaret og fikk tilgang til e-poster som avslørte en noe utradisjonell saksbehandling. Til sammen 30 plomberte våpen var til slutt blitt donert til historielaget etter godkjenning av departementet.

Vi merket oss at Forsvaret opprinnelig avsto historielagets søknad om våpen, men at de snudde i en e-post to uker senere. Fordi det var «*... før vi hadde kjennskap til våpnene som ligger klare til destruksjon på [våpenlageret]. Våpnene finnes ikke i regnskapet til Forsvarets logistikkorganisasjon, og Forsvarsmuseet antok at våpnene allerede var destruert*». Da vi spurte Forsvaret svarte de at «*det var en tidligere ansatt i Forsvaret med tilknytning til Ringsaker historielag som formidlet informasjon om at de aktuelle våpnene fortsatt eksisterte, og at de lå klare til destruksjon*».

Det finnes kun én slik tidligere ansatt: Harald Sunde. Men hvordan kunne han vite om våpen som skulle ha vært destruert, og som ikke Forsvaret selv hadde kontroll over?

4.12 Åpent intervju, et museumsbesøk og dokumenter som ikke finnes

Sunde avviste at han kjente til konkrete, utvalgte våpen som skulle ha vært destruert, men han fortalte om en inspeksjon han som daværende forsvarssjef hadde gjort på et av Forsvarets sentrale våpenlagre i 2013. Mannen som viste ham rundt på inspeksjonen var den samme sentrallagersjefen som senere ble siktet for underslag.

Under dette besøket hadde Sunde sett historiske våpen som var klare for destruksjon. I intervjuet fortalte Sunde at han ga beskjed om dette var våpen som kunne settes til side for senere bruk av Ringsaker historielag. Sunde fortalte også at han under inspeksjonen i 2013 pekte ut syv våpen og spontant bestemte at de skulle doneres i plombert stand til Ringsaker historielag.

De syv våpnene Sunde hadde plukket ut i 2013 hadde vi aldri hørt om før. Det var ikke spor av en slik overføring i oversikten over korrespondansen vi tidligere hadde bedt. Vi tok derfor på ny kontakt med Forsvaret. De hadde ikke ett eneste dokument som kunne bekrefte dette.

Vi ba Sunde om å få komme på besøk til historielagets formidlingssenter. Der fikk vi selv se de plomberte våpnene Sunde hadde gitt til historielaget, som Forsvaret ikke hadde dokumentasjon for.

Fra å være en sak om hvordan Forsvaret og FD saksbehandlet en våpenoverføring til en organisasjon der en tidligere forsvarssjef var sentral, ble det også en sak om at samme forsvarssjef selv hadde gitt vekk våpen som skulle ha vært destruert – uten at et eneste dokument hadde blitt arkivert.

5 POLITITOPPENE

5.1 PST-sjefen

Etter å ha publisert sakene om Peter Ristan fikk VG flere tips om andre politiansatte som skulle ha brutt ulike våpenlover. Ett av de mest interessante tipsene var at nåværende PST-sjef Hans Sverre Sjøvold skulle ha overtatt flere pistoler fra en enke på slutten av 2000-tallet. Men kunne det stemme at en av Norges mektigste politiledere hadde brutt våpenloven?

5.2 Adressehistorikk og losjevenner

Før vi kontaktet Sjøvold ville vi undersøke sannsynligheten for at tipset stemte. Vi hadde navnet til enken og søkte på adressehistorikk for henne og Sjøvold. De hadde bodd i samme by tidligere, men var så vidt vi kunne se hverken i familie eller gamle naboer.

Men da vi søkte opp enkens avdøde ektemann så vi at han var mangeårig medlem av Odd Fellow Oseberg i Vestfold. På deres nettsider så vi også at Hans Sverre Sjøvold er *Overmester* i samme losje. Odd Fellow-losjen har som prinsipp at losjebrødre skal hjelpe hverandre, og det fremsto derfor ikke usannsynlig at Sjøvold som overmester og politimann kunne ha blitt kontaktet av losjebrorens enke.

5.3 Teste hypotese med enkens familie

Før vi kontaktet PST-sjefen ville vi sjekke med enkens familie om de kjente til håndvåpen og overlevering av dette. I første samtale med datteren bekreftet hun at foreldrene hadde eid to pistoler og at de hadde blitt innlevert til politiet. Da vi spurte hvordan det skjedde, fortalte hun at våpnene hadde blitt levert til en familievenn som var politimann og at de regnet med at de hadde blitt destruert.

5.4 Åpen konfrontasjon

Vi hadde mange spørsmål som bare Sjøvold selv kunne svare på. Hvor lenge hadde han hatt våpnene? Hadde de blitt levert? Hvordan hadde de blitt oppbevart? Var våpnene registrert på ham?

Siden dette angikk Sjøvolds tidligere stillinger og hans private forbindelser ønsket vi å snakke med ham direkte - ikke via kommunikasjonsavdelingen i PST. Tirsdag 29. oktober sendte Erlend en SMS til Sjøvold. «*Hei! Jeg prøvde å ringe deg direkte. Klar over at det er uvanlig, men dette gjelder en sak som angår deg og ikke PST. Kan du svare på noen spørsmål i dag eller i kveld? Hvis ikke må*

jeg sende mine spørsmål til kommunikasjonsenheten i PST i morgen formiddag. Mvh Erlend Ofte Arntsen/VG.»

Sjøvold ringte tilbake i løpet av i løpet av en times tid. I den første samtalen stilte vi kun åpne spørsmål og lot ham fortelle sin versjon av historien: Det stemte at han hadde hjulpet en enke med å ta imot noen håndvåpen. De hadde blitt lagt i et skap og så glemt. Flere år senere hadde han levert inn våpnene under et våpenamnesti. Han kalte det en *ren vennetjeneste*.

Vi avtalte å gjøre et nytt intervju dagen etter. Vi tok også kontakt med en jurist som har spesialisert seg på våpenloven for å høre hans vurdering av svarene. Vi valgte å sende juristen en oppsummering der Sjøvold kun var omtalt som *en politimann* – både av hensyn til identifisering og for å få en uhildet vurdering av det potensielle lovbruddet. Svaret fra juristen var klart: Ja, det er et brudd på våpenloven over tid å oppbevare våpen som ikke er registrert på deg.

I neste samtale med Sjøvold stilte vi mer kritiske spørsmål: Hvorfor hadde han ikke registrert våpnene på seg selv? Hva tenkte han om å levere inn våpen på politistasjonen der han selv var øverste leder? Hvorfor trengte han å vente på et våpenamnesti om han ikke hadde brutt loven?

Sjøvold erkjente det han selv kalte «*mindre formalfeil*». Men han nektet å svare på hvor våpnene hadde blitt oppbevart i de årene han hadde dem. Sjøvold hevdet også at han ikke husket hvor mange våpen det var snakk om. «*Det kunne vel kanskje være to eller tre*», sa han.

30. oktober publiserte vi avsløringen «PST-sjefen oppbevarte våpen ulovlig i flere år».

5.5 Motstrid om forklaringen

Vi ønsket å finne ut hvorfor Sjøvold ikke ville si hvor mange våpen det var snakk om og hvorfor han var avhengig av et våpenamnesti. Vi begynte derfor på en bred ringerunde til personer som jobber eller hadde jobbet med våpenforvaltning i Oslo.

Politiinspektør Audun Kristiansen hadde et interessant svar: Han mente bestemt at Sjøvold hadde levert inn våpnene *før* våpenamnestiet i mars 2017. «*Det var nok en gang mellom 2015 og 2016. Jeg kan ikke si det noe klarere enn det, men det var ikke 2017. Det er jeg rimelig sikker på.*»

Hvis Kristiansen hadde rett og Sjøvold leverte inn våpen som ikke var registrert på ham utenom et straffefritt våpenamnesti, skulle det vært opprettet en etterforskning.

5.6 Etterforskning = stengte dører

Allerede dagen før første publisering ba vi om innsyn i alle dokumenter (inkl. innleveringsblankett, våpenkort, etc.) som var lagret hos Oslo politidistrikt ifm. Sjøvolds innlevering. Vi sendte også spørsmål om amnesti, antall våpen og eventuell etterforskning. Etter tre dager ble innsynet avvist. Begrunnet i at Spesialenheten da hadde bestemt seg for å etterforske saken.

Mange av de offisielle dørene ble med dette lukket. Offentlige organer, åpne og anonyme kilder avventet nå Spesialenhetens etterforskning. Det er uheldig at offentligheten fratas innsyn i offentlige prosesser og svar i saker av stor offentlig interesse gjennom uker og måneder, så snart politiet eller Spesialenhetene går inn i sakene pressen avslører.

5.7 Jakten på Sjøvolds våpendokumenter

Vi forsøkte flere veier for å få ut informasjon etter at Oslo politidistrikt la lokk på saken. Først klaget vi inn avslaget på dokumentene knyttet til våpeninnleveringen. Oslo politidistrikt mente dokumentene var underlagt taushetsplikt etter politiregisterloven, men vi argumenterte for at dokumentene er *forvaltningsdokumenter* og dermed underlagt offentlighetsloven – ettersom de var opprettet uavhengig av en straffesak. Politidirektoratet (POD) ga VG medhold i dette.

Oslo politidistrikt måtte behandle saken på nytt. 10. desember fikk vi innsyn i innleveringsblanketten og våpenkortet vi ba om i oktober. Her kunne vi se underskriften til Hans Sverre Sjøvold. Men dato og antall våpen var sladdet. Og POD mente nå at *«opplysningene vil kunne legge føringer på den videre etterforskningen, samt føre til tilpasning av forklaringer fra vitner»*.

I et nytt forsøk på å komme oss rundt avslaget, ba Mona om innsyn i *all kommunikasjon* som var sendt mellom Oslo politidistrikt, Spesialenheten og POD om saken hos hvert av de tre organene. Politiinspektør Runa Bunæs i Oslo ga innsyn i én e-post hun selv hadde sendt Spesialenheten da dokumentene ble oversendt. Den korte e-posten hadde et vedlegg med tittel *Våpensak 2.docx*.

Vi ba om innsyn i vedlegget og argumenterte også muntlig for den offentlige interessen saken har. Bunæs avsto begjæringen, men valgte å gi innsyn i et sammendrag av dokumentet. Her skrev hun blant annet at *«Det fremgår også at våpnene sammen med andre innleverte våpen senere ble "administrativt" overført til et våpenamnesti.»*

Svaret kunne tyde på at Audun Kristiansen hadde rett: Hans Sverre Sjøvold leverte ikke våpnene under et straffefritt våpenamnesti slik han hevdet, men de ble *senere* overført til amnestiet. Hverken Oslo politidistrikt eller Spesialenheten vil svare på hva *«administrativt overført»* betyr.

5.8 Påtaleleder på Innlandet

Vi hørte tidlig i arbeidet om etterforskningen av påtaleleder Johan Martin Welhaven i Innlandet politidistrikt. Den tidligere nestlederen for Spesialenheten ble blant annet etterforsket for underslag, tjenestefeil og misbruk av stilling etter at han søkte om å overta våpen fra politihusets våpenlager.

Vi så at NRK Hedmark og Oppland hadde gjort et grundig arbeid med å omtale siktelsen og henleggelsen i 2017. Vi valgte likevel å bruke tid på saken, ettersom den befant seg i kjernen av det vi hadde avdekket; politiledere som ikke så ut til å forholde seg til våpenlovene de selv skal forvalte.

5.9 Innsyn i settesjefens påtalevedtak

Vi ba om innsyn i den henlagte saken hos Spesialenheten, men ettersom de var inhabile i påtalevurderingen av sin tidligere nestleder, var det Riksadvokaten som behandlet innsynskravet. Riksadvokaten avviste kravet, men ga innsyn i påtalevedtaket som ble gjort av en settesjef, advokat Gunnar K. Hagen.

Hagen hadde vurdert fem straffbare forhold, blant annet overtakelse av våpen, lån av våpen og våpengaver til Forsvaret og foreninger. Vi dobbeltsjekket opplysningene opp mot Forsvaret, de kunne ikke finne noen informasjon om våpengaven. Vi sjekket også våpengaven fra Welhaven til Ringsaker historielag. Her var det tidligere forsvarssjef Harald Sunde som satt på kontrakten mellom historielaget og Welhaven.

Vi satt igjen med en rekke spørsmål etter å ha lest vedtaket og henleggelsen:

- Er det greit at en politileder får tilgang til politiets beslags-/våpenrom for å kunne plukke ut våpen han har privat interesse i å overta?
- Er det greit at innleverte våpen ikke ble sendt til destruksjon, men blir merket, utstilt på politilederes kontor eller gitt bort som gaver?
- Er det riktig at samtlige forhold ble henlagt, og at avgjørelsen ble tatt av en advokat fra nabobyen, i distriktet der Welhaven er påtaleleder?
- Hvordan kan det være en «privatrettslig disposisjon» når en påtaleleder gir bort våpen fra politiets lager til forsvaret?

5.10 Ny juridisk vurdering

Vi ba om hjelp til å lese vedtaket fra to jurister med ulik spisskompetanse på feltet: Eva-Marie Stryker som har representert flere titalls polititjenestepersoner som har blitt etterforsket av Spesialenheten. Og Pål S. Jensen som har spesialisert seg på våpenloven.

Juristene var tydelige. Stryker mente *«avgjørelsen er kortfattet, bærer preg av unøyaktigheter og er dårligere begrunnet enn andre saker jeg har befattet meg med»*. Jensen kalte vedtaket *«påfallende vennligsinnet»* og var kritisk til at settesjefen henla påstandene om tjenestefeil.

5.11 Innsyn i omslagsark

Riksadvokaten hadde flere begrunnelser for ikke å gi VG innsyn i straffesaksdokumentene i Welhaven-saken. Blant annet påpekte førstestatsadvokat Terje Nybøe og assisterende riksadvokat Knut Erik Sæther at VG ikke hadde gitt noen redegjørelse for hvilke dokumenter eller opplysninger det ønskes innsyn i. Vi ba derfor om innsyn i sakens omslagsark.

Omslagsark er en oversikt over alle sakens dokumenter, samt tittelen og omfanget av disse. Dermed kunne vi identifisere enkeltdokumenter – og sende en spisset innsynsbegjæring. Omslagsark har vært nyttig for oss i flere saker i prosjektet, for å få oversikt og for å se om det er dokumenter vi mangler.

5.12 «Ikke i pressens kjerneområde»

Da vi ba om innsyn i saken, hadde vi et håp om at Riksadvokaten ville gjøre tilsvarende vurderinger som de gjorde for Adresseavisen i Rune Olsø-saken. Begge sakene var henlagt. I begge sakene var det beskyldninger om at noen hadde utnyttet sin stilling eller posisjon til å få personlige fordeler. Og begge sakene omhandlet personer som er gitt makt og tillit av samfunnet.

Til vår overraskelse mente Riksadvokaten at etterforskningen av Johan Martin Welhaven *«gjelder etterforskning av handlinger som etter riksadvokatens oppfatning ikke er i kjerneområdet for pressens kontrollfunksjon»*. Førstestatsadvokat Nybøe skrev videre at saken *«reiser etter riksadvokatens syn heller ikke prinsipielle spørsmål eller berører tema som har en slik aktualitet at den offentlige interesse i innsyn må veie tyngre enn hensynet til å bevare taushet om opplysningene som fremkommer av sakene»*.

Ettersom vi hadde stilt spørsmål om habiliteten til Spesialenhetens settesjef, undersøkte vi også habiliteten til førstestatsadvokat Terje Nybøe som skrev avslaget. Vi så blant annet at han og Welhaven hadde vært politimestere samtidig, og dermed møttes jevnlig på politimestermøter. Nybøe bekreftet at han hadde kjent Welhaven og at han hadde vurdert sin egen habilitet, men konkludert med at han ikke anså det som problematisk.

Etter at VG omtalte begrunnelsen reagerte flere. Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag tok i desember, sammen med VG, initiativ til et søksmål mot Riksadvokaten. Når denne rapporten skrives, arbeides det med stevning i saken.

5.13 Kripas-sjefen

Da vi først skaffet oss oversikt over politioperasjon Bonanza så vi at fire saker var overført fra lokalt politidistrikt til Spesialenheten for politisaker. Vi ba derfor om informasjon om disse sakene og stilte et åpent spørsmål til Spesialenheten om de etterforsket andre saker i tilknytning til Bonanza.

Fungerende sjef Liv Øyen opplyste på eget initiativ om en sak vi ikke kjente til fra før, sak 663/17-123 som vi kunne finne i Spesialenhetens årsrapport for Øst 2018. Vedtaket var anonymisert og saken var henlagt, men det var noe med ordlyden som vekket interessen. Det sto blant annet at den aktuelle politimannen hadde henvendt seg til etterforsker i saken *«på en måte som kunne oppfattes som påvirkning av politiets undersøkelser i straffesaken.»*

5.14 Innsyn og sortering

Vi ba om innsyn i påtalevedtaket i saken og forsto at det dreide seg om en ansatt med lederansvar i Kripas. Blant annet var det flere henvisninger til hvordan en Kripas-analytiker opplevde det ubehagelig at *politimannen* ble nevnt i saken, og en politioverbetjent gikk til sine ledere for å diskutere hvordan de skulle gripe saken an når *politimannens* navn dukket opp i etterforskningen.

Vi var allerede kjent med at Kripas-sjef Ketil Haukaas var en ivrig og aktiv våpensamler. Kunne det være Haukaas som hadde blitt etterforsket i våpensaken og for påvirkning av etterforskning?

Påtalevedtaket vi fikk innsyn i var anonymt og besto av 12 navn som var erstattet med A-L. Noen steder var titler og stillinger beholdt. Vi brukte mye tid på å kartlegge hvem de involverte kunne være og til slutt mente vi bestemt at den etterforskede politimann A måtte være Ketil Haukaas. Vi ba om intervju med Kripas-sjefen 4. desember og fikk avtale dagen etter.

Under intervjuet sa Haukaas at han først hadde blitt kjent med etterforskningen mot seg selv etter at saken var henlagt som intet straffbart forhold bevist. Han lanserte også en mulig motivasjon for etterforskningen: At politioperasjonen hadde bedt om penger fra Politiets samordningsorgan, men at de fikk mindre enn de ønsket.

Men hva var egentlig sant: Kunne Haukaas ha rett i at misfornøyde politiansatte «hevnet seg» på ham? Hadde våpeninteresserte politiledere kuttet i støtten til en våpenoperasjon? Hadde operasjon Bonanza fått mindre enn de ba om?

5.15 Granske samordningsorganet

Samordningsorganet er navnet på et råd bestående av en håndfull toppledere fra norsk politi og påtalemyndighet. De skal vurdere hvilke prosjekter i politi-Norge som skal få midler fra en pott på oppunder 30 millioner kroner. Målet er å styrke politiets innsats mot *«kriminalitet av organisert og grenseoverskridende karakter»*.

Forklaringen til Haukaas var interessant, men Sør-Øst politidistrikt avviste alle spørsmål om saken. Vi ba om innsyn i Samordningsorganets årsrapporter for å se sammensetning og bevilgninger. Vi fikk bekreftet at Bonanza opprinnelig hadde bedt om 1,5 millioner, men fikk én

million. Vi fikk også bekreftet at søknaden deres først ble avvist og gikk flere runder før den ble godkjent. Men prosjektet *fikk* penger i de tre årene de søkte om støtte.

Samordningsorganet har fire faste medlemmer. I tillegg til Kripas-sjefen var det to andre navn vi kjente godt fra arbeidet vårt: Assisterende riksadvokat Knut Erik Sæther (som underskrev avslaget i Welhaven-saken). Og Oslos politimester, som i 2015/2016 var Hans Sverre Sjøvold.

POD kunne bekrefte at Sjøvold behandlet søknaden fra våpenprosjektet i september 2015 – og at han var med på å legge føringer og bevilge penger i februar 2016. Vi kunne dermed slå fast at Sjøvold bestemte seg for å levere inn våpnene han selv hadde oppbevarte ulovlig, etter at han fikk kjennskap til politiets våpenoperasjon. Sjøvolds forsvarer kaller dette utidige spekulasjoner.

6 ORGANISERING AV ARBEIDET

Mona hørte om Ringerike-dommen i februar 2019. Ola og Erlend begynte innsynsarbeidet opp mot Forsvaret og politiet i mars samme år. Samtidig har journalistene jobbet med andre saker som Tindersvindleren, Samhandlingsprosjektet og Frode Berg-saken. Fra august til desember 2019 har våpen-sakene vært hovedoppgave for alle tre. Fotograf Tore Kristiansen har vært fast tilknyttet prosjektet både på reportasjer og i idéarbeid.

7 DETTE ER NYTT

- VG har avslørt at PST-sjef Hans Sverre Sjøvold i flere år oppbevarte våpen i strid med våpenloven.
- VG har videre avslørt at Sjøvold leverte våpnene på politihuset der han var øverste leder og at det er strid om dette skjedde under et våpenamnesti – slik han hevder – eller senere.
- VG har avslørt at en av de største ulovlige våpensamlingene i Norge ble funnet hos politiadvokat Peter Ristan på Romerike i februar 2017.
- VG har avslørt at Ristan hadde installert et våpenskap på kontoret på politihuset i Lillestrøm, uten at noen kan svare på hvem som ga tillatelse til dette.
- VG har avslørt at tidligere forsvarssjef Harald Sunde i 2013 ga vekk syv plomberte våpen til et historielag fra hjembygda. Det finnes ingen dokumentasjon på gaven hos Forsvaret.
- VG har videre avslørt at Sunde jobbet aktivt for å få Forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet til å gi samme forening 30 plomberte våpen i 2015, da han selv var pensjonist og rådgiver i historielaget.
- VG har avslørt at Kripas-sjef Ketil Haukaas ble etterforsket av Spesialenheten for å ha påvirket etterforskningen i operasjon Bonanza.
- VG har avslørt at to av de fire medlemmene som bevilget penger og la rammene for Bonanza (Sjøvold og Haukaas) selv har blitt etterforsket på grunn av private våpen.
- VG har for første gang fortalt at tusenvis våpen Forsvaret trodde de hadde destruert i realiteten er stjålet eller underslått. Dette inkluderer en panservernkanon og opptil 1600 Colt-pistoler.
- VG har avslørt at flere av Colt-pistolene er gjenfunnet hos tunge kriminelle. Dagbladet skrev i desember 2017 at en pistol fra samme parti ble funnet hos en gjengkriminell i Oslo.
- VG har avslørt at sentrallagersjefen som fikk ansvaret for å rydde opp i Forsvarets våpendestruksjon fra 2010, selv er siktet for underslag av våpen fra Forsvaret.

- VG har avslørt at politiet, etter tre år, ennå ikke vet om lagersjefen hadde skarpe våpen hjemme.
- VG har avslørt at minst fire forsvarsansatte og minst syv politiansatte ble etterforsket, siktet eller dømt gjennom politioperasjon Bonanza.
- VG har for første gang fortalt at politiet i flere våpensaker knyttet til Forsvaret har overlatt avhør og etterforskningsoppgaver til Forsvaret selv.
- VG har avslørt at flere av de siktede forsvarsansatte hevder de fikk Forsvarets godkjenning til å ta med seg våpen fra arbeidsplassen.
- VG har avdekket at Forsvarets våpenregister inneholder store mangler.
- VG har avdekket at Forsvaret ikke kan gjenfinne dokumenter for destruksjon av en panservernkanon.
- VG har for første gang fortalt at politiet mener de ikke har ressurser til å etterforske helheten i hva som har skjedd i Forsvaret når tusenvis av våpen har kommet på avveie.

8 KONSEKVENSER

- Spesialenheten for politisaker åpnet 1. november en bred etterforskning av sittende PST-sjef Hans Sverre Sjøvold etter VGs avsløringer. Sjøvold er mistenkt for tjenestefeil og brudd på våpenloven. Spesialenheten sier at saken har høy prioritet, men opplyser i januar at de ikke vet om det tar uker eller måneder før de er ferdige med etterforskningen.
- VG fikk for første gang fått innsyn i samtlige dokumenter i en åpen straffesak. Det kan bety nye muligheter for å bedrive kritisk og samfunnsnyttig journalistikk av politiets arbeid i flere saker.
- Etterforskningen av Peter Ristans våpenhold var i praksis avsluttet da VG fikk innsyn. Etter at VG stilte spørsmål om saken ble etterforskningen gjenopptatt og overført til en ny avdeling. Det er iverksatt nye etterforskningsskritt i saken.
- I mai 2019 endret Politidirektoratet retningslinjene slik at politiansatte ikke lenger kan få sine våpensøknader behandlet i distriktet de selv jobber i.
- Forsvaret har anmeldt flere våpenlovbrudd som er under etterforskning av politiet. Politiet sier medieomtalen har ført til tips både i nye og gamle saker. Politiet mener også sakene kan ha bidratt til å forebygge våpenkriminalitet.
- Etter at VG ble nektet innsyn i den henlagte straffesaken mot Johan Martin Welhaven, tok Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag initiativ til, sammen med VG, å gå til sak mot Riksadvokaten. Det arbeides med et søksmål i 2020.

9 ETIKK OG SPEIELLE ERFARINGER

9.1 Publisering fra selvmordsbrev

Det er krevende å publisere saker der den som blir anklaget er død og ikke kan forsvare seg. Gjennom innsynet i straffesaken kunne vi lese brevet Peter Ristan etterlot seg til politiadvokaten som ledet etterforskningen mot ham. I utgangspunktet skal terskelen være svært høy for å gjengi noe fra et avskjedsbrev, og det er sterkt å lese de siste ordene til politiadvokaten når man vet hvordan saken endte. Samtidig var det i *dette* brevet Ristan erkjente lovbruddene, forklarte hvordan han hadde sporet opp informasjon og lurt sine kolleger ved Lillestrøm politistasjon. Brevet er også noe av det nærmeste vi kom en samtidig imøtegåelse av beskyldningene. Av

hensyn til Ristans pårørende brukte vi ingen direkte sitater fra brevet, men siterte indirekte noen av erkjennelsene.

9.2 Hvem etterforsker de mest alvorlige lovbruddene?

Forsvaret svarte hele veien at de har full tillit til politiets etterforskning av hvordan våpen hadde forsvunnet fra Forsvaret. Den tilliten deler ikke vi. Etterforskningslederen erkjente til oss at politiet ikke har kapasitet til å etterforske helheten i det som hadde foregått i Forsvaret.

Politiet erkjente også at de i flere saker overlot etterforskningsskritt og avhør av forsvarsansatte til Forsvaret selv. Men da vi spurte Forsvaret om hva de bistår med, fikk vi kun til svar at det er politiet som etterforsker lovbrudd. Vi opplever at noen av de mest alvorlige lovbruddene, underslag av våpen fra Forsvaret, i liten grad har blitt etterforsket.

9.3 Kan vi stole på Forsvarets svar?

Vi opplevde flere ganger at svarene vi fikk fra Forsvarets kommunikasjonsavdeling var unøyaktige eller uriktige. Blant annet da en observant leser så at den omtalte MP-40 maskinpistolen hadde en type riller som er vanlige på MP-38 maskinpistoler. Først da VG flere ganger spurte Forsvaret om det kunne stemme, fikk vi til svar at det var mulig at den styrende delen av maskinpistolen de hadde anmeldt som tapt, likevel ble destruert som den skulle i 2015.

Det samme var tilfellet i Sunde-saken der vi under tredje runde med oppfølgingsspørsmål fikk vite at begge svarene vi hadde fått på faktaspørsmål måneden før, var feil. Hadde dette vært en løpende nyhetssak ville vi allerede publisert svar som Forsvaret senere omtalte som «ufullstendig».

9.4 Mulig straffeforfølgelse av åpenhet

Vi visste at vi hadde fått et kontroversielt innsyn i den åpne straffesaken mot Peter Ristan, men for oss var det oppsiktsvekkende å se hvordan Politidirektoratet og Riksadvokaten reagerte. At Riksadvokaten ber statsadvokatene vurdere påtalemessig oppfølging av politiadvokaten som ga VG innsyn, viser hvilket press ansatte i politiet kan oppleve dersom de utviser meroffentlighet.

Vi mener politiadvokat Ole Rasmus Knudsen viste en prisverdig åpenhet da han ga VG innsyn i etterforskningen. Og sammen med VGs journalistikk har det ført til nye etterforskningsskritt i en sak som ellers ville blitt lukket.

VEDLEGG

Vedlegg: Lenkesamling

Politiadvokatens våpensamling, 19. oktober 2019, <https://www.vg.no/spesial/2019/operasjon-bonanza>

Varslet politiet om Ristans våpensamling fire år tidligere, 20. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/pLmegG/>

Politidirektoratet ignorerte våpen-anbefaling i seks år, 21. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/9v04ap/>

Privat forening godkjenner våpensamlere, 22. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/K3kx4M/>

Fant “destruert” maskinpistol på politiadvokatens våpenlager, 24. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/WbW5E2/>

Politiadvokat hadde våpenskap på kontoret, 25. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/opPjQg/>

VG avslører: PST-sjefen oppbevarte våpen ulovlig i flere år, 30. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/LAX5OV/>

Spesialenheten vil vurdere å etterforske PST-sjefen, 30. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/OnqQpG/>

POD: Regelverket for våpen gjelder også politimestere, 31. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/EWXQv5/>

Spesialenheten har opprettet sak mot PST-sjefen, 31. oktober 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/aweldO/>

Spesialenheten: Starter full etterforskning av PST-sjefen, 1. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rAOnQw/>

Nye opplysninger strider mot PST-sjefens forklaring, 1. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/8mVEpw/>

PST-sjefens advokat om våpensaken: Ikke begått tjenestefeil, 5. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/P9XaQJ/>

Kallmyr om PST-sjefen etter våpensaken: jeg har tillit, 7. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/opxBKW/>

VG avslører: Forsvarets pistoler funnet hos kriminelle, 10. november 2019, <https://www.vg.no/spesial/2019/forsvarspistolene/>

Politiet leverte våpen til destruksjon hos Forsvaret - fant de igjen hos kriminelle, 11. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/b56d3g/>

Forsvaret med ny informasjon om “destruert” maskinpistol, 13. november 2019, <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/b56rR3/>

VG avslører: Fant Forsvarets panservernkanon hos illegal våpensamler, 14. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jdxELL/>

Politiet: To forsvarsansatte siktet for underslag av våpen, 15. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/6jeaVO/>

VG avslører: Tidligere våpenlagersjef siktet for underslag, 17. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/4ql2eg/>

PST-sjefen avhørt om ulovlig oppbevaring av våpen, 18. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/awemRa/>

Flere siktede hevder de fikk våpen-godkjenning fra Forsvaret, 19. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/50elme/>

Politiet har brukt tre år på å etterforske våpenlagersjef, 20. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/b56pxg/>

Slik forsøkte politisjefen å overta våpen - henlagt, 26. november 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/i/Onzn60/>

Riksadvokaten vil ikke gi offentligheten innsyn i etterforskning av politisjef, 27. november,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/dOQkEz/>

Politiet: PST-sjefens våpen ble lagt i safe, 9. desember 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/dOQeoA/>

Etterforsket Kripos-sjefen for å påvirke våpensak, 14. desember 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/EWkdrG/>

La føringer for våpenoperasjon – så ble begge etterforsket, 15. desember 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/narkQ5/>

Spesialenheten om Sjøvold-saken: Uavklarte forhold, 21. desember 2019,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/K32L4o/>

Forsvarssjefen ga vekk våpen som skulle vært destruert, 9. januar 2020,
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Xg27rm/>

Vedlegg: PDF av alle saker som har stått på trykk i avisen

Dette må du vite om forskudd på arv

**HER ER
ENDRINGENE
I DEN NYE
LOVEN**

● SIDE 38 og 39

KRYSSORD QUIZ VIN & MAT

V G

NR. 288 ● LØRDAG 19. OKTOBER 2019 ● UKE 42 ● KR. 40,00 ● Dørsalg kr. 40,00

**HANS
HENRIK (17)
MISTET ALT –
UNNTATT
LIVET**

Begge foto: GETTY IMAGES

Ole Gunnar Solskjær

**DERFOR
ER DET
EN HAT-
KAMP**

Jürgen Klopp

ULOVLIGE VÅPEN BRENTE PAPIRER SKJULTE SPOR

POLITI- ADVOKATENS HEMMELIGHET

**Slik
ble han
avslørt**

● SPORTEM

● SIDE 12, 13, 14, 15, 16 og 17

POLITIADVOKAT

Hadde flere hundre ulovlige våpen på

BLE SIKTET: Politadvokat Peter Ristan. Foto: NRK

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, OLA HARAM, MONA GRIVI NORMAN, TORE KRISTIANSEN (foto), JØRGEN BRAASTAD (foto) og SONDRE NILSEN (grafikk)

Han var en betrodd politadvokat i Lillestrøm. Samtidig bygget han opp en av Norges største samlinger med ulovlige våpen. Så ble han avslørt.

Tirsdag 14. februar 2017 ransaker flere polititjenestemenn huset til politadvokat Peter Ristan på Auli i Akershus.

Ristan blir presentert for en alvorlig siktelse.

Politiet mener politadvokaten er i besittelse av uregistrerte, ulovlige våpen.

I et våpenrom i kjelleren finner de rundt 130 pistoler, rifler og hagler. Men samtlige er lovlig registrert. Ristan sier at han forventer at saken vil bli henlagt.

Det etterforskerne ikke vet, er at Ristan i flere måneder har kjent til at han er under mistanke.

Det har den betrodde politimannen søkt seg fram til i politiets egne systemer.

To dager senere møter Ristan til nye avhør på Grønland politistasjon i Oslo. Politiet har flere spørsmål til ham. Tøffere, og mer detaljerte spørsmål, om funn som er gjort hjemme hos ham:

Brente papirer med strekkoder i peisen.

En eldre mobiltelefon, delt i to, funnet mellom noe vedkapp under en trapp.

Fryktet han at politiet skulle finne ut hvem han hadde solgt våpen til? vil etterforskerne vite.

Fredag 17. februar blir Peter Ristan funnet på sitt eget kontor på Lillestrøm politistasjon.

Politadvokaten har tatt livet sitt, 37 år gammel.

Erkjenner lovbrudd

Ristan etterlater seg et brev der han erkjenner lovbrudd – og at han har fått kunnskap om etterforskningen

mot seg selv gjennom politiets datasystemer.

Informasjonen har han brukt til å skjule sporene sine.

Tønsberg, onsdag 22. mai i år innkaller Sør-Øst politidistrikt norske medier til en pressekonferanse om politioperasjon Bonanza.

Her forteller politiet om en treårig operasjon rettet mot godkjente eller selverklærte våpensamlere. Over 2300 våpen er beslaglagt i en serie av saker.

Mange av våpnene er stjålet, underslått eller tapt fra det norske Forsvaret.

Flere offentlige tjenestemenn er siktet, tiltalt eller dømt for underslag og ulovlig våpenhold.

Men ingen vil svare på hvem de er eller hvilke stillinger de har hatt i Forsvaret og politiet.

Politiet forteller ikke at et av de største beslagene av ulovlige våpen tilhørte en politadvokat.

Lurte kolleger

Tre år etter at politadvokat Peter Ristan ble avslørt, kan VG for første gang fortelle at han var én av 67 personer som ble siktet gjennom politioperasjon Bonanza.

Gjennom innsyn i den åpne straffesaken og i vedtak fra Spesialenheten kan VG fortelle hvordan politadvokaten gjennom flere år lurte den offentlige våpenforvaltningen.

På den måten skaffet han seg flere hundre skarpe, ulovlige våpen. Våpen som forsvant ut av myndighetenes kontroll.

Saken har utløst tre etterforskninger mot personer som har håndtert våpen for politi-

JOBDET HER: Politadvokaten erkjente at han hadde lurte kolleger ved våpenkontoret på Lillestrøm politistasjon. Foto:

KAT AVSLØRT

hemmelig lager

AUTOMATVÅPEN: Disse våpnene ble var blant dem som ble brukt på skytebanen utenfor Skien i 2015 og som ble starten på OP Bonanza. Foto: POLITIET

BEVIS: Under den første ransakingen i huset til Ristan fant politiet blant annet en mobiltelefon delt i to ved en huggestabbe. Foto: POLITIET

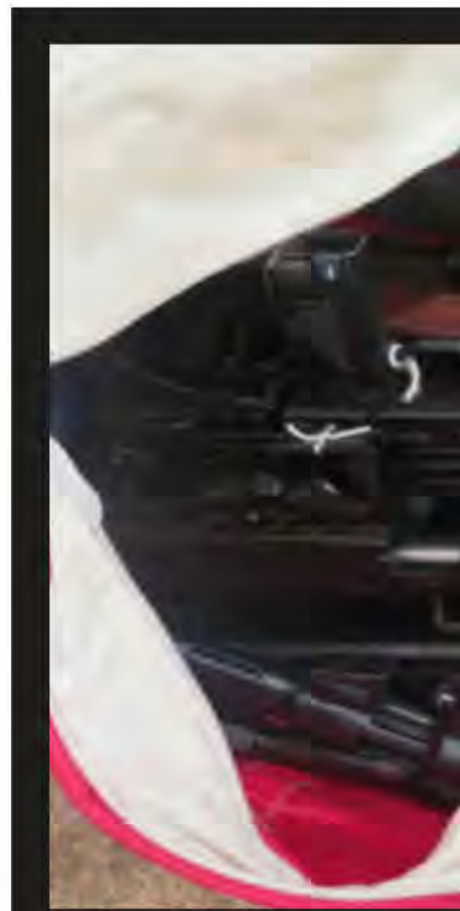
HEMMELIG LAGER: Ristan leide en lagerplass i denne låven. Eieren har ingenting med saken å gjøre. Foto: JØRGEN BRAASTAD

OPERASJON BONANZA: Etterforskningsleder Skule Worpvik med noen av våpnene som ble beslaglagt i OP Bonanza. På bordet ligger en Suomi KP31, en MP-40 og en HK 416 i tillegg til fem håndvåpen. Foto: TORE KRISTIANSEN

BESLAG: Dette er bare noen av pistolene som ble funnet på Ristans hemmelige lager. Bildet ble vist fram på pressekonferansen i mai 2019, uten at pressen fikk vite at de stammet fra en politiadvokats ulovlige våpensamling. Foto: POLITIET

OPPSIKTSVEKKENDE FUNN: Politiet

advokaten.
● En kvinnelig medarbeider ved våpenkontoret på Lillestrøm politistasjon ble etterforsket

av Spesialenheten for politisaker for grovt uaktsom tjenestefeil. Hun fikk forelegg.

● En mannlig medarbeider ved våpenkontoret på Lillestrøm politistasjon ble etterforsket for grov korrupsjon av Spesialenheten. Saken er henlagt på bevisets stilling.

● En våpenforhandler etterforskes av Oslo politidistrikt for korrupsjon. Saken er ikke avgjort. VG har vært i kontakt med den aktuelle våpenhandleren, som avviser anklagene. I vedtak fra Spesialenheten, kom-

mer det frem hvordan Ristan, da han tok livet sitt, etterlot seg et brev til politiet der han erkjenner lovbrudd.

Kvinnen på våpenkontoret i Lillestrøm sier hun ble lurt av politiadvokaten. I avhør med Spesialenheten sier hun at Ristan «*ikke var en man tvilte på når det gjaldt våpenspørsmål*». For henne var han en «*anerkjent politiadvokat med mål om å bli dommer*».

– Hvis man ikke skal kunne stole på en slik person, hvem skal man da stole på? spør hun i avhøret VG har fått innsyn i.

– Dette dreier seg om mange

Jan Erik Presthus, sjef for Spesialenheten.

våpen og det er urovekkende å registrere at politiet ikke har hatt en effektiv kontroll med våpnene, sier Jan Egil Presthus, sjef for Spesialenheten.

Dette er historien om hvordan

politiet kom på sporet av politiadvokatens våpen.

Starter ved en tilfeldighet
Operasjon Bonanza starter på mange måter ved en tilfeldighet natt til 29. juni 2015.

Tre menn skyter med automatvåpen på en skytebane utenfor Skien. Politiet blir varslet og aksjonerer. Mennene stoppes på vei vekk fra skytebanen. Bilen er full av våpen.

Hjemme hos én av de tre mennene finner politiet 7405 skudd som har «kommet bort fra politiet eller Forsvaret», står det i en dom som falt i vinter.

Gjennom etterforskningen ledes de til en fjerde person. Politiet finner enda flere våpen.

Dette blir starten på politioperasjon Bonanza.

Etterforskningen peiler seg inn mot Hønefoss.

Våren 2016 spaner etterforskere fra operasjon Bonanza på en selverklært våpensamler bosatt i Hole kommune.

Politiet på griper den selverklærte våpensamleren og en forsynings-

offiser ansatt i Forsvaret. På eienommer tilknyttet de to mennene finner politiet flere hundre våpen.

Tekniske undersøkelser viser at minst 65 av disse våpnene skulle vært ødelagt av Forsvaret på midten av 2000-tallet.

Finner et brev

Hjemme hos den selverklærte våpensamleren finner politiet også et brev. Avsenderen skriver at han ikke vil ta det over telefon.

Mannen som mottok brevet, ble tidligere i år dømt for omfattende, ulovlig salg av våpen, samt ulovlig ombygging av våpen og falske plomberinger. Dommen er anket.

I brevet ligger det en bestilling på 23 stålbitar som kan brukes til å forfalske plombering av våpen.

Avsenderen er politiadvokat Peter Ristan fra Lillestrøm.

I august 2016 blir Spesialenheten varslet om mistanken mot Peter Ristan. De mener saken gjelder Peter Ristan som privatperson, og ikke som polititjenestemann.

Saken blir derfor sendt til Oslo politidistrikt 4. oktober 2016.

Kun fire dager senere begynner Peter Ristan å fjerne sporene etter sine ulovlige våpen. Han skaffer seg et hemmelig lager.

Det tar fire måneder før Oslo-politiet aksjonerer mot politiadvokaten.

125 samlervåpen

Interessen for våpen har Peter Ristan hatt store deler av livet.

Bare 18 år gammel ble han godkjent våpensamler.

En godkjent samler skal føre opp alle registreringspliktige våpen på et våpenkort. Det er politiet som avgjør hvor mange våpen hver godkjente samler kan ha. Peter Ristan hadde en godkjenning som tillot 125 samlervåpen.

Om Ristan ønsket å skaffe seg et nytt registreringspliktig våpen, måtte han altså fjerne et annet våpen fra våpenkortet sitt.

En måte å gjøre dette på, var å plombere det.

En «plombe» er i praksis en stålbit som skal sperre våpenets løp, slik at det ikke kan avfyres.

En lovlig plombering innebærer at våpenet gjennombores, en

Fant over 400 våpen på det hemmelige lageret til Ristan. De finner maskingevær, maskinpistoler, rifler, revolvere og pistoler. Med noen unntak er våpnene ikke reelt plombert. Foto: POLITIET

stålbit føres inn på tvers og sveises på begge sider. Slik skal våpenet være umulig å sette i stand igjen.

En «falsk plombe» er derfor det samme som en løs plombe. Stålbitten kan tas ut og våpenet er igjen mulig å skyte med.

Peter Ristan etterlot seg et brev til etterforskeren og politiadvokaten i Oslo som ledet saken mot ham. I brevet erkjente Ristan at han hadde jukset med plomberinger.

Slik kan våpen selges uten at kjøperen må søke politiet om å overta dem. Et plombert våpen er ikke lenger registreringspliktig.

Jukset med serienummer

Han erkjente også å ha jukset med våpnenes serienummer. Han hadde slipt vekk serienummeret på et lovlig plombert, uregistrert våpen. Så preget han inn serienummeret fra et annet skarpt, registrert våpen på det lovlig plomberte våpenet.

Dermed kunne det lovlig plomberte våpenet med falskt serienummer fremvises politiet for å få det skarpe våpenet ut av våpenkortet.

Ristans kommunikasjon på Finn.no viser at han var en aktiv selger av våpen. Og kontoutskriften hans viser en rekke fire- og femsifrede innskudd.

I avhør erkjente Ristan at brente papirer i peisen med strekkoder på, var sporingslapper fra Posten etter våpensalg.

Men han benekter i brevet for å ha solgt våpen med falske plomber. – Oslo politidistrikt har etterforsket om funksjonsdyktige våpen har havnet ute i markedet. Vi har forsøkt å identifisere mulig kjøpere av våpen men ikke klart å komme så langt at vi har hatt grunnlag for videre etterforskning mot enkeltpersoner eller miljøer, uttaler Rune

2361

Tusenvis av ulovlige våpen ble beslaglagt i en tre år lang politioperasjon kalt «Bonanza». En rekke personer er sikket i saken og flere er allerede domfelt.

Skjold, leder for Seksjon for økonomi- og spesialletterforskning i Oslo-politiet.

Så hvor var alle disse ulovlige våpnene? Hjemme hos Ristan hadde politiet kun funnet lovlig våpen.

Ristan skriver i brevet at han også har et stort våpenlager på Kløfta.

Han gir politiet en veibeskrivelse. Nøkkelen ligger vedlagt.

Fant over 400 våpen

Dagen etter Ristans selvmord låser politietterforskere fra Oslo politidistrikt seg inn på Ristans hemmelige lager, som ligger i en ombygd låve på Kløfta ved E6. Eieren av lageret visste ingenting om hva Ristan oppbevarte her.

Synet som møter dem, er oppsiktsvekkende.

Politiets bilder fra ransakingen viser en bod full av våpen og ammunisjon, pakket inn i plast, bager og trekasser. De finner maskingevær, maskinpistoler, rifler, revolvere og pistoler.

Med noen unntak er de over 400 våpnene på lageret ikke re-

elt plombert.

En sjekk opp mot våpenregisteret kommer til å vise at i underkant av 200 av disse våpnene er ført ut av Ristans våpenkort som kondemnerte, ifølge Spesialenheten.

I realiteten var våpnene fullt brukbare.

Våpenbeslaget teller til sammen 550 gjenstander, inkludert våpendeler. Politiet finner også store mengder ammunisjon.

Flere våpen fra Forsvaret

På våpenlisten står flere våpen som stammer fra det norske Forsvaret. Innsyn VG har fått fra Forsvarsmateriell, viser at ett skulle vært destruert.

– Det er noe galt når de som skal forsvare samfunnet vårt, har en lekkasje som gir det sivile samfunn trøbbel ved at det er våpen i om-løp, sier etterforskningsleder Skule Worpvik i operasjon Bonanza til VG.

Forsvaret erkjenner at våpen har forsvunnet fra deres leire.

– Vi ser svært alvorlig på det omfanget og de funnene politiet har gjort gjennom operasjon Bonanza,

sier viseadmiral Elisabeth Natvig som er sjef for Forsvarsstaben.

– Vi skal ha kontroll på våpnene våre. Vi skal ha rutiner som gjør at vi har kontroll og sikrer oss at våpen blir destruert slik de skal. Jeg tenker at både det norske samfunnet og Forsvaret selv har forventninger til at vi har den kontrollen, sier hun.

Forsvaret svarer ikke på hvordan forsvarsvåpen kan ha havnet i den ulovlige våpensamlingen til en politiadvokat i Lillestrøm. Forsvarets talsmann viser til politiet.

Da han ble sikket, hadde Peter Ristan vært politiadvokat siden 2012. Før dette jobbet han som dommerfullmektig i Glåmdal tingrett.

Ofte på våpenkontoret

I avhør fortalte Ristan at han kjente våpenforvaltningen på sin egen arbeidsplass relativt godt. Han var ofte innom, enten det gjaldt salgsmeldinger eller for å slå av en prat.

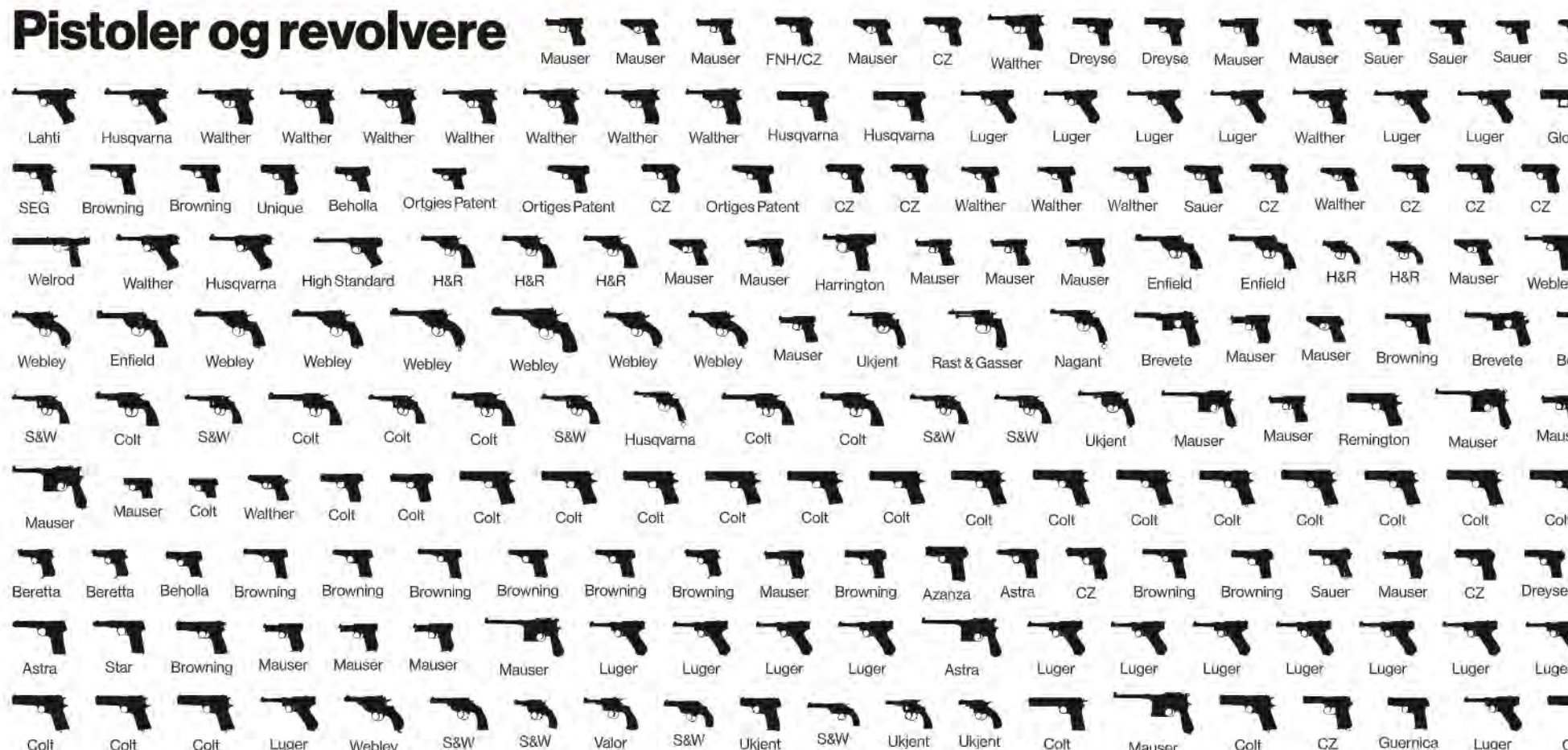
Videre fortalte han i avhør at han hadde et spesielt ansvar for større våpensaker og at andre politiadvokater kunne ta kontakt med

VÅPENFUNNET

«Illustrasjonen viser 390 av våpnene som ble funnet på det hemmelige våpenlageret til Peter Ristan på Kløfta.»

Pistoler og revolvere

Maskingevær og maskinpistoler

Hagler og rifler

ham om de lurte på hvordan de skulle avgjøre slike saker.

I brevet han etterlot seg, hevdet Ristan at det ikke er noen andre som har visst om eller hjulpet ham med noe ulovlig.

Ristan skrev hvordan han hadde lurt to medarbeidere på våpenkontoret.

Hvordan kunne dette skje?

– Dette er en vanskelig sak. Det er i ettertid man gjør seg refleksjoner, men han var en kjent våpensamler og det var ingen grunn til å tro at det var noe som ikke stemte i sakene her, sier Eli Fryjordet.

Hun har vært leder for Felles enhet for utlending og forvaltning i Øst politidistrikt siden 2014. Fryjordet har dermed ansvaret for distriktets våpenkontor.

Kvinnen på våpenkontoret som ble lurt av Ristan, får ikke lenger jobbe med våpenforvaltning.

– Dette var en person som min

Eli Fryjordet, leder for Felles enhet for utlending og forvaltning i Øst politidistrikt.

klient hadde et godt, kollegialt forhold til. Hun gjorde som hun ble fortalt og har i ettertid følt seg forledet. Det er riktig at hun ble omplassert, men det var delvis etter eget ønske, sier Eva-Marie Stryker, som var kvinnens forsvarer.

Mannen som ble etterforsket, hadde gått av med pensjon da saken mot Ristan ble kjent. Saken mot ham ble henlagt. VG har vært i kontakt med ham og han avviser alle anklager.

Skulle ikke ha skjedd

Oslo-politiet har etterforsket Peter Ristan siden høsten 2016.

I mai i år mener Oslo-politiet at de har særlige grunner for å gi VG innsyn i saken mot politiadvokaten. Det vises til at saken omhandler en tidligere ansatt i politiet, hans våpensamling og politiets etterforskning.

To uker senere ber Politidirektoratet om en redegjørelse fra Oslo politidistrikt: Hvorfor er det gitt innsyn i saken?

Avdelingsdirektør Kristin O. Kvigne legger til at henvendelsen er avklart med Riksadvokaten.

Oslos visepolitimester Bjørn Vandvik beklager på det sterkeste til Politidirektoratet. Han skriver at innsynet VG har fått, har ført til en intern gjennomgang og nye instruksjoner til alle påtalejurister og ledere i lignende saker.

Innsynet skulle ikke ha skjedd, skriver Vandvik, og begrunner dette med at saken formelt sett ikke var avsluttet.

Det finnes ikke særlige grunner til at offentligheten bør få høre om politiadvokatens ulovlige våpensamling.

Nye etterforskningsskritt

Da VG intervjuet avdelingsdirektøren i juni, sa Kvigne at hun ikke er kjent med at Politidirektoratet har vært involvert i Ristan-saken på noe vis.

– Ikke etterspillet heller?

– Nei, det er det ingen grunn til. For vi har ingen rolle i etterforskningen, sier Kvigne.

På direkte spørsmål om innsynet sier Kvigne at Politidirektoratet ba om svar fra Oslo politidistrikt i saken.

– Vi har bedt om å få informasjon og en redegjørelse fra Oslo knyttet til det. Det er det vi har gjort. Det er det naturlig at vi gjør, sier Kvigne. Hun ønsker ikke å gå inn på

hvorfor Politidirektoratet kontaktet Riksadvokaten.

Førstestatsadvokat Harald Strand

Avdelingsdirektør Kristin Kvigne i politidirektoratet. Foto: OLA HARAM

skriver til VG at Riksadvokaten ikke har ytterligere opplysninger å gi i saken.

Da VG først kontaktet Oslo-politiet med spørsmål om Ristan-saken i april, ble det opplyst at politiet var i ferd med å lukke etterforskningen.

Nå, et halvt år senere, opplyser politiet at de skal gjøre nye etterforskningsskritt.

– Ja, det er korrekt. Basert på informasjon knyttet til våpensamlingen til Ristan, så gjør vi undersøkelser, sier politiadvokat Anders Valen Mørland i Oslo politidistrikt.

Våpenkontoret lagt ned

Ristans tidligere sjef, Mona Hertzberg i Øst politidistrikt, skriver til VG at Peter Ristan var en svært dyktig jurist.

– Vedkommende er av kolleger og ledere beskrevet som kompetent og seriøs utover det ordinære, skriver hun.

– For lederne og kollegene rundt ham var det ingenting som tilsa at det skulle være misligheter forbundet med samlervirksomheten, utdypet Hertzberg.

Men hun avviser at Ristan hadde

Mona Hertzberg, Ristans tidligere sjef. Foto: FRODE HANSEN

et spesielt ansvar for våpensaker, slik han hevdet i avhør med politiet.

– Det er selvsagt svært alvorlig at politiansatte begår lovbrudd, og dette har vi tatt på det største alvor. Saken har vært medvirkende til store endringer i Øst politidistrikts våpenforvaltning. Blant annet er våpenkontoret på Lillestrøm lagt ned, og distriktet behandler ikke lenger våpensøknader fra egne ansatte, svarer Hertzberg.

– Har distriktet noen gang mottatt tips eller varsler om Ristan før han ble siktet?

– Det er ikke kjent for meg at vi har mottatt tips eller varsler, svarer politiinspektøren.

– Vi er svært lei oss for utfallet saken fikk, og for at en kjær medarbeider valgte å avslutte livet sitt. Det har gått sterkt inn på oss.

VG har vært i kontakt med Peter Ristans etterlatte. De ønsker ikke å kommentere saken.

**Erland Ofte Arntsen
Ola Haram
Mona Grivi Norman**

erlend.oftte.arntsen@vg.no
ola.haram@vg.no
mona.norman@vg.no

POLITIADVOKATENS HEMMELIGHET

– JEG VARSLET OM

Tidligere kollega sier han reagerte for flere år siden

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN, OLA HARAM og TORE KRISTIANSEN (foto)

AKERSHUS (VG) Politadvokaten ble avslørt med flere hundre ulovlige våpen. Nå forteller en tidligere kollega at han sa fra om mistenkelige våpenregistreringer flere år i forveien.

– Vi likte ikke aktiviteten hans. Det var for stort omfang og volum på våpen han skulle registrere inn og ut. Dette var en veldig rar måte å samle våpen på. Vi mener vi gjorde det vi kunne for å sette en stopper for virksomheten hans, sier kollegaen, som er en pensjonert politimann.

I går kunne VG for første gang fortelle at politadvokat Peter Ristan ble avslørt med en av Norges største samlinger av ulovlige våpen.

Den pensjonerte politimannen forteller at han og en kvinnelig kollega tok dette opp i et møte med deres felles sjef, Jan Eirik Thomassen, som frem til 2014 var leder for forvaltningsavdelingen i det som da het Romerike politidistrikt.

Møtet gjaldt deres felles kollega på Lillestrøm politistasjon, politadvokat og våpensamler Peter Ristan.

Politadvokaten var selv til stede i møtet, ifølge den pensjonerte politimannen.

– Avgjørelsen som ble tatt i etterkant av min sjef var at vi skulle fortsette som før, sier han. Etter en lang karriere i politiet, jobbet han de siste årene frem til pensjonsalder med våpenforvaltning.

Jobben hans på våpenkontoret på Lillestrøm politistasjon innebar blant annet å ettergå plomberingen på våpen til våpensamlere som Peter Ristan. Det vil si å sjekke om våpenet var uskadeliggjort og derfor ikke lenger registreringspliktig.

Over 400 våpen

VG fortalte i går hvordan politadvokaten over flere år bygget seg opp en av Norges største ulovlige våpensamlinger gjennom å lure ansatte på våpenkontoret på Lillestrøm politistasjon.

Ristan ble først avslørt i februar 2017 etter at politioperasjonen Bonanza kom på sporet av ham.

Ifølge Spesialenheten er det registrert 263 ervervelser av våpen på Peter Ristan fra 2010

til 2017. I samme periode ble 243 av hans våpen registrert som kondemnert.

Et stort antall våpen som var registrert som kondemnert, ble funnet funksjonsdyktige på Ristans hemmelige lager.

– Det er ikke kjent for meg at vi har mottatt tips eller varsler, uttalte politiinspektør Mona Hertzberg, som var Ristans overordnede, i går.

– For lederne og kollegene rundt ham var det ingenting som tilsa at det skulle være misligheter forbundet med samlervirksomheten, uttalte hun også.

Nå hevder en som så våpenvirksomheten på tett hold at han forsøkte å varsle.

Etterforsket av Spesialenheten

Ristans ulovlige våpensamling har blitt etterforsket av Oslo politidistrikt. Spesialenheten for politisaker startet etterforskning av to ansatte på våpenkontoret på Lillestrøm etter funnet av Ristans våpen.

Dette er de to samme ansatte som forteller at de hadde et møte med ledelsen om Ristans omfattende våpenvirksomhet.

Kvinnen ved våpenkontoret ble ilagt et forelegg for grovt uaktsom tjenestefeil. Den pensjonerte politimannen som i denne saken forteller om varslingen av Ristan, ble etterforsket for grov korrupsjon, men saken ble henlagt på bevisets stilling.

Begge avviser alle anklager om med vilje å ha bistått Ristan i å bygge opp sin ulovlige våpensamling gjennom å gi feilaktige våpengodkjenninger.

– Ordentlig trakkett på

Det var 30. oktober 2017 at den pensjonerte politimannen ble pågrepet av Spesialenheten og hans hjem ransaket – fem år etter at han gikk av.

Han beskriver opplevelsen som forferdelig og at det har preget ham i lang tid etterpå.

– Jeg føler vi har blitt ordentlig trakkett på og tildelt

PENSJONERT: Etter en lang karriere i politiet gikk politimannen av med pensjon i 2013. Han forteller at han sa fra om politadvokaten

VG i går

BESLAG: Dette møtte politibetjenter da de låste seg inn på det hemmelige lageret til politadvokat Peter Ristan 18. februar 2017. Foto: POLITIET

POLITIADVOKATEN

POLITILEDER: Jan Eirik Thomassen ledet forvaltningsavdelingen i Romerike politidistrikt frem til 2014. I dag er han leder for Felles enhet for utlending og forvaltning i Oslo politidistrikt. Foto: FREDRIK HAGEN

svarteper. Etter å ha jobbet og slitt for politiet i 37 år, og etter å ha forsøkt å si fra, så var dette takken. Jeg var dårlig i ett år etterpå. Å få noe sånt på seg føltes utrolig forsmedelig, sier han.

Ristan har tilstått å ha lurt de to ansatte på våpenkontoret og begått omfattende våpenlovbrudd, men han har nektet for å ha solgt uregistrerte, skarpe våpen.

Spesialenheten slo likevel fast at de to ikke hadde utført jobben sin godt nok.

– **Hva mener du om det?**

– Det er mulig det var mangler, men vi handlet innenfor lovverket som var den gangen og var vi i tvil så spurte vi oppover i systemet, svarer pensjonisten.

Kvinnen ved våpenkontoret ønsker ikke å snakke med VG, men i Spesialenhetens vedtak kommer det frem at hun i avhør også viste til møtevirksomhet med ledelsen om Ristan:

«[Kvinnen] har forklart at det har vært møter på våpenkontoret, med ansatte og ledere, der Ristans våpenhold har vært diskutert. Ifølge [kvinnen] førte ikke det til pålegg om å behandle endringer i våpenholdet til Ristan annerledes.»

Den pensjonerte politimannen forteller at møtet fant sted på forvaltningsleder Jan Eirik Thomassens kontor.

– Og hva gjør du som soldat nederst på gulvet når du får beskjed om å fortsette som før? Jo, du gjør som du får beskjed om. Jeg varslet om politiadvokaten, men ble stoppet, sier han.

– **Husker ingen møter**

Thomassen husker i dag «ingen spesielle møter om temaet». Han er nå leder for Felles enhet for utlending og forvaltning i Oslo politidistrikt.

I en uttalelse skriver han dette:

«I perioden fra 2011 til jeg sluttet i politidistriktet i 2014 ble jeg ikke gjort kjent med opplysninger om at vedkommende ble vurdert å være upålitelig eller uskikket til å samle på skytevåpen. Jeg synes det er synd den mannlige ansatte opplever å ikke ha bli tatt på alvor, men heller ikke opplysningene som VG her bringer ville den gang gjort samleren uskikket til å samle på skytevåpen. For å tilbakekalle vå-

pentillatelsen er kravet i loven at vedkommende vurderes å være upålitelig eller uskikket til å ha våpen, for eksempel er straffet, har rusproblemer eller har en psykisk lidelse. Ingen slike forhold forelå.»

Dette finner den pensjonerte politimannen merkelig. Etter som Ristan begynte å jobbe i politidistriktet i 2012 og han selv gikk av med pensjon i februar 2013, mener han møtet må ha funnet sted i dette tidsrommet.

– Thomassen er en ordentlig kar som jeg har stor respekt for, men at han ikke husker vårt møte synes jeg er veldig rart, fordi vi syntes selv at det var så viktig. Vi tok initiativ og var bekymret. Da vi fikk beskjed av ham om å fortsette som før, så vi på hverandre og skjønte det ikke, sier han.

– **Er det du som kan huske feil?**

– Svaret på det er blankt nei. Så gammel er jeg ikke blitt, svarer pensjonisten.

Kjent med omfanget

På spørsmål om møtevirksomhet rundt Ristans våpenhold internt, svarte Øst politidistrikt i juni at de ikke var kjent med dette. De var likevel godt kjent med samleinteressen hans for våpen, og ved en anledning førte det til at en av hans sjefers ønsket å undersøke det nærmere.

– En av Ristans tidligere ledere sier at hun på et tidspunkt – da hun ble kjent med omfanget av våpensamlingen – ba våpenkontoret om å sjekke om dette var greit for en politiadvokat. Svaret var at det var vurdert som i orden, skriver seniorrådgiver Øystein Stavdal Paulsen i kommunikasjonsavdelingen i Øst politidistrikt.

I en e-post på fredag, etter å ha blitt gjort kjent med uttalelsene til den pensjonerte politimannen, skriver Paulsen at de aldri har utelukket at det ble gitt varsler eller informasjon.

– Øst politidistrikt, som ble opprettet i 2016, har tatt mange og store grep for å profesjonalisere våpenforvaltningen, skriver Paulsen og viser til våpenforvaltningen er blitt sentralisert på Grålum i Østfold og lagt ned i Lillestrøm.

Det er innført nye rutiner og instruks. Våpensøknader fra egne politiansatte behandles ikke lenger i politidistriktet.

okaten som senere ble avslørt med ulovlige våpen, men ble i stedet etterforsket av Spesialenheten.

KAPPET: Politiet fant ved ransaking hos Peter Ristan en telefon som var kappet i to. Foto: POLITIET

JOBBER HER: Peter Ristan var ansatt i Øst politidistrikt, tidligere Romerike politidistrikt, og jobbet her ved politistasjonen på Lillestrøm.

POLITIADVOKATENS HEMMELIGHET

BLE ADVART

FUNNET: Disse pistolene stammer fra politiadvokatens ulovlige våpensamling. Foto: POLITIET

Politidirektoratet ignorerte våpen-anbefalinger i seks år

Av OLA HARAM, MONA GRIVI NORMAN og ERLEND OFTE ARNTSEN

Allerede i 2013 advarte Spesialenheten mot å la politifolk få private våpensøknader behandlet på samme politistasjon som de selv jobber. Men ingenting skjedde.

I oktober 2013 tok Spesialenheten for politisaker ut tiltale mot en pensjonert politimann i Hedmark for brudd på våpenloven. Politidirektoratet (POD) måtte lære av saken, mente Spesialenheten:

Var det riktig at politifolk fikk behandlet sine våpensøknader i samme distrikt som de selv jobbet?

Det skulle gå over tre år før politiadvokat Peter Ristan i februar 2017 ble avslørt med en av norgeshistoriens største ulovlige våpensamlinger – og for å ha fått et hundretalls våpen til å fremstå som ufarlige med hjelp av kolleger på våpenkontoret i Lillestrøm.

Deretter skulle det komme to nye advarsler fra Spesialenheten til Politidirektoratet i 2018 før noe ble gjort.

Etterforsket to kolleger

Det var på en låve på Kløfta at politiet fant Peter Ristans hemmelige våpenlager i februar 2017.

Av over 400 våpen hadde nesten

FAKSIMILE: VG i går.

halvparten tidligere vært registrert på politiadvokatens våpenkort. Nå skulle våpnene, ifølge våpenregisteret, være plombert – og dermed ubrukelige. Men gjennomgangen viste at de fleste var falskt plom-

bert og lett kunne gjøres til skarpe våpen.

Alle våpnene var blitt håndtert av våpenkontoret på politihuset på Lillestrøm, i samme hus som politiadvokaten hadde sin arbeidsplass.

Spesialenheten opprettet senere etterforskning mot to ansatte på våpenkontoret, som begge mente de hadde blitt lurt av Ristan.

VG har fått innsyn i Spesialenhetens vedtak i de to sakene. En mannlig ansatt ved våpenkontoret ble etterforsket av Spesialenheten for grov korrupsjon. Saken ble henlagt og mannen avviser alle anklager.

Søndag fortalte han i VG at han tvert imot varslet sine overordnede om mistenkelige våpenregistreringer fra politiadvokaten flere år i forveien.

En kvinnelig ansatt ved våpenkontoret ble ilagt et forelegg for grovt uaktsom tjenestefeil.

I avhør innrømmer kvinnen at hun var for godtroende, og sier hun har sett seg blind på politiadvokatens kompetanse og person:

«Hvis man ikke skal kunne stole på en slik person, hvem skal man da stole på?», står det i avhøret VG har fått innsyn i.

Kvinnen fikk forelegg for grov

LLEREDDE I 2013

MANGLER: Eli Fryjordet, leder ved våpenforvaltningen i Øst Politidistrikt, mener det er mangler ved kontrollen av politiadvokatens våpenhold. Foto: FRODE HANSEN

«Det er klart at her har ikke saksbehandlingen vært som saksbehandlingen burde være.»

Eli Fryjordet, leder ved våpenforvaltningen i Øst Politidistrikt

uaksom tjenestefeil.

– Dette var en person som min klient hadde et godt, kollegialt forhold til. Hun gjorde som hun ble fortalt og har i ettertid følt seg forledet, sier Eva-Marie Stryker, som var kvinnens forsvarer.

– Svært alvorlig

Spesialenheten sier det er urovekende at politiet ikke har hatt effektiv kontroll av våpnene:

– Det er svært alvorlig at man fører saksbehandleren bak lyset, men det er jo også alvorlig at politiet ved behandling av saker fra personer ansatt samme sted, ikke kontrollerer det som burde vært kontrollert, sier Jan Egil Presthus, sjefen for Spesialenheten for politisaker til VG.

I behandlingen av de to sakene minnet Spesialenheten om at de hadde advart POD om risikoen og viste til brevet som ble sendt i 2013.

– Vi har lenge gitt uttrykk for at det er en svakhet i politiets våpenfor-

IKKE IMPONERT: Jan Egil Presthus er sjef for Spesialenheten for politisaker. Foto: TORE KRISTIANSEN

valtning ved at ansatte får behandlet sine søknader i samme distrikt de jobber i, sier Presthus til VG.

Først i 2. mai år – nesten seks år etter at POD først ble advart – valgte direktoratet å sende ut et brev hvor samtlige politidistrikt fikk beskjed om at politiansatte må sende sine private søknader om å kjøpe våpen

til andre politidistrikt enn der de selv jobber.

«... de senere år har vært flere våpensaker som ikke har vært behandlet i henhold til regelverket, og hvor søker og saksbehandler jobber i samme distrikt», står det i brevet.

«Det er svært uheldig, og bidrar til å svekke tilliten til politiet. Det vises til situasjoner hvor forvaltningen ikke gjør tilstrekkelige undersøkelser overfor kolleger. Det kan også oppleves vanskelig for den enkelte saksbehandler å avslå en søknad dersom søker har en høyere stilling i politidistriktet», står det videre.

VG intervjuet avdelingsdirektør i POD, Kristin O. Kvigne, om endringene og Spesialenhetens advarsler i sommer:

– **Hvorfor tok det seks år?**

– Vet du hva, det kan ikke jeg svare på, for jeg jobbet ikke her i 2013 og den avgjørelsen er ikke kjent for meg, sier Kvigne.

– **Hvorfor ble brevet sendt ut**

2. mai i år?

– Det er en del saker som har kommet i det siste og det er vel en erkjennelse som har vokst hos oss også, at dette er noe vi bør sikre, svarer hun.

– **Hva tenker du om at det tok så lang tid?**

– Vi endrer det nå. Jeg tenker vel at hadde vi endret det tidligere, så hadde vi kanskje sluppet noen av sakene som har vært i mediene.

Flere møter

Tre måneder etter at politiadvokaten på Lillestrøm ble avslørt, inviterte Justisdepartementet en rekke private våpenselskap og Politidirektoratet til et møte. Departementet opplyser at «forvaltningspraksis i våpensaker» var et av temaene, men det er ikke ført noe referat fra møtet.

Det ble heller ikke ført referat da Politidirektoratet inviterte Sør-Øst politidistrikt og KRIPOS til å snakke om våpenforvaltning og

«fiktiv innmelding av deaktivering/plombering» våren etter.

I juli 2018 sendte Politidirektoratet ut et 94 sider langt høringsforslag om endringer våpenforvaltningen. Behandlingen av politifolks private våpensøknader er ikke nevnt med ett ord.

– **Hvorfor ikke?**

– Nei, det tenker jeg er naturlig at når vi ser på helhetlig forvaltning så går man ikke ned i den type problematikk som er knyttet til Spesialenheten og til de særskilte rutinene, svarer Kvigne.

Nåværende leder ved forvaltningskontoret i Øst politidistrikt erkjenner mangler ved kontrollen av politiadvokatens våpenhold.

– Det er alltid ting man kan se i ettertid, men det er klart at her har ikke saksbehandlingen vært som saksbehandlingen burde være, sier Eli Fryjordet, leder ved våpenforvaltningen i Øst Politidistrikt.

Våpenkontoret er nå flyttet fra Lillestrøm.

PRIVAT FORENING AVGJØR OM DU FÅR SAMLE PÅ VÅPEN

TREFFPUNKT: Her på Akershus festning pleier Norsk våpenhistorisk selskap (NVS) å ha sine månedlige samlinger.

VG: 19. oktober

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN, OLA HARAM og TORE KRISTIANSEN (foto)

Det er ikke myndighetene, men private våpenforeninger som i realiteten avgjør hvem som kan bli godkjent som våpensamler av norsk politi.

En gang i måneden inviteres medlemmene i Norsk våpenhistorisk selskap (NVS) til en samling.

Den finner som regel sted på Akershus festning. Mellom 100 og 200 av medlemsmassen på rundt 1000 personer pleier å møte opp.

På den månedlige samlingen møtes de våpeninteresserte medlemmene. Flere er offentlige ansatte tjenestemenn i politiet, Forsvaret og departementer. Det finnes også eksempler på at dommere er medlemmer.

Hvis du ønsker å få lisens til å samle på

våpen av politiet, må du først bli tatt opp som medlem her.

«Kun til medlem»

Endringen i våpenforskriften for rundt 20 år siden, som ga Norsk våpenhistorisk selskap sin nåværende status, vakte liten oppmerksomhet.

«Tillatelse til erverv og innehavelse av skytevåpen til privat samling kan kun gis til medlem av godkjent våpensamlerorganisasjon», ble da lagt til i forskriftens paragraf 16.

NVS er Norges eneste landsdekkende godkjente våpensamlerorganisasjon.

I 2016 ble også den mer geografisk avgrensede Kongsberg våpenhistoriske forening, som har rundt 100 medlemmer, gitt samme status. Lørdag avslørte VG at den nå avdøde politiadvokaten Peter Ristan fra Lillestrøm var én av 67 personer som har blitt sikket gjennom politioperasjonen Bonanza.

På et hemmelig lager fant etterforskere i februar 2017 rundt 400 ulovlige våpen. Ristan hadde bygget opp en av Norges største ulovlige våpensamlinger. Politiadvokaten var

VÅPENLAGER: Peter Ristan, som var en godkjent våpensamler, oppbevarte flere hundre ulovlige våpen på et hemmelig lager på Kløfta utenfor Oslo. Foto: POLITIET

frem til sin død medlem i NVS.

Han var et ordinært medlem uten formelle oppgaver i foreningen som sådan. Hos oss var det ingen som visste eller ante noe, sier NVS-president Hallvard Aasdalen med henvisning til den ulovlige våpensamlingen.

Satt i medlemskomité

For å bli medlem av NVS må du gå som «Selskapets gjest i 1-2 år» og ha to faddere, ifølge deres hjemmesider. En medlemskomité innstiller deretter på om du får lov til å bli medlem.

Peter Ristan ble medlem av NVS

i 2001. I 2011 ble han valgt inn som ett av to medlemmer i NVS sin medlemskomité, hvor han satt i ett års tid. Han var også med på å skrive høringsuttalelser for selskapet.

Sammen med president Aasdalen var han også medforfatter av boken «Skytevåpen benyttet av Forsvaret etter 1859», utgitt av Forsvarsmuseet i 2014.

– Ikke vårt ønske

Ved siden av NVS-president Hallvard Aasdalen, var en av de andre medforfatterne tidligere sjef for Forsvarets spesialstyrker, Karl Egil Hanevik. Daværende rustmester

ved Forsvarsmuseet, Askild Antonssen, var ansvarlig redaktør.

– Vi har jo medlemmer fra alle samfunnslag; leger, brannfolk, politifolk, fra forsvaret, dommere, sier president Hallvard Aasdalen til VG.

Han avviser at det var deres idé at medlemskap i NVS skulle bli en betingelse for å få bli godkjent som våpensamler hos politiet.

– Det var ikke noe ønske fra oss, for å si det sånn, sier Aasdalen.

Han viser til at det er samme prinsipp for å kjøpt konkurransevåpen: Du må være medlem av en skytterorganisasjon.

Finner ikke dokumenter

Bakgrunnen for å kreve medlemskap i en godkjent våpensamlerorganisasjon har primært vært begrunnet i behovet for at våpensamlere skal kunne dokumentere et behov for å erverve skytevåpen til samling, skriver Andreas Bjørkland, senior kommunikasjonsrådgiver i Justis- og beredskapsdepartementet i en e-post til VG.

VG har bedt om innsyn i alle saksdokumenter fra da NVS ble godkjent som våpensamlerorganisasjon og våpenforskriften ble endret. Justis- og beredskapsdepartementet forteller at dokumentene er overlevert Arkivverket og ikke kan gjenfinnes.

TIPS OSS!
VG er avhengig av gode tips fra våre lesere. Kontakt oss på e-post eller på kryptert melding via Signal eller WhatsApp til +4792088655.

TYSK KVALITET: Den eldre tyske maskinpistolen, en MP-40, mangler enkelte deler. Serienummeret viser at våpenet er det samme som ble telt på Forsvarets sentrallager høsten 2015. Foto: POLITIET

ETTERFORSKER: Seksjonsleder Rune Skjold i finans- og spesialterforskning i Oslo politidistrikt hadde ansvaret for å etterforske politiadvokat Peter Ristan. Foto: NILS BJÅLAND

Peter Ristan

VÅPENLAGERET: Blant de godt over hundre innpakke

«DESTRUERT» MAS PÅ POLITIADVOKATS

Av MONA GRIVI NORMAN, ERLAND OFTE ARNTSEN, OLA HARAM og TORE KRISTIANSEN (foto)

KLØFTA (VG) I politiadvokatens hemmelige våpenlager fant politiet en tysk maskinpistol. Ifølge Forsvarets våpenregister, ble den samme maskinpistolen destruert halvannet år tidligere.

Lørdag fortalte VG historien om politiadvokat Peter Ristan som i skjul bygget opp en av Norges største ulovlige våpensamlinger.

I brevet der Ristan erkjente lovbrudd, viste han politiet veien til sitt hemmelige våpenlager på Kløfta i Akershus. Her fant politiet en bod

full av maskingevær, maskinpistoler, rifler og revolvere.

Tysk maskinpistol

Ett av våpnene var en eldre tysk maskinpistol – en MP-40 – som tilhørte det norske Forsvaret.

Men ifølge Forsvarets våpenre-

gister, ble denne maskinpistolen destruert i oktober 2015. Det betyr at våpenet skulle ha vært ødelagt, malt opp i små metallbiter.

Knuste 12 000 våpen

I 2010 opprettet Forsvaret et sentrallager for våpen som skal lagres eller ødelegges. Målet var bedre kontroll og at færre ansatte skulle ha tilgang til Forsvarets våpen.

Maskinpistolen som ble funnet på Peter Ristans hemmelige lager, skal ha blitt oppbevart på dette sentrallageret høsten 2015.

VG har fått innsyn i register og dokumenter som viser de siste kjente bevegelsene til maskinpistolen:

Torsdag 14. september 2015 ble våpenet flyttet fra lager for siste gang. En snau måned senere registrerer Forsvaret «avgangsføring ifm. destruksjon».

VG får opplyst at Forsvaret skal ha destruert over 12 000 våpen denne dagen.

Siktet forsvarsansatte

VG fortalte lørdag hvordan flere forsvarsansatte er siktet, tiltalt eller dømt for underslag eller ulovlig våpenhold i politioperasjon Bonanza.

2364 våpen er beslaglagt i aksjonen som i stor grad har vært rettet mot våpensamlere. I samlingene har politiet funnet mer enn hun-

130

Tirsdag 14. februar 2017 ransaket flere polititjenestemenn huset til politiadvokat Peter Ristan på Auli i Akershus. I et våpenrom i kjelleren fant de rundt 130 pistoler, rifler og hagler. Men samtlige var lovlig registrert.

dre forsvarsvåpen som har status «destruert» i Forsvarets eget våpenregister.

VG har fått innsyn i følgeseddelen

våpnene på politiadvokatens lager, var en maskinpistol som Forsvaret skulle ha destruert i 2015. Foto: POLITIET

KINPISTOL FUNNET S HEMMELIGE LAGER

som fulgte Peter Ristans MP-40 i Forsvarets eie. Dokumentene fra Salg og avhendingsseksjonen i Forsvaret viser at maskinpistolen var del av en «batch» – altså en kasse med annet forsvarsmateriell.

Nasjonal sikkerhet

Forsvaret svarer ikke på hvilke andre våpen som lå i samme kasse og hevder hensynet til nasjonal sikkerhet gjør at de ikke kan gi VG informasjon om hvilke andre våpen som skulle ha blitt ødelagt samtidig.

Forsvaret har anmeldt tapet av Ristans maskinpistol til politiet. Men hverken politiet eller Forsvaret

vil svare på om noen er siktet for å ha stjålet eller underslått maskinpistolen som ble funnet på det hemmelige våpenlageret til politiadvokaten.

Mannen som overtok jobben som sentrallagersjef vinteren 2015, henviser alle spørsmål om saken til Forsvarets logistikkorganisasjon.

– Militærpolitiet har etterforsket noen av sakene der våpen som skulle vært destruert har forsvunnet, skriver talsperson og orlogskaptein Thomas Gjesdal til VG.

Forsvaret henviser alle spørsmål om etterforskningen av Ristans MP-40 til politiet.

På spørsmål om Forsvaret er tryk-

ge på at Ristans MP-40 er eneste våpen som forsvant høsten 2015, svarer Forsvaret:

– Når det først er funnet ett eller flere våpen fra et enkelt destruksjonsparti, er Forsvaret åpen om at med de sårbarheter som har vært, så kan vi ikke utelukke at det finnes et mørketall på håndvåpen som kan være på avveie.

Politiet har ingen svar

Politiet opplyser at de ikke har funnet noe som tyder på at noen hadde noen offisiell godkjenning til å ta med seg Ristans MP-40 ut av sentrallageret på lovlig vis.

– Vi ønsker å finne ut så mye som

mulig der, sier etterforskningsleder Skule Worpvik i operasjon Bonanza.

Det er Oslo politidistrikt som har etterforsket saken mot politiadvokaten fra Lillestrøm. Worpvik henviser spørsmål om Ristans MP-40 til Oslo.

VG har fått innsyn i straffesaksdokumentene i den åpne etterforskningen av Peter Ristan. I dokumentene fra Oslo politidistrikt er det ingenting som tyder på at det er gjennomført noen etterforskning av hvordan politiadvokaten har fått tak i et forsvarsvåpen som skulle vært destruert.

Seksjonsleder Rune Skjold vil ikke svare på om politiet vet hvor-

dan Peter Ristan har fått tak i våpen fra Forsvaret.

Han vil heller ikke svare på om politiet har gjort noe for å ettergå disse opplysningene.

Da VG først kontaktet Oslo-politiet med spørsmål om saken i april i år, ble det opplyst at politiet var i ferd med å lukke etterforskningen av våpenfunnet fra 2017.

Nå, et halvt år senere, opplyser politiet at de skal gjøre nye etterforskningsskritt knyttet til Ristans våpensamling.

*mona.grivi.norman@vg.no
erlend.oftre.arntsen@vg.no
ola.haram@vg.no*

BESLAG: Gjennom etterforskning i operasjon Bonanza ble det funnet flere hundre ulovlige våpen på et hemmelig lager på Kløfta. Våpnene tilhørte politiadvokat Peter Ristan, som var en våpensamler. Foto: POLITIET

- VÅPENSKAP PÅ KONTORET

VG-REPORTASJER: VG har den siste uken publisert en rekke saker om vapensamlingen til tidligere politiadvokat Peter Ristan.

POLITIMESTERE: Jørgen L. Høidahl gikk av som politimester i Romerike politidistrikt 31. desember 2012.

POLITIMESTER: Bjørn Hareide var politimester på Romerike frem til Bjørn Vandvik tok over i juni 2013.

POLITIMESTER: Bjørn Vandvik var politimester i Romerike fra 2013, så fung. leder i Øst politidistrikt til 31. januar 2017.

POLITIMESTER: Steven Hasseldal var politimester i Øst politidistrikt fra 2016 til i høst. Nå er han sjef for Utrykningspolitiet.

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN og OLA HARAM

Øst politidistrikt bekrefter nå at flere kjente til at politiadvokaten hadde et privat våpenskap på sitt kontor på politistasjonen i Lillestrøm. Likevel slo ingen alarm.

Etter å ha blitt avslørt gjennom politioperasjonen Bonanza, valgte Ristan å ta livet sitt i februar 2017. I etterkant ble det funnet over 400 våpen på et hemmelig lager som tilhørte ham. VG skrev om saken forrige lørdag.

– Det var kjent blant flere at politiadvokaten hadde et våpenskap på kontoret på politistasjonen. Det var ikke skjult, men sto godt synlig, svarer Øystein Stavdal Paulsen, senior kommunikasjonsrådgiver i Øst politidistrikt, på en e-post der

VG har stilt flere spørsmål.

VG har spurt Øst politidistrikt om det er lovlig å ha våpenskap på jobb for en politiadvokat.

– Ifølge våpenforskriften skal private våpen oppbevares på folkerregistrert adresse. Det er derfor ikke anledning for politiansatte å ha private våpenskap eller oppbevare private våpen på arbeidsplassen. Hvorfor det skjedde i tilfellet med den avdøde politiadvokaten, klarer vi ikke å gi noe godt svar på, svarer Paulsen.

I Øst politidistrikt er det i dag ingen tidligere eller nåværende ledere som kan svare på hvordan Ristan eventuelt fikk tillatelse til å ha våpenskap på sitt kontor – eller som tar ansvar for dette.

Politisjefene

– Vi har også vært i kontakt med flere som på ulike tidspunkt var politiadvokatens ledere (..), uten at dette har kunnet belyse om våpenskapet var avklart med ledere eller andre, skriver Paulsen. Øst politidistrikt har også sjekket arkivet til det nå nedlagte Romerike

politidistrikt. De har ikke funnet noen korrespondanse om våpenskapet.

Peter Ristan var ansatt i Romerike politidistrikt fra 2012, og etter dette i det sammenslåtte Øst politidistrikt frem til sin død i februar 2017.

VG har vært i kontakt med alle politimesterne i denne femårsperioden.

– Kjente ikke til skapet

Steven Hasseldal var politimester i Øst politidistrikt fra 2016 og frem til i høst.

– Jeg var ikke kjent med at politiadvokaten hadde våpenskap på sitt kontor. Jeg ville ikke gitt tillatelse, skriver Hasseldal i en e-post.

– Når ble du informert?

– Jeg husker ikke nøyaktig når jeg ble informert, men ble informert om at de ikke hadde funnet ut om at det var gitt noen form for tillatelse.

Hasseldal svarer ikke på gjentatte spørsmål om hvilke vurderinger han gjorde rundt informasjonen han mottok, deriblant om Spesialenheten skulle varsles.

Spesialenheten for politisaker har ikke vært kjent med «påstanden fra VG om at han (politiadvokaten, red.anm.) hadde et våpenskap på kontoret», opplyser assisterende sjef for politisaker i Spesialenheten, Guri Glærum Kleppe i en e-post til VG.

– Dersom politiet gjennom etterforskning eller andre undersøkelser har opplysninger om mulige straffbare forhold som burde anmeldes til Spesialenheten, legger vi til grunn at det meddeles enheten, skriver hun.

– Opplysningene fra VG gir ikke grunnlag for nå å iverksette ytterligere etterforskning fra Spesialenhetens side, tilføyer Kleppe.

PSSST!
Politiadvokater er jurister som ikke er med på skarpe oppdrag eller bruker våpen i forbindelse med sitt arbeid. Politidirektoratet (POD) bekrefter overfor VG at de ikke var kjent med opplysningene om våpenskapet til politiadvokat Ristan.

Nåværende visepolitimester i Oslo politidistrikt, Bjørn Vandvik, var politimester i Romerike politidistrikt fra juni 2013 og deretter fungerende leder på Romerike frem til 31. januar 2017. Vandvik besvarer nå ingen av VGs spørsmål om våpenskapet.

– Burde vært rapportert

VG har også vært i kontakt med Jørgen L. Høidahl og Bjørn Hareide, som var politimestere på Romerike i 2012 og første halvdel av 2013. Ingen av dem kjente til Ristan, eller våpenskapet, forteller de.

– Jeg håper jeg hadde reagert om jeg hadde fått signaler om noe slikt, sier Hareide.

– Mener du at dette er opplysninger som burde vært meddelt Spesialenheten?

– Ja. Hvis det viser seg at vedkommende hadde slikt ureglementert på arbeidsplassen, ville jeg vel fått utenforstående til å se på det.

erlend.ofte.arntsen@vg.no
mona.grivi.norman@vg.no
ola.haram@vg.no

VÅPENAMNESTI: Et utvalg våpen som ble innlevert i forbindelse med amnestiet i 2008. Bildet er tatt i 2008 og har ingen forbindelse til denne konkrete saken. Foto: NTB SCANPIX

POLITITOPPER: Hans Sverre Sjøvold i 2013 sammen med daværende statsminister Jens Stoltenberg, daværende politidirektør Odd Reidar Humlegård og Benedicte Bjørnland, tidligere PST-sjef og nå ny politidirektør. Foto: NTB SCANPIX

MOTTOK VÅPEN FRA ENKE

**VG
AVSLØRER**

PST-SJEF: Hans Sverre Sjøvold ble sjef for Po

PST-sjefen oppbevarte dem ulovlig i flere år

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold oppbevarte i en årrekke minst to håndvåpen uten å ha tillatelse. Selv kaller han det en «ren vennetjeneste».

I et intervju med VG forteller Sjøvold at han mottok våpnene av en enke.

Sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste (PST) bekrefter at han aldri innhentet tillatelse fra politiet til å ha våpnene.

Den tidligere politimesteren forteller at han beholdt våpnene i flere år, før han fikk levert dem inn gjennom et våpenamnesti på sin daværende arbeidsplass i Oslo politidistrikt.

Norsk politi er opptatt av å få kontroll på våpen fra dødsbo. Så sent som i går morges la Sør-Øst politidistrikt ut en pressemelding hvor det sto:

«Alle våpen skal være registrert, og eieren av våpen skal ha tillatelse til å eie disse. Mange sitter imidlertid på våpen som de har arvet,

uten å melde inn dette til politiet. I praksis betyr det at arvingene eller andre som har overtatt et våpen besitter våpenet ulovlig.»

– Ren vennetjeneste

Hans Sverre Sjøvold forteller at han tok imot våpnene fra en enke i Vestfold etter at hennes mann døde i 2008. Sjøvold og den avdøde mannen var begge medlemmer av den samme Odd Fellow-losjen i Vestfold.

– Enken kom til meg og lurte på om jeg kunne ta vare på de våpnene, og det gjorde jeg. Og så ble de nok liggende en periode. Så ble det våpenamnesti og da fikk jeg levert de inn, sier Sjøvold.

– **Hvorfor leverte du dem ikke med en gang inn på vanlig vis gjennom våpenforvaltningen?**

– Det spørsmålet kan man jo selvfølgelig stille i ettertid, men det ble nå i hvert fall ikke gjort da, svarer Sjøvold.

Første mulige våpenamnesti etter Vestfold-mannens dødsfall i 2008, var mellom 1. mars

og 31. mai 2017. Det betyr i så fall at våpnene kan ha blitt oppbevart ulovlig i nærmere ni år av PST-sjefen.

Et våpenamnesti innebærer at man i en tidsbegrenset periode kan levere inn våpen til politiet som man ikke har tillatelse til å eie – uten å bli straffet.

– Dette ble håndtert som en ren vennetjeneste. Disse våpnene var lovlig låst ned og ble liggende helt til amnestiet kom. Det var egentlig det som skjedde, sier Sjøvold til VG.

– **Hvor mange våpen var det?**

– Det var noen sånne finkalibrede våpen. Det var vel et par stykk. To-tre stykker kanskje, svarer Sjøvold.

– Leverte til politiet

VG har vært i kontakt med to familiemedlemmer av Vestfold-enken. De bekrefter at våpnene ble levert inn til en politimann familien kjente.

– Vi leverte dem til politiet. Om det var pistoler eller revolvere, vet jeg ikke, men det var i hvert fall to sånne små håndvåpen, sier

enkens datter til VG.

– **Du ville ikke ha dem selv?**

– Nei, foreldrene mine hadde dem bare innelåst i et skap, så de hadde ligget der og støvet. Jeg tror de var registrert og i orden, at det ikke var noe i veien med dem sånn sett, svarer datteren.

– **Hva tenker du om at våpnene ble hos politimannen i en årrekke?**

– Nei, jeg tenker at det ikke er greit. Jeg så for meg at de var destruerte, svarer hun.

– Besittelse av ulovlige våpen

Pål S. Jensen har vært dommer og politimann. I dag jobber han som advokat, blant annet med saker som omhandler våpenloven. Han har også bidratt i bøker og tidsskrifter med artikler om dette.

Jensen viser til at det i våpenforskriften fremkommer hvordan våpen fra dødsbo skal håndteres. Han uttaler seg her på bakgrunn av en anonymisert fremstilling av saken.

– Politiet kan bestemme at slike våpen «inntil

Politets sikkerhetstjeneste i mars i år. Han kom da fra jobben som politimester i Oslo politidistrikt. Foto: TROND SOLBERG

HOVEDKVARTER: I dette bygget i Nydalen i Oslo ligger lokalene til Politiets sikkerhetstjeneste. Foto: NTB SCANPIX

«Jeg ble på en måte et langt mellomledd.»

Hans Sverre Sjøvold, PST-sjef

ADVOKAT: Pål S. Jensen er tidligere dommer og politimann, men praktiserer i dag som advokat og har hatt en rekke saker etter våpenloven. Foto: MICHAL TOMASZEWICZ

videre skal oppbevares hos politiet eller den som politiet bestemmer». Dette må da bestemmes av politiet som forvaltningsmyndighet, og naturligvis ikke bare av en venn som er ansatt i politiet. Dette er da ikke fulgt, forklarer Jensen om saken.

Han viser til at midlertidig oppbevaring hos noen andre enn våpenets eier kun kan gjelde i inntil fire uker gjennom en såkalt «utlånsbevitelse». Alternativet er å innhente en tillatelse fra politiet, og da kan man oppbevare andres våpen i inntil ett år.

Dette har ikke Sjøvold gjort, ifølge ham selv.

Etter våpenforskriften § 79 skal alle registreringspliktige våpen eller en vital del av våpnene oppbevares i FG-godkjent sikkerhetsskap. Dette kravet gjelder uansett, forklarer Jensen.

Advokaten mener også at våpenlovens paragrafer er relevante i sammenhengen.

Står man overfor flere års oppbevaring uten tillatelse, som her, så kan mye tilsi at dette må anses som et erverv av våpnene etter våpenloven § 7, og dermed besittelse av uregistrerte og ulovlige våpen. Dette vil være Politidirektoratets oppfatning, uttaler Jensen.

Samtidig opplyser han at en person som innleverer våpen i forbindelse med et våpe-

namneste ikke kan straffes til tross for våpenlovbrudd i forkant.

PST-sjefen har fått gjengitt Jensens juridiske vurderinger.

Jeg har sett på detaljene her, så det kan godt hende det er gjort noen mindre formale feil. Men det er vel sånn som glipper i den store sammenhengen, sier Sjøvold.

Ikke oppbevart hjemme

Det var jo ikke noe erverv i den forstand, det var en oppbevaring inntil destruksjon og amnesti, sier Sjøvold til VG.

Oppbevarte du våpnene i et godkjent våpenskap etter våpenforskriften?

Jeg har oppbevart våpnene i godkjent skap, ja. Det har ikke vært noen ulovligheter her, svarer PST-sjefen.

Så da er ditt svar at du har et såkalt FG-godkjent sikkerhetsskap?

Det har jeg ikke sagt at jeg har. Men jeg har oppbevart det i godkjent skap, svarer Sjøvold. Senere i samtalen bekrefter han at han ikke har lagret våpnene hjemme, men han vil ikke svare på gjentatte spørsmål om hvor våpnene har ligget.

Men etter lovverket er det heller ikke anledning til å oppbevare egne våpen et

annet sted enn der man bor?

Nei, og det er det jeg synes er litt av saken her. Jeg har aldri sett på dette som egne våpen, svarer Sjøvold.

Ble langt mellomledd

Å oppbevare registreringspliktige våpen i 8–10 år uten at de formelt skifter eier fremstår problematisk?

Ja, det blir vanskelig for meg å si noe om det nå. Men det var jo ikke det som var intensjonen med det. Det var å få dem destruert. Jeg ble på en måte et langt mellomledd, sier Sjøvold.

Sjekket du om våpnene var registreringspliktige?

Det husker jeg ikke nå, men jeg mener de var registrert. Det lå et våpenkort der, sier Sjøvold og henviser til kofferten våpnene lå i da han mottok dem.

Men de skal jo være registrert på deg?

Vi er enige om at de aldri ble registrert på meg, svarer han.

Har du oppbevart registreringspliktige våpen ulovlig?

Det blir vanskelig for meg å svare på, for nå er vi langt inne i en litt annen tilnærming. Men

de er nå i hvert fall destruert på en skikkelig måte, svarer Sjøvold.

Ville gjort ting annerledes

Sjøvold forteller at han på et tidspunkt personlig leverte våpnene til en ansatt i våpenforvaltningen på sin egen arbeidsplass i Oslo politidistrikt og at våpnene deretter skal ha blitt destruert hos Kripas.

Jeg tror til og med jeg fikk kvittering for det, sier han.

Var det riktig for deg som politimester å levere våpnene til våpenforvaltningen i distriktet der du selv var øverste leder?

For meg handlet dette mer om amnestiet. Det var da det kom og våpnene ble levert inn, svarer Sjøvold.

Er det noe du nå mener du skulle ha gjort annerledes i denne saken?

Det er klart at det i ettertid ikke er vanskelig å se at disse våpnene ikke skulle ha blitt liggende der. Man kunne ha fått levert dem. Selv om det ikke hadde vært et amnesti så kunne man fått gjort det på en annen måte. Men det var nå en gang sånn det ble, svarer PST-sjefen.

VURDERER ETTERFORSKNING ➔

Skulle besøke døende søster:

FIKK

NEI

FRA NAV

Anne-
Britt
Rage

Foto: OLA VATN

● SIDE 12 og 13

**LIVERPOOL VIDERE
I ELLEVILT DRAMA**

● SPORTEM

Foto: PA PHOTOS

**SUPER-
SCORING!**

● SPORTEM

VG

FINN KODEN VINN
GULL OG
EL-BIL

NR. 300 ● TORSDAG 31. OKTOBER 2019 ● UKE 44 ● KR. 30,00

Dette fikk du ikke se på TV

**«FARMEN»-
JUKSET**

● RAMPELYS

Foto: ALEX IVERSEN, TV 2

PST-SJEFFEN OPPBEVARTE VÅPEN ULOVLIG

**VG
AVSLØRER**

Hans Sverre Sjøvold

Foto: TROND SOLBERG

**Slik
forklarer
han lovbruddet**

● SIDE 6, 7 og 8

SPESIALENHETEN: Jan Egil Presthus er sjef for Spesialenheten for politisaker. Foto: FRODE HANSEN

SPESIALENHETEN VIL VURDERE Å ETTERFORSKE PST-SJEFEN

Av OLA HARAM, MONA GRIVI NORMAN og ERLEND OFTE ARNTSEN

VGs avsløring om at PST-sjef Hans Sverre Sjøvold har oppbevart våpen ulovlig fører til at sjefen for Spesialenheten vil be etterforskningsavdelingen vurdere saken.

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold oppbevarte i en årrekke minst to håndvåpen uten å innhente tillatelse fra politiet.

Sjøvold er tidligere politimester i Oslo. Han bekreftet i et intervju med VG at han beholdt våpnene i flere år, før han forteller at han fikk levert dem inn gjennom et våpenamnesti på sin daværende arbeidsplass i Oslo politidistrikt.

– Dette ble håndtert som en ren vennetjeneste. Disse våpnene var lovlig låst ned og ble liggende helt til amnestiet kom. Det var egentlig det som skjedde, sa Sjøvold til VG i går.

Vil be om vurdering

I går kveld sa sjefen for Spesialenheten for politisaker at han vil be etterforskningsavdelingen vurdere saken:

– Jeg vil be etterforskningsavdelingen vurdere saken med bakgrunn i VGs artikkel, sier Jan Egil Presthus.

– Da vil det være opp til etterforskningsavdelingen å vurdere om det er behov for å innhente ytterligere opplysninger – der man tar stilling til om dette er noe som skal etterforskes eller ikke, sier Presthus.

Sjefen for Spesialenheten sier at den vurderingen tidligst vil skje i dag.

Var i samme losje

Hans Sverre Sjøvold bekreftet onsdag at han tok imot våpen fra en enke i Vestfold etter at hennes

PST-sjef
Hans Sverre Sjøvold

mann døde i 2008. Sjøvold og den avdøde mannen var begge medlemmer av den samme Odd Fellow-losjen i Vestfold.

– Enken kom til meg og lurte på om jeg kunne ta vare på de våpnene, og det gjorde jeg. Og så ble de nok liggende en periode. Så ble det våpenamnesti og da fikk jeg levert de inn, sier Sjøvold.

PST-sjefen sier at våpnene ble oppbevart i en godkjent våpenskap, men at dette ikke sto hjemme hos ham. Han vil ikke svare på hvor våpnene har ligget.

Sjøvold erkjenner at han kan ha gjort «noen mindre formalfeil» i saken.

Ønsker gjennomføring av dødsdom

Mennene som er tiltalt for drap på en norsk og en dansk kvinne i Marokko, sa i retten at de ønsker at en dødsdom gjennomføres. Dom i saken er ventet snarlig.

Dommerne i ankesaken trakk seg i går kveld tilbake, melder NRK.

– De tre sa at de ikke ville ha en dom som ikke blir fullbyrdet, sier Khaled Fataoui, som er bistandsadvokat for familien til danske Louisa Vesterager Jespersen.

Den danske 24-åringen ble sammen med norske Maren Ueland (24) drept nær landsbyen Imlil i Atlasfjellene i desember i fjor. Ankesaken har trukket ut i tid, med flere utsettelse, men hadde sin avsluttende dag i går. I alt 24 menn ble tiltalt, og i juli i år dømt, i forbindelse med drapene.

I en video har mennene sverget troskap til den ytterliggående islamistgruppen IS. Tre av mennene har innrømmet å ha deltatt i selve drapshandlingene, disse ble dømt til døden for drap. En mann ble dømt til livstid i fengsel, mens 20 andre ble idømt fengselsstraffer på mellom 5 og 30 år. Samtlige anket dommene, og ankesaken startet 28. august.

Selv med en dom i ankesaken kan det trolig trekke ut enda lenger. Det er ventet at dommene også i ankesaken vil bli anket, og at saken vil gå helt til topps i det marokkanske rettssystemet.

(NTB)

84-ÅRING SIKTES FOR DRAPS-FORSØK

Den 84 år gamle høyrenasjonalisten Claude Sinké er siktet for drapsforsøk etter et angrep på en moské i Bayonne i Frankrike mandag. Siktelsen mot ham inkluderer også brannstiftelse og vold mot en tjenestemann. 84-åringen risikerer livstid i fengsel om han blir funnet skyldig.

Gjennom en psykiatrisk utredning har det imidlertid kommet fram til at Sinké lider av en «delvis svekkelse av dømmekraften og/eller kontroll over sine handlinger». Dermed kan han straffeforfølges, men få strafferabatt om han blir dømt.

To menn på 74 og 78 år ble skutt da de overrasket Sinké, som forsøkte å sette fyr på døren til moskeen. Begge fikk alvorlige skader da en av dem ble skutt i nakken og den andre i brystet. Tirsdag var tilstanden stabil for dem begge, ifølge lokale myndigheter. Politiet sier Sinké kort tid etter angrepet ble pågrepet ved hjemmet sitt i Saint-Martin-de-Seignanx i Landes. I avhør har han sagt at han ville ta hevn for brannen i Notre-Dame-katedralen i Paris, som han mener det er muslimer som står bak.

(NTB)

POD: Regelverket for våpen gjelder også politimestere

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN og OLA HARAM

VG avslørte onsdag kveld at tidligere politimester Hans Sverre Sjøvold i flere år oppbevarte våpen ulovlig. Politidirektoratet (POD) påpeker nå at regelverket for våpen også gjelder politimestere.

– Allmennheten skal ha tillit til at politiet ivaretar sine oppgaver på en riktig måte. Når det gjelder

oppbevaring og kontroll av våpen er det utarbeidet veiledninger og sjekklister, skriver Ellen Katrine Hætta, avdelingsdirektør i POD, i en e-post.

Hun legger til:

– Regelverket er klart og gjelder for alle, også for politimestre.

Sjøvold er tidligere politimester i Oslo. Han bekreftet i et intervju med VG at han beholdt våpnene i flere år, før han forteller at han fikk levert dem inn gjennom et våpenamnesti på sin daværende

arbeidsplass i Oslo politidistrikt.

– Dette ble håndtert som en ren vennetjeneste. Disse våpnene var lovlig låst ned og ble liggende helt til amnestiet kom, sa Sjøvold til VG.

Ber om vurdering

Etter å ha fått presentert en juridisk vurdering av forholdene sa Sjøvold:

– Jeg har sett på detaljene her, så det kan godt hende det er gjort noen mindre formale feil. Men det er vel sånn som glipper i den store sammenhengen.

Kort tid etterpå sa Jan Egil Presthus, sjef for Spesialenheten for politisaker, at han ville be etterforskningsavdelingen om å vurdere saken.

– Jeg vil be etterforskningsavdelingen vurdere saken med bakgrunn i VGs artikkel, sa Presthus.

– Da vil det være opp til etterforskningsavdelingen å vurdere om det er behov for å innhente ytterligere opplysninger – der man tar stilling til om dette er noe som skal etterforskes eller ikke, uttalte han videre.

Ellen Katrine Hætta, avdelingsdirektør i POD.

Foto: TERJE MORTENSEN

HYGGELIG TIL HAVS: NU-leder Gaute Eiterjord (t.v.) og Bellona-leder Frederic Hauge fikk besøk om bord av Jørn Jacobsen og Snorre Bogfjellmo fra Nordland politikammer, da Bellonaskipet nærmet seg riggen og uværet satte inn. Foto: BELLONA

BELLONA-AKSJON BLÅSTE BORT

«Vi hadde aldri realistiske planer om å greie å stanse boringen, men å markere vår politiske motstand.»

Frederic Hauge, leder av Bellona

Av BJØRN HAUGAN og AMALIE FRØYSTAD NÆRØ

Bellona-båten skulle forsøke å hindre oljeplattform å lete etter olje ved Træna-revet. Den planen blåste bort.

Bellona-leder Frederic Hauge fortalte til VG mandag at de har seilt Bellona-skipet Kallinika til Nordland, at de ville gå til havs for fysisk å hindre at boreriggen West Hercules får starte boring.

Det tyske oljeselskapet DEA Wintershall skal bruke riggen ved Træna-revet.

Vær til besvær

Riggen har slitt i været, men Hauge melder at den nå er på plass.

– Men på grunn av været, har boringen blitt utsatt. Og vi måtte gi oss. 25 sekunder meter vind ble for mye og vi har nå seilt mot land og er på Træna, sier Hauge til VG.

– Betyr det at dere gir opp?

– Været tilsier det. Vi hadde aldri realistiske planer om å greie å stanse boringen, men å markere vår politiske motstand. Vi vil følge

opp å kreve at Kongen i statsråd stanser boringen.

– Som sendes til klima- og miljøminister Ola Elvestuen?

– Ja, vil vi sende brevet til ham og kreve at det fattes et vedtak med oppsettende virkning.

– Det er ikke særlig realistisk like etter at han har avslått klagen fra dere om å stanse boringen?

– Nei, det er muligens ikke det så lenge han er ansvarlig statsråd. Jeg hadde faktisk ikke trodd det var mulig at Venstre skulle være med på å gi tillatelse til boring i så sårbare områder. Jeg tror det

partiet vil få enda større problemer hvis de finner olje der.

Forståelse

Stabssjef Bent-Are Eilertsen ved Nordland politidistrikt i Bodø sier de har avventet situasjonen.

– Vi har en god dialog med alle naturvernorganisasjoner. Vi ønsker at både den lovlige næringsvirksomheten skal gå sin gang, samtidig som at vi ønsker at de som vil ytre seg får gjøre det – innenfor de grenser som er satt. Når plattformen er på plass vil det bli opprettet en sikkerhetssone på 500 meter rundt plattformen.

Han legger til:

– Vi har stor forståelse for begge parter, og sikkerhet er prioritert nummer en. De skal få ytre seg, ta bildene de vil ta og markere seg, men vi har også ansvaret for at ingen går i vannet og at vi ikke plutselig er over i en redningsaksjon, sier Eilertsen til VG.

Toutatis-feltet, som ligger i Norskehavet 50 kilometer nord for Træna:

Brønnen ligger om lag 7,5 km nord for Træna-revet og om lag 83 km fra Røst. Blokken grenser mot det petroleumsfrie området ved Røstbanken og Lofoten.

NYE OPPLYSNING STRIDER MOT PST-SJEFENS FORKLARING

Spesialenheten starter full etterforskning

Av OLA HARAM, ERLEND OFTE ARNTSEN og MONA GRIVI NORMAN

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold sier at han leverte inn våpnene han oppbevarte ulovlig da det kom et våpenamnesti. Nå peker en politileder ut et annet tidspunkt.

VG har intervjuet politiinspektør Audun Kristiansen i Oslo politidistrikt om Sjøvolds innlevering av våpen.

Kristiansens svar i intervjuet står i motstrid til hva Hans Sverre Sjøvold har forklart til VG om tidspunktet for innlevering av minst

to håndvåpen.

Våpnene ble tatt imot av Sjøvold etter at en bekjent av ham døde i 2008. De ble deretter oppbevart i flere år, uten at han fikk tillatelse fra politiet.

PST-sjefen har gjentatte ganger sagt at han leverte våpnene da det var våpenamnesti.

Et våpenamnesti innebærer at man i en tidsbegrenset periode kan levere inn ulovlige og uregistrerte våpen uten å bli straffet for det.

– Ikke 2017

Audun Kristiansen ledet Utlendings- og forvaltningsseksjonen i Oslo politidistrikt fra 2014 fram til april 2017. Det vil si at han var øverste leder for distriktets våpenkontor, mens Sjøvold på samme tid var politimester i Oslo og dermed Kristiansens sjef.

Sjøvold har selv opplyst til VG at Audun Kristiansen var involvert i saken.

– Når var det Sjøvold kom med disse våpnene?

– Det var nok en gang mellom 2015 og 2016. Jeg kan ikke si det noe klarere enn det, men det var ikke 2017. Det er jeg rimelig sikker på, sier politiinspektøren til VG.

Tidsperioden Kristiansen peker ut faller utenfor det straffrie våpenamnestiet og står i motsetning til Sjøvolds versjon av saken.

Kun ett våpenamnesti

For at våpnene skulle vært levert inn mens det var våpenamnesti, må det ha skjedd mellom 1. mars og 31. mai i 2017.

Det er kun i dette tidsrommet Norge har hatt et våpenamnesti etter at politimesteren tok imot minst to håndvåpen da en bekjent av ham døde i 2008.

– Hvis de ble innlevert utenom et våpenamnesti, så vil han heller ikke nyte godt av straffrihet som følge av amnestiet, forklarer advokat Pål S. Jensen, som arbeider med saker som omhandler våpenloven.

DOKUMENTASJON: Politiinspektør Audun Kristiansen i Oslo politidistrikt håndterte dokumentasjon fra PST-sjef Hans Sverre Sjøvold i forbindelse med innleveringen av våpnene. Foto: GEIR OLSEN, NTB SCANPIX

Sjøvold opplyser gjennom sin kommunikasjonsavdeling i PST at han ikke ønsker å kommentere denne saken.

Ukjent med lang oppbevaring

Kristiansen forteller til VG at han frem til nå har vært ukjent med

at Sjøvold oppbevarte våpnene i minst seks år før han tok dem med til våpenforvaltningen i sitt eget politidistrikt.

– Jeg har ikke hørt om det tidsrommet før du sier det, sier Kristiansen.

– Han opplyste ikke om det?
– For oss var det levering av et

§ 171-172

Spesialenheten opplyste i går at de etterforsker mulig brudd på straffeloven § 171 eller 172, samt mulig overtredelse av våpenloven. Straffeloven § 171 gjelder om det er begått tjenestefeil, mens § 172 gjelder om det er begått grovt uaktsom tjenestefeil.

NGER

PST-SJEF: Hans Sverre Sjøvold ble sjef for Politiets sikkerhetstjeneste i mars i år. Han kom da fra jobben som politimester i Oslo politidistrikt. Foto: TROND SOLBERG

våpen i forbindelse med et dødsbo. Det var det som var tema, sier Kristiansen til VG.

VG har spurt advokat Pål S. Jensen om hva som ville vært korrekt saksbehandling av Oslo politidistrikt.

Pål S. Jensen er tidligere dommer og politimann, men praktiserer i dag som advokat. Foto: MICHAL TOMASZEWICZ

– Det beror vel på forklaringen som gis, og det spørsmålet bør i første omgang rettes til Oslo politidistrikt. Dersom det opplyses at disse har vært oppbevart ulovlig i mer enn seks år, så skulle man tro at det burde medført reaksjoner, forklarer Jensen, som også er tidligere dommer og politimann.

– Tross alt politimesteren

Audun Kristiansen forteller at han som øverste leder av forvaltningsseksjonen hjalp Sjøvold med å få på plass korrekt dokumentasjon i forbindelse med innleveringen av våpnene.

– Jeg pratet ofte med politimesteren fordi jeg satt i den stillingen jeg satt i da. Da er det praktisk at han kan levere det til meg og at jeg kan ta det med ned på våpenkontoret. I stedet for at han skal gå i skranken. Det var bare en praktisk greie.

– Hadde det noen betydning at det var sjefen din som kom med dette?

– Jeg er ikke sikker på det. Det handler om tillitsforhold og andre ting som sikkert spiller inn.

– Hva mener du med det?

– Når det er politimesteren som gjør det, så hadde ikke jeg noe problemer med å gjøre det, for å si det sånn. Men hvordan jeg ville stilt meg til andre, det er det vanskelig for meg å si noe om i dag.

Kristiansen avviser at det var vanlig for han å være direkte involvert i saker som gjaldt våpenforvaltning.

– Men det var tross alt politimesteren da. Så han kan snakke med meg. Det er ikke noe verre enn det.

Odd Fellow-losjen

PST-sjefen forklarte i et intervju med VG onsdag at han mottok to eller tre våpen fra en Vestfold-

enke etter at hennes mann døde i 2008. Sjøvold og Vestfold-enkens mann var medlemmer i samme Odd Fellow-losje.

Han innhentet aldri tillatelse til å overta våpnene til tross for at beholdt dem i mange år. Og han nekter å oppgi hvor han oppbevarte dem. VG har spurt advokat Pål S. Jensen om hva som ville vært riktig håndtering av saken for Hans Sverre Sjøvold.

– Han burde henvist enken til sin forvaltningsavdeling, som er korrekt myndighet, og overlatt saken til dem, skriver Jensen.

I et intervju med VG beskriver Sjøvold den ulovlige oppbevaringen av våpen som en «mindre formalfeil».

– Det kan diskuteres hvorvidt seks års ulovlig oppbevaring skal karakteriseres som «mindre formalfeil», slik Sjøvold fremholder. Men det er i hvert fall slik at politiet, med Politidirektoratet i spissen,

reagerer svært strengt på selv de minste formallovertredelser av våpenloven, sier Jensen.

Spesialenheten etterforsker

Spesialenheten besluttet i går å starte en bred etterforskning av PST-sjef Hans Sverre Sjøvold.

– Jeg kan opplyse at vi på bakgrunn av innledende undersøkelser har funnet at det er rimelig grunn til å iverksette etterforskning, sier etterforskningsleder Kari-Anne Hille Valla i Spesialenheten for politisaker.

– Hva er Sjøvolds rettslige status per i dag?

– Jeg kan ikke kommentere noe rundt Sjøvolds formelle status i saken. Den videre etterforskning vil avklare hvilke vitner det er naturlig å avhøre og øvrige etterforskningsskritt. Vi har ikke planlagt vitneavhør i dag, svarer etterforskningslederen.

Hun vil ikke kommentere opplysningene fra politiinspektør Audun Kristiansen.

– Spesialenheten har iverksatt etterforskning. Det vitnet du refererer til har ikke Spesialenheten vært i kontakt med og jeg kan ikke kommentere hva eventuelle vitner uttaler i mediene, sier Valla.

– Er tidspunktet for innleveringen av våpnene et tema i etterforskningen?

– Det vi skal avklare, er om det kan ha skjedd noe straffbart knyttet til Sjøvolds håndtering av disse våpnene og da er det forskjellige problemstillinger som må belyses.

Kallmyr: Avventer

VG har bedt kommunikasjonsavdelingen i Oslo politidistrikt om å undersøke i egne arkiver og registre når våpnene til Sjøvold ble innlevert. De vil ikke svare og henviser til Spesialenheten.

Justis- og innvandringsminister Jøran Kallmyr er ordknapp om saken.

– Vi avventer Spesialenhetens konklusjon i saken, skriver han i en e-post til VG.

PSSST!
VG er avhengig av gode tips fra våre lesere. Kontakt oss på e-post eller på kryptert melding via Signal eller WhatsApp til +47 92088655

– IKKE BEGÅTT TJENESTEFEIL

Mener PST-sjefen har opptrådt som privatperson

ADVOKAT: Erling O. Lyngtveit er advokaten som representerer PST-sjef Hans Sverre Sjøvold i møte med Spesialenheten. Foto: TOR ERIK H. MATHIESEN

PST-SJEF: Hans Sverre Sjøvold har ledet Politiets sikkerhetstjeneste siden mars i år. Her er han fotografert i forbindelse med et intervju om ressursituasjonen i Oslo-politiet i juni 2018. Foto: TROND SOLBERG

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN og OLA HARAM

PST-sjefen har vært privatperson og ikke politimester i våpensaken hvor han nå etterforskes av Spesialenheten. Det mener hans advokat Erling O. Lyngtveit.

Fredag åpnet Spesialenheten for politisaker det de omtaler som en «bred» etterforskning av PST-sjef Hans Sverre Sjøvolds våpeninnlevering.

Sjøvold har nå engasjert Erling O. Lyngtveit som sin advokat.

Spesialenheten opplyser at de etterforsker PST-sjefen for brudd på straffelovens bestemmelser om tjenestefeil, samt brudd på våpenloven. Dette skjer etter at VG avslørte at Sjøvold gjennom flere år oppbevarte minst to håndvåpen uten at de var registrert på ham. Sjøvold mottok våpnene fra en enke etter at hennes mann døde i 2008.

– Vurderingen fra vår side er at han ikke har gjort noe straffbart. Sjøvolds befattning med disse våpnene har vært som privatperson, ikke som politimester. Dette innebærer at straffelovens bestemmelser om tjenestefeil ikke er anvendelige, slik vi ser det, sier Lyngtveit.

annet innhenter dokumentasjon fra Oslo politidistrikt knyttet til de aktuelle våpnene, sier Valla.

– Det vil være aktuelt å avhøre ansatte og vitner i Oslo politidistrikt, som kan opplyse de konkrete omstendighetene rundt våpnene og hvordan de har vært håndtert, legger hun til.

Uklart om datoer

PST-sjefen forteller at han leverte våpnene til våpenkontoret i Oslo politidistrikt da det var våpenamnesti. På denne tiden var Sjøvold politimester i Oslo.

Et våpenamnesti innebærer at man i en tidsbegrenset periode kan levere inn ulovlige og uregistrerte våpen uten å bli straffet for det. Det eneste våpenamnestiet etter 2008 var i 2017.

Fredag sa politiinspektør Audun Kristiansen som tidligere ledet forvaltningsenheten i Oslo politidistrikt, at han mener Sjøvold kom med våpnene tidligere.

Sjøvolds advokat vil ikke avklare dette nærmere nå.

– Når det gjelder hva som har skjedd til hvilke tidspunkter, så vil det ikke være riktig av meg å mene noe om dette i dag. Jeg har oppfattet hendelsesforløpet som noe sammensatt. Etterforskningen vil trolig avklare dette.

Kari-Anne Hille Valla hos Spesialenheten bekrefter at hun har lest intervjuet med Kristiansen, men ønsker ikke å kommentere opplysningene fra politiinspektøren.

– Vi etterforsker med et objektivt utgangspunkt. I denne saken kan det være flere hypoteser. Vi har ikke mistanke per nå til noen andre personer, men der vil etterforskningen avklare hvor man ender.

Vil ikke si hvor

Da VG intervjuet PST-sjefen i forrige uke, var det ett spørsmål han nektet å svare på: Hvor han oppbevarte våpnene i de aktuelle årene.

VG har spurt Lyngtveit om han nå kan bringe klarhet i dette.

– Det er i alle fall ikke noe jeg meddeler offentligheten nå. Det som har stått i avisene er jeg kjent med. Så får etterforskningen til Spesialenheten bringe ytterligere klarhet. I dag vet jeg noe, annet ikke, svarer Lyngtveit.

Brudd på våpenloven?

– Betyr dette at du mener at Spesialenheten ikke burde vært de som etterforsker saken?

– Vi har respekt for at Spesialenheten ønsker å undersøke dette. Gitt den medieoppmerksomheten saken har fått, hensynet til den posisjonen Sjøvold har i dag og arbeidsplassene han har tjenestegjort ved tidligere, finner vi det korrekt at dette undersøkes av Spesialenheten, svarer Lyngtveit.

Han er mindre bastant når det gjelder spørsmålet om brudd på våpenloven.

– Når det gjelder eventuelle brudd på våpenloven, får vi komme tilbake til dette senere. Hendelsene ligger flere år tilbake i tid. Her og nå har jeg heller ikke fullstendig oversikt over hva som har skjedd, og når, sier advokaten.

Lyngtveit opplyser at Sjøvold vil bli avhørt så fort som mulig etter at advokaten neste uke er ferdig med en sak som har pågått siden september.

Vil avhøre ansatte

Etterforskningsleder Kari-Anne Hille Valla, forteller at Spesialenheten vil avhøre Sjøvolds tidligere kolleger i Oslo politidistrikt.

– Vi foretar nå undersøkelser og etterforskningsskritt, hvor vi blant

VG 31. OKTOBER I ÅR

VG 31. OKTOBER I ÅR

VG 31. OKTOBER I ÅR

VG 2. NOVEMBER I ÅR

PSSST!
Hans Sverre Sjøvold sier han tok imot våpnene fra en enke etter at hennes mann døde i 2008. Sjøvold og den avdøde mannen var begge medlemmer av samme Odd Fellow-losje i Vestfold.

Riksadvokaten handlingslammet i en uke i NAV-saken

Riksadvokaten er ansvarlig for å få gjenopptatt de uriktige dommene i NAV-skandalen. Men den siste uken har etaten vært handlingslammet på grunn av inhabilitet.

Justisminister Jøran Kallmyr (Frp) har lovet å utnevne en såkalt setteriksadvokat, som kan

håndtere NAV-saken i stedet for riksadvokat Jørn Sigurd Maurud, men dette har drøyd.

– Kan ikke uttale seg

– Som kjent er riksadvokaten, og dermed også hele Riksadvokatembetet, inhabile i NAV-saken, og vi kan derfor ikke uttale oss om den, skriver kommunikasjonsrådgiver

Mie Skarpaas i Riksadvokatembetet i en e-post til NTB.

Hun bekrefter at hele Riksadvokatembetet som sådan er inhabilt, så lenge riksadvokaten er det, og forblir det også etter at setteriksadvokat er på plass.

– Kan ikke foregripe

Skarpaas fremholder at det er

Justisdepartementet som står for prosessen med setteriksadvokat, og at spørsmål derfor bør rettes dit.

– En setteriksadvokat blir oppnevnt av Kongen i statsråd. Departementet kan ikke foregripe det. Dette forsinker ikke arbeidet med disse sakene, sier kommunikasjonsrådgiver Linda Hafstad i departementet til NTB.

Neste statsråd holdes fredag.

Forrige torsdag takket Tor-Aksel Busch for seg etter 22 år som Norges riksadvokat. Neste dag begynte Jørn Sigurd Maurud i jobben, og noe av det første han gjorde var å erklære seg som inhabil i NAV-saken. Årsaken er at han er samboer med tidligere arbeidsminister Hanne Bjurstrøm. (NTB)

JUSTISMINISTER: Justisminister Jøran Kallmyr (Frp) (t.h.) sier han har tillit til PST-sjef Hans Sverre Sjøvold. Dette bildet ble tatt i mai i år. Foto: TROND SOLBERG

Justisministeren om PST-sjefen etter våpensaken:

– HAR TILLIT

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, OLA HARAM og MONA GRIVI NORMAN

En uke etter VGs avsløring av Hans Sverre Sjøvolds ulovlige oppbevaring av våpen, svarer justisminister Jøran Kallmyr for første gang om sin tillit til PST-sjefen.

Spesialenheten for politisaker opplyste fredag at de hadde startet full etterforskning av Sjøvold.

Kallmyr uttalte da at han ville «avvente Spesialenhetens konklusjon» for han uttalte seg om saken.

Spesialenheten etterforsker Sjøvold etter straffelovens bestemmelser om brudd på tjenesteplikten og for brudd på våpenloven.

Sjøvolds advokat avviser at det er skjedd brudd på tjenesteplikten.

Ulovlig håndvåpen

Det var onsdag i forrige uke VG avslørte at PST-sjefen gjennom flere år hadde oppbevart minst to håndvåpen uten å ha tillatelse til dette.

PST er direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. VG har stilt departementet og justisminister Jøran Kallmyr flere spørsmål om saken den siste uken.

– Jeg har tillit til Sjøvold som PST-sjef. I sin nåværende stilling har Sjøvold ansvar for rikets sikkerhet. Denne oppgaven krever stabilitet og forutsigbarhet, svarer justismi-

nister Kallmyr via e-post i dag.

Utover dette vil han ikke kommentere saken.

– Vi vil nå avvente hva Spesialenhetens etterforskning vil vise. Det vil ikke være riktig for meg som justisminister å kommentere pågående etterforskning til et uavhengig organ, uttaler han.

Sikkerhetsklarering

Justis- og beredskapsdepartementet er såkalt autorisasjonsmyndighet for PST-sjefens sikkerhetsklarering.

Ifølge sikkerhetsloven, kan straffbare handlinger tillegges vekt i spørsmålet om en sikkerhetsklarering.

Sjøvold er som PST-sjef klarert for «strengt hemmelig», opplyser departementet.

Ifølge Kallmyr, er det til nå ikke

gjort noen vurderinger av sikkerhetsklareringen som Sjøvold er avhengig av å ha for å fungere som PST-sjef.

– Når det gjelder sikkerhetsklareringsspørsmålet er det noe som må vurderes når Spesialenheten har avklart faktum i saken, skriver han.

VG har også spurt Kallmyr om hvordan han ser på brudd på våpenloven.

Det har han ikke svart på.

– Saken har høy prioritet, fordi den har stor allmenn, offentlig interesse, har Kari-Anne Hille Valla, etterforskningsleder i Spesialenheten, tidligere uttalt til VG.

Odd Fellow-medlem

Våpnene Sjøvold har ble tatt imot fra en enke i Vestfold etter hennes ektemanns død i 2008. Den avdøde

ektemannen og Sjøvold var medlemmer i samme Odd Fellow-losje.

Sjøvold sier våpnene ble levert inn i forbindelse med et våpenamnesti. Det eneste våpenamnestiet etter at han mottok våpnene, var våren 2017.

– Før våpenamnestiet

Et våpenamnesti innebærer at man for en tidsbegrenset tidsperiode kan levere inn våpen man ikke har tillatelse til å eie uten å bli straffeforfulgt for det.

En høytstående leder i Oslo politidistrikt mener imidlertid at våpnene ble levert inn før våpenamnestiet ble opprettet.

erlend.ofte.arntsen@vg.no
ola.haram@vg.no
mona.grivi.norman@vg.no

Forsvaret trodde pistolene var destruert:

FUNNET IGJEN HOS KRIMINELLE

BESLAG: Denne Colt'en ble beslaglagt hos 48-åringen omtaler seg selv fullblods gangster. Foto: POLITIET

PÅ KAIA: VG møtte den volds- og narkotikadømte mannen på brygga i Larvik.

Av OLA HARAM,
MONA GRIVI NORMAN,
ERLEND OFTE ARNTSEN
og TORE KRISTIANSEN (foto)

Politiet ransaker hjemmet til en voldsdømt mann. I skapet finner de en skarpladd pistol. Politiet mener Forsvaret har mistet kontrollen på 1600 slike pistoler.

VG møter den 48 år gamle mannen på kaia i Larvik. Han erkjenner at han har et langt rulleblad. At det involverer vold, torpedooppdrag og grov narkotikakriminalitet.

– Jeg har vært fullblods gangster i 25 år, sier mannen fra Skien.

Torsdag 11. oktober i fjor ransaket tre politibetjenter hjemmet til 48-åringen.

Her fant de stjalne motorsykler, amfetamin og ammunisjon. I et klesskap på soverommet lå en skarpladd Colt-pistol.

48-åringen forteller at han skaffet seg våpenet fordi han fryktet at noen skal komme og ta ham. Det

dreide seg om gammel gjeld og trusler fra et norsk-pakistansk miljø.

Det var aldri var noe problem å skaffe seg våpen.

– Hvem kjøpte du pistolen av?

– Jeg kan ikke si noe annet enn at jeg kjøpte den illegalt. Det er en kodeks, det. Jeg kjøpte den av en kriminell gangster.

Colt-pistolen stammer fra det norske Forsvaret. Hvordan endte den militære pistolen hjemme hos en voldsdømt mann i Telemark?

Mistet kontrollen

Da politiet undersøkte serienummeret på Colten som de fant i Skien,

var ikke pistolen å finne i deres registre over tapte eller stjalne våpen.

I Sør-Øst politidistrikt har de gjennom tre år drevet politiope-
rasjon Bonanza.

Flere offentlige tjenestemenn er pågrepet for underslag og våpenlovbrudd.

Etterforskningslederne i Bonanza fikk høre om Colt-pistolen som blir funnet i Skien.

Forsvaret har sine egne våpenregister. Da de søkte opp våpenet, viste det seg at pistolen skulle vært destruert i 2008.

Det betyr at den skulle vært ødelagt, hugget opp i små metallbiter.

Politiet mener Forsvaret har mistet kontrollen på et parti med 1600 Colt-pistoler.

● 57 av pistolene er funnet i ulovlige våpensamlinger.

● Politiet har også funnet deler fra over 50 andre Colt-pistoler.

● Ingen vet sikkert hvor resten av pistolene er.

– Skulle ikke ha skjedd

Politiet mener partiet med Colt-pistoler forsvant etter at Kongsgårdmoen militærleir ble lagt ned.

– Så langt har vi funnet igjen over 120 pistoler og pistoldeler fra dette partiet, men hvor mange som re-

elt er borte av de 1600 vet vi ikke, sier, sier etterforskningsleder Skule Worpvik i operasjon Bonanza.

– Kongsberg-Coltene er interessante fordi vi finner mange. Der kan vi med større sikkerhet si, at her har et mye større parti enn de hundre våpnene vi har funnet, forsvunnet, legger han til.

I tillegg til pistolen som ble funnet i Skien, fant politiet en forsvars-Colt hjemme hos en tidligere sentral skikkelse i B-gjengen i Oslo, skrev Dagbladet i 2017.

I en dom som falt i vinter, ble to menn dømt for ulovlige våpenhold. De hadde blant annet hele eller de-

ler av 65 Colt-pistoler i sine illegale våpensamlinger.

Forsvaret viser til politiet for spørsmål om de 1600 Colt-pistolene.

– Politiet har funnet flere av Forsvarets Colt-pistoler hos voldsdømte og gjengkriminelle. Hva tenker du om at de gjenfinnes i slike miljøer?

Viseadmiral Elisabeth Natvig mener det er helt uakseptabelt at kriminelle har fått tak i våpen som Forsvaret skulle destruert.

– Det er helt uakseptabelt. Det er noe som absolutt ikke skulle ha skjedd, sier viseadmiral Elisabeth Natvig, som er sjef for Forsvarsstaben.

Flere er nå siktet og dømt for å eie de ulovlige pistolene.

Men ingen er straffet for å ha stjålet eller underslått flere hundre halvautomatiske pistoler fra Forsvaret.

Skulle destrueres

Da den kalde krigen tok slutt, var det bred politisk enighet om at det norske forsvaret måtte endres. Et digert mobiliseringsforsvar skulle

bli et moderne innsatsforsvar. Militærleire ble lagt ned og hundrevis av eiendommer solgt. I løpet av noen år ble antall ansatte redusert med 7000 mennesker.

Det ble bestemt at titusenvis av militære våpen skulle destrueres.

På midten av 2000-tallet hadde Forsvaret fortsatt lokale våpenlagre og eiendommer over hele landet. Her kunne våpen ligge i åpne kasser. Det var liten kontroll på hvem som hadde tilgang til våpen som uansett skulle ødelegges.

Systemet var bygget på tillit. Forsvaret erkjenner nå at skarpe militære våpen gjennom flere år

har forsvunnet fra leirene deres. Det inkluderer våpen de trodde var destruerte.

Politiet mener de aller fleste våpnene som skulle vært destruert, forsvant før 2010. De mistenker at forsvarsansatte som jobbet med destruksjon, la til side våpen istedenfor å legge dem i kverna.

– Det er én ting å ta vare på noen få våpen av historisk verdi, men det er et spørsmål om det er riktig å legge til side flere tusen sånne våpen. Det må gjennomgås og prøves juridisk, sier politioverbetjent Skule Worpvik.

Ifølge et møtereferat fra

DESTRUKSJON: Bildet er tatt under destruering av AG3-gevær ved Evenes leir. Foto: FORSVARETS FORUM

ØVELSE: Det norske Forsvaret har blitt et moderne innsatsforsvar. Bildet er tatt under øvelsen Thunder Reindeer på Bardu tidligere i år. Foto: TORSTEIN BØE

NEDLAGT: Kongsgårdmoen militærleir ble lagt ned i 2004, mens Kongsgårdmoen fjellanlegg skal ha vært i drift frem til 2010. Foto: FORSVARSBYGG

KNUST: 34 000 maskingevær ble kvernet opp i 2009 etter at AG-3 ble

2018, har Forsvaret innført et forbud mot at våpensamlere kan jobbe med destruksjon av våpen.

– Det er et godt tiltak. Den som sitter og vraker ting kan ikke få en tåre i øyet for hvert våpen han hiver opp i kverna, sier Worpvik.

Via våpensamlere

Selv om Forsvarets rutiner er blitt bedre, fortsetter våpenlekkasjen fra Forsvaret å være et problem for det norske samfunnet.

Våpen som skulle vært ødelagt dukker opp i nye etterforskninger. Politiet mener de kan se forbindelser som strekker seg helt

fra forsvarsansatte via aktive våpensamlere til personer i organiserte kriminelle miljøer.

Politioverbetjent Skule Worpvik erkjenner at det er vanskelig å spore våpen.

– Vi ser at håndvåpen fra Forsvaret har havnet i samlermiljøet og deretter selges videre. Prosjektet har avdekket et mønster i kjeden fra lovlydige samlere til tunge kriminelle, sier politioverbetjent Skule Worpvik om operasjon Bonanza.

Politiet sier de har problemer med å spore den sammenhengende kjeden fra forsvarsansatte til kriminelle miljøer.

– Å spore våpen oppover er vanskelig. Folk ønsker å beskytte personene som har gitt eller solgt dem våpen, sier Worpvik.

Mannen fra Skien som hadde den ulovlige Colt-pistolen i kleskapet, ble i februar dømt til to år og seks måneders fengsel for flere lovbrudd. Han soner gjennom domstolens narkotikaprogram og forteller at han er i full vanlig jobb.

– Jeg har prøvd å slutte med rus i mange år. Jeg tør ikke gjøre kriminalitet i nykter tilstand. Jeg tør

ikke stjele en sjokolade på butikken en gang. Så jeg måtte liksom ruse meg enten jeg skulle ut på torpedo-opdrag eller hente narkotika, forteller han.

– Ikke bra

Den selverklærte eks-gangsteren sier han selv reagerer på at våpen fra det norske Forsvaret havner i kriminelle miljøer.

– Det er ikke bra. Nå er ikke jeg en av de farligste med våpen. Men det er veldig mange ustabile med våpen – som får tak i slike våpen – som absolutt ikke skulle hatt de. Jeg vet om gamle Colter og AG3'er som kommer fra Forsvaret.

Han vil ikke svare på hvem han selv kjøpte Colt-pistolen fra. Men forteller at han betalte 7000 kroner for pistolen ett års tid før politiet ransaket boligen hans i fjor.

– Vet du om han du handlet med, hadde flere?

– Nei, ikke han jeg handlet av. Han bare kom over en, og så kjøpte jeg den.

– Sa han hvor han fikk Colten fra?

– Han gjorde ikke det. Jeg spør aldri om sånt heller. Hadde jeg spurt, så hadde jeg vel blitt beskyldt for å være informant, sier 48-åringen.

VG har fått innsyn i deler av etterforskningen mot 48-åringen. Den

erstattet som hovedvåpen i Forsvaret. Foto: FORSVARETS FORUM

viser at politiet sendte DNA-prøver fra Colt-pistolen til Rettsmedisinsk institutt. Målet var å identifisere andre personer som har hatt befatning med våpenet utover den siktede.

Politispektør Guro Siljan bekrefter at den beslaglagte pistolen ikke ble sendt til tekniske undersøkelser.

Rettsmedisinsk institutt fant ikke DNA-resultater fra prøvene.

Pistolen ble ikke sendt til Kripas for tekniske undersøkelser, opp-

lyser politispektør Guro Siljan i Sør-Øst politidistrikt.

Etterforskningsleder Skule Worpvik i samme distrikt sier at politiet ikke har noen fullstendig oversikt over hvor mange forsvunne forsvarsvåpen som er gjenfunnet av politiet.

–Ikke nysgjerrige nok

Worpvik erkjenner at våpen som dukker opp i straffesaker generelt har vært underlagt for lite grundige undersøkelser:

– Når vi har funnet våpen tidligere så har vi laget beslagsrapporter og sjekket om det er tapt, men kanskje er det ikke gjort så

mye mer. Vi har nok ikke alltid vært nysgjerrige nok på våpenet og hvor det kommer fra, sier Worpvik.

Viseadmiral Elisabeth Natvig sier at Forsvaret ser svært alvorlige på politiets funn av forsvarsvåpen i ulovlige våpensamlinger.

– Vi skal ha kontroll på våpnene våre. Vi skal ha rutiner som gjør at vi har kontroll og sikrer oss at våpen blir destruert slik de skal. Jeg tenker at både det norske samfunnet og Forsvaret selv har forventninger til at vi har den kontrollen, sier Natvig til VG.

Omfattende endringer

Viseadmiralen understreker at

mange av forholdene politiet avdekker, gjelder våpen som forsvant for flere år siden.

– Det gjøres funn nå, men vi må huske at dette ikke er noe som har skjedd de siste årene. Dette er noe som har skjedd over lang tid, sier hun.

Natvig peker på omfattende endringer når Forsvaret skal destruere våpen:

- Våpenlagre og destruksjon er sentralisert.
- Det er alltid en tredjepart til stede når våpen destrueres.
- Forsvaret selger ikke lenger våpen til enkeltpersoner og organisasjoner utenfor Forsvaret.
- Nye datasystemer gir bedre kon-

troll med Forsvarets materiell.

– Vi har jobbet veldig mye med rutinene på dette området og vi har ikke avdekket misligheter siden 2015, sier Elisabeth Natvig.

Forsvaret opplyser at de har anmeldt forhold til politiet, men at de ikke kan svare detaljert på hva som er anmeldt.

– Hva er det totale omfanget av forsvarsvåpen som er registrert som destruert, men er gjenfunnet av politiet?

– Jeg kjenner ikke det totale omfanget. Jeg oppfatter at det er noe av det politiet fremdeles etterforsker, men jeg forstår at det fremdeles kan finnes mørketall her, sier Natvig.

POLITIET HAR LEVERT DESTRUKSJON HOS FO NÅ ER MINST 20 AV DE IGJEN I ULOVLIGE SAL

Av MONA GRIVI NORMAN, OLA HARAM, ERLEND OFTE ARNTSEN og TORE KRISTIANSEN (foto)

SKIEN (VG) – Det er en krise at det skjer. Her jobber man hardt for å få våpen ut av sirkulasjon, og så drypper det ut igjen, politioverbetjent Skule Worpvik i Sør-Øst politidistrikt.

Våpen som beslaglegges eller leveres til politiet av privatpersoner, skal destrueres av det norske Forsvaret. Nå er minst 20 slike våpen funnet igjen i ulovlige våpensamlinger.

Worpvik mener det er svært uheldig for tilliten til politiets våpenforvaltning.

I går skrev VG hvordan våpen fra det norske Forsvaret har havnet i illegale våpensamlinger – og hos tunge kriminelle.

Gjennom politioperasjon Bonanza har Sør-Øst politidistrikt funnet minst 124 våpen som står som destruerte i Forsvarets register. De frykter at tallet er langt høyere.

Nå opplyser politiet for første gang at minst 20 våpen som er levert fra politiet til Forsvaret for destruksjon, er funnet igjen i flere ulovlige våpensamlinger.

– Det er flere destruksjonsvåpen fra Kripas som er funnet igjen hos

flere personer, på flere steder, bekrefter Worpvik.

Tre våpenamnesti

De siste 20 årene har norske myndigheter invitert befolkningen til tre våpenamnesti. Det betyr at det i en periode er straffefritt å levere inn registreringspliktige våpen til politiet.

Målet er å få skarpe uregistrerte våpen ut av sirkulasjon.

Våpen som de lokale politidistrikten samler inn, leveres til Kripas sentralt. Deretter leveres våpnene til Forsvaret som skal ødelegge våpnene for politiet.

– Vi har vært kjent med at det har vært våpen på avveie fra Forsvarets destruksjonssystem og at det også

Politioverbetjent Skule Worpvik/etterforskningsleder i operasjon Bonanza.

Viseadmiral Elisabeth Natvig/sjef for Forsvarsstaben.

innbefattet noen av de våpnene som politiet leverte til Forsvaret, skriver Knut Rykhus som leder Kriminalteknisk avdeling hos Kripas.

Han viser til at det ble laget nye rutiner for destruksjon fra 2009. Våpnene som har blitt gjenfunnet

har trolig forsvunnet fra Kongsgårdmoen leir, før Forsvarets sentrallager ble opprettet i 2010.

– Hva betyr dette for publikums tillit til politiets våpenforvaltning?

– Vi må hele tiden jobbe for å ha god kontroll med våpenforvaltning.

VÅPEN TIL FORSVARET. M FUNNET MLINGER.

gen i Norge, og jevnlig vurdere om rutinene er gode nok. Det er veldig uheldig når våpen kommer på avveie, uansett hvordan det skjer, skriver Rykhus.

Forsvaret understreker at de har gjort mye for å rydde opp i våpen-destruksjon siden 2010. Blant annet er våpenlagre sentralisert og det er alltid en tredjepart til stede når våpen destrueres.

Forsvaret beklager

Forsvaret erkjenner likevel at svikt og manglende kontroll på 2000-tallet fortsatt skaper problemer for det sivile samfunnet i dag.

– Det er åpenbart at det er et problem at det er våpen der ute som vi i Forsvarsledelsen har forutsatt

at har vært destruert, sier viseadmiral Elisabeth Natvig som er sjef for Forsvarsstaben.

– Våpen som er levert fra privatpersoner til politiet og videre fra politiet til Forsvaret for destruksjon, har blitt funnet igjen i ulovlige private våpensamlinger. Hvordan ser Forsvaret på det?

– Det viser tydelig at vi ikke har hatt gode nok rutiner på dette tidligere. Det er også snakk om et tillitsforhold mellom politiet og Forsvaret når vi gjør en jobb på vegne av politiet. Det skulle ikke ha skjedd, sier viseadmiralen.

mona.grivi.norman@vg.no
ola.haram@vg.no
erlend.ofte.arntsen@vg.no

VG i går

Operasjon Bonanza

● Politioperasjon ledet av Sør-Øst politidistrikt fra 2016 til 2018.

● Rettet mot godkjente eller selverklærte våpensamlere.

● 67 personer er siktet etter våpenlovbrudd.

● Over 2300 våpen er beslaglagt.

● Politiet har funnet våpen som skulle vært destruert av forsvaret.

**WÜRTH
MODYF
WORKWEAR**

FAGFOLKS FØRSTEVALG

Med arbeidsklær fra Würth MODYF viser du frem mesteren i deg. Vi leverer til krevende kunder over hele verden. Nå er vi kommet til Norge – for å bli norske fagfolks førstevalg.

ARBEIDSKLÆR FRA WÜRTH MODYF

modyf.no

FANT FORSVARETS PANSERVERNKANON HOS ILLEGAL VÅPENSAMLER

BESLAG: Politiets bilder viser et stort antall våpen funnet under politiaksjonen i Buskerud i 2016. Foto: POLITIET

ØVELSE: De rekylfrie kanonene Carl Gustav 84mm er fortsatt i bruk av Forsvaret. Bildet er tatt på en øvelse i

Av MONA GRIVI NORMAN,
OLA HARAM og ERLEND OFTE
ARNTSEN

Politiet har funnet en rekylfri kanon hos en selverklært våpensamler fra Buskerud – ti år etter at våpenet skulle vært destruert av Forsvaret. Dokumenter knyttet til destruksjonen er forsvunnet.

I april 2016 pågrep politiet en selverklært våpensamler i 60-årene. På gårdsplassen ved en enebolig fant politiet flere titalls våpen. I garasjen og på andre eiendommer var det enda flere ulovlige våpen.

VG AVSLØRER

Blant funnene var en rekylfri kanon av merket Carl Gustav M2. Den svenskproduserte kanonen har vært i bruk i det norske forsvaret siden tidlig på 1970-tallet. Det håndholdte panservernvåpenet kan skyte ulike type granater.

De rekylfrie kanonene har blant annet vært brukt på norske styrker i Afghanistan, skriver Forsvaret på sine hjemmesider.

Kanonene som ble beslaglagt av politiet i april 2016 skulle ifølge Forsvarets våpenregister ha blitt destruert ti år tidligere: 24. mars 2006.

Påripelsen av samleren var en del av politioperasjon Bonanza der hundrevis av forsvarets våpen som skulle vært destruert, er gjenfunnet i private våpensamlinger.

VG har forsøkt å ettergå hva som faktisk skjedde da luftvernkanonen kom på avveie – men likevel ble registrert som destruert i Forsvarets register.

Men Forsvaret kan ikke finne igjen alle dokumentene for destruksjonen i 2006.

– Fikk våpenet

Den selverklarte våpensamleren ønsker ikke å snakke med VG, men svarer via sin forsvarer, Ole Petter Drevland, at han egentlig ikke ville ha den rekylfrie kanonen.

Klienten erkjenner straffskyld for forholdet, men ifølge Drevland, husker han ikke når han fikk den rekylfrie kanonen:

– Det eneste han kan si, er at han fikk den fra en annen våpeninteressert person, som for han bekjent ikke driver med noe ulovlig. RFKen er for såvidt ikke funksjonsdyktig, fordi det er ikke mulig å få tak i ammunisjon til den.

– Den er ikke funksjonsdyktig fordi det ikke finnes ammunisjon til den?

– Ja, det er ikke mulig å skaffe ammunisjon til våpenet. Og han har heller aldri gjort noe forsøk på å skaffe noe sånt. Han har heller aldri prøvd den, sier Drevland.

Mannen ble – sammen med en tidligere forsvarsansatt – dømt for omfattende, ulovlig oppbevaring av våpen i februar i år. Dommen er anket.

Mangler dokumenter

Forsvaret opplyser at de ble kontaktet av politiet i forbin-

ETTERFORSKNINGSLEDER: Politioverbetjent Skule Worpvik i Sør-Øst politidistrikt.

delse med straffesaken. I denne prosessen gikk Forsvaret gjennom interne rutiner og arkiver for å identifisere sårbarheter som kunne gjøre det mulig å undersøke et slikt våpen.

– En kritisk sårbarhet som ble avdekket var at den fysiske dokumentasjonen rundt destruksjon av denne rekylfrie kanonen ikke var

Trøndelag i 2017. Kanonen er ikke den samme som ble funnet i Buskerud. Foto: KRISTIAN KAPELRUD

VG 10. november

korrekt bevart i henhold til arkivregler, og kunne ikke bli gjenfunnet, skriver orlogskaptein og talsmann Thomas Gjesdal.

Forsvarsmateriell (FMA) opplyser at de ikke kan gi VG innsyn i de arkiverte dokumentene knyttet til destruksjonen. FMA åpner for ny etterforskning rundt kanonen: «Selv om det foreligger en dom mot den som har oppbevart kano-

nen, gjenstår det etterforskning av hvem som har fjernet den fra Forsvarets område. (...) det kan føre til fare for bevisforspillelse av den eller dem som måtte være eller kan komme under etterforskning.»

– Tillitsbasert

I 2006 – da kanonen skulle ha blitt ødelagt – ble våpendestruksjoner gjennomført uten uavhengig kontroll fra andre deler av Forsvaret. Når destruksjonen var gjennomført fikk materiellregnskapsfører beskjed og registrerte det.

– Systemet var tillitsbasert og melding om destruksjon kunne gis over telefon eller pr e-post fra personell som gjennomførte destruksjonen, skriver orlogskaptein Thomas Gjesdal.

I etterkant av straffesaken har Forsvaret gjort store endringer. Forsvaret svarer ikke på i

hvor mange saker det mangler dokumentasjon på våpendestruksjoner.

Forsvaret svarer heller ikke på om dokumentasjonen knyttet til destruksjoner ikke kan gjenfinnes fordi den har blitt slettet eller fordi den aldri ble arkivert.

På spørsmål om hvorvidt Forsvaret fullstendig arkiv knyttet til destruksjon av våpen på 2000-tallet, skriver talsmann oberstløytnant Frank Sølvberg at de ikke kan utelukke at er andre mangler:

«Fullstendigheten i dette arkivet avhenger av den enkeltes kompetanse og forståelse av hva som er arkivverdig eller ikke. Forsvaret erkjenner at den enkeltes kompetanse, og forståelse (...) har vært varierende», skriver han.

– Saken er belyst

Saken med den gjenfundne rekyl-

frie kanonen skal ha blitt gransket av Forsvaret selv, men rapporten er gradert og VG får ikke innsyn. Forsvaret henviser spørsmål om straffesaken til politiet.

Etterforskningsleder Skule Worpvik i Sør-Øst politidistrikt mener politiet har fått den nødvendige dokumentasjonen knyttet til den rekylfrie kanonen.

– Vi har fått belyst forholdene rundt den RFKen godt nok. Den skal i en ankesak snart, så der ønsker vi ikke å kommentere mer, sier politioverbetjent Skule Worpvik i Sør-Øst politidistrikt.

– Har dere støtt på at Forsvaret sier at dokumenter er borte og at arkivet er ufullstendig på det her?

– Det har vært noen utfordringer knyttet til tidligere fysiske arkiv, men det må Forsvaret svare på, sier Worpvik.

Operasjon Bonanza

● Politioperasjon ledet av Sør-Øst politidistrikt fra 2016 til 2018.

● Rettet mot godkjente eller selverklærte våpensamlere.

● 67 personer er siktet etter våpenlovbrudd.

● Over 2300 våpen er beslaglagt.

● Politiet har funnet våpen som skulle vært destruert av forsvaret.

VERDENS GANG

ANSVARLIG REDAKTØR/ADM. DIREKTØR:
GARD STEIRONYHETSREDAKTØR: **TORA BAKKE HÅNDLYKKEN**
POLITISK REDAKTØR: **HANNE SKARTVEIT**
UTVIKLINGSREDAKTØR: **ØYVIND BRENNE**
MAGASINREDAKTØR: **JANE THRONDSSEN**Partipolitisk og økonomisk fritt og uavhengig dagblad.
Utgitt av Verdens Gang A/S, Postboks 1185 Sentrum,
0107 Oslo, Tlf.: 22 00 00 00. Salg av avisen eller
avfotografering av VGs stoff og annonser for
videreproduksjon er ikke tillatt uten etter avtale med VG.

Leder

Ekstremt farlige
våpen på avveie

● Forsvarets panservernkanon som skulle ha vært destruert, havnet hos en illegal våpensamler.

● Søndag skrev VG hvordan våpen fra det norske Forsvaret har havnet i illegale våpensamlinger – og hos tunge kriminelle.

● Et av våpnene omtalt i avisen torsdag, var en rekylfri kanon av merket Carl Gustav M2, funnet sammen med en rekke andre våpen hos en selverklært våpensamler.

● Kanonen som ble beslaglagt av politiet, skulle ifølge Forsvarets våpenregister ha blitt destruert ti år tidligere. Hva som egentlig har skjedd er uklart. Forsvaret har ikke funnet igjen alle dokumentene knyttet til «destruksjonen».

● Våpendestruksjoner er blitt gjennomført uten uavhengig kontroll fra andre deler av Forsvaret.

● Den illegale våpensamleren erkjenner straffskyld for forholdet, og sier via sin advokat til VG at han fikk den fra en annen våpeninteressert person.

● Forsvaret har gransket saken, men vil ikke gi innsyn i granskingen. Det opplyses at de har endret rutineene. Men de har ikke svart på i hvor mange saker det mangler dokumentasjon på våpendestruksjoner.

● Dette er ikke det eneste våpenet som er på avveie. VG har i flere saker omtalt politioperasjonen Bonanza der hundrevis av forsvarsvåpen som skulle vært destruert, er gjenfunnet i private våpensamlinger.

● Flere forsvar- og politiansatte er siktet, tiltalt eller dømt for underslag eller ulovlig våpenhold i politioperasjon Bonanza.

● Det er også slik at våpen som beslaglegges eller leveres til politiet av privatpersoner, skal destrueres av det norske Forsvaret. Minst 20 slike våpen er funnet igjen i ulovlige våpensamlinger.

● Dette er svært alvorlig. Våpen på avveie har vært et stort problem lenge, ikke minst fordi våpnene havner i gale hender.

● Et panservernvåpen som det som ble funnet hos våpensamleren i Buskerud, kan skyte flere typer granater, både lys-, spreng-, røyk- og pansergranater. Den kan brukes mot pansrede kjøretøy og infanteri og kan ha rekkevidde opp til 1000 meter.

● Havner dette hos kriminelle, for ikke å si terrorister, kan man gjøre enorm skade. Dette må myndighetene få kontroll på.

Til laks åt alle

● Motivet på den nye 1000-kroneseddelen er en bølge på åpent hav.

● Det symboliserer lakseskatten Norge går glipp av.

Snakk med Rudy

Rudy Giuliani har en hovedrolle i den politiske thriller, Ukraina, som i disse dager spiller for fulle hus i den amerikanske kongressen.

AKKURAT NÅ

Alle snakker om Giuliani. Selv snakker han i alle kanaler, bortsett fra i Representanthuset. Gianianis aktiviteter i Ukraina står i fokus når Kongressen skal avklare om det er grunnlag for å reise riksrettssak mot Trump.**I Ukraina skal president** Donald Trumps personlige advokat ha opptredt som en slags privatpraktiserende utenriksminister. Han anklages for å ha startet en svertkampanje mot USAs daværende ambassadør i Kiev, Marie Yovanovitch. Han skal ha presset ukrainske myndigheter til å starte etterforskning av tidligere visepresident og nåværende presidentkandidat Joe Biden og hans sønn Hunter Biden.**Hva visste presidenten?**

Har Trump lagt press på en fremmed makt for å grave frem materiale som han kan bruke mot en politisk motstander? Demokratene mener i så fall at det kan danne grunnlag for riksrett. Trump og republikanerne avviser alt og omtaler prosessen som en heksejakt.

Jeg forbinder Rudy Giuliani med den mørkeste dag i USAs nyere historie, 11. september 2001. Jeg var VGs korrespondent i New York og husker hvordan Giuliani, som da var byens borgermester, viste styrke og lederskap i krise. Han informerte, beroliget og mobiliserte folk. Han hadde mer tro på oss, enn vi hadde på oss selv, skrev nyhetsmagasinet Time som kåret ham til Årets navn i 2001.

Giuliani vokste opp i enkle kår i Brooklyn, i et nabolag der det ble sagt at unge menn ble brannmenn, politi eller kriminelle. Giuliani gikk en annen vei. Han studerte statsvitenskap og filosofi før han tok juridisk doktorgrad ved New York University. I sine yngre dager var han en liberal demokrat. Da Ronald Reagan ble valgt til president i 1980 skiftet han side til republikanerne og fikk snart en ledende posisjon i Justisdepartementet.

Giuliani var statsadvokat i New York før han ble valgt til borgermester i 1994. I begge funksjoner var han en kompro-

missløs forkjemper for lov og orden. Hans linje var nulltoleranse. Det ble slått hardt ned på alt fra forseelser til alvorlig kriminalitet. I løpet av hans to første år som borgermester ble antallet drap halvert og alvorlig kriminalitet redusert med 35 prosent.

Han var kontroversiell. Minoriteter protesterte mot diskriminering. Det var en rekke saker om politivold. Han ble kritisert for å være både arrogant og ufølsom. Giuliani siterte sin far på at det er bedre å bli respektert enn å bli elsket. Først etter terrorangrepet oppnådde han bred anerkjennelse. Det ble sagt at han hadde reddet New York to ganger: Først ved å bekjempe kriminaliteten, deretter gjen-**«Det er åpenbart enklere å rope høyt om heksejakt enn å forklare seg under ed.»**

nom lederskapet 11. september.

I 2007 ble det spekulert i om presidentvalget året etter ville stå mellom Hillary Clinton og Rudy Giuliani. De to toppet meningsmålingene, men ingen av dem nådde opp og Barack Obama ble valgt. Giuliani valgte tidlig å støtte Trumps kandidatur. Han ble ikke belønnet med en posisjon i regjeringen, men ble i april 2018 en av Trumps personlige advokater.

Han var til stede 25. juli da Trump ringte Ukrainas presi-

BESLAG: Et utvalg våpen som har blitt beslaglagt gjennom operasjon Bonanza. VG er ikke kjent med at noen av disse våpnene er beslaglagt fra de to siktede omtalt i denne saken. Foto: TORE KRISTIANSEN

ETTERFORSKNINGSLEDER: Skule Worpvik ledet operasjon Bonanza før den ble lagt ned ved årsskiftet. Aksjonen har ført til beslag av over 2300 våpen hos blant annet lovlige og ulovlige våpensamlere. Foto: TORE KRISTIANSEN

TO FORSVARS- ANSATTE **SIKTET** FOR UNDERSLAG

ADVOKAT: Harald Otterstad representerer mannen i 60-årene fra Rakkestad. Foto: LINN CATHRIN OLSEN

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN og OLA HARAM

De to tidligere forsvarsansatte ble tatt med til sammen over hundre våpen. Politiet fant både «destruerte» forsvarsvåpen og våpen som politiet hadde levert til Forsvaret for destruksjon.

De to mennene i 60-årene er blant 67 personer som er siktet gjennom operasjon Bonanza, som har blitt drevet av Sør-Øst politidistrikt.

De er også to av flere tidligere ansatte fra Forsvaret som har blitt siktet, eller dømt, for underslag av våpen eller ammunisjon.

Skulle vært destruert

I mai fjor gjorde politiet et stort beslag hos den ene siktede, som er bosatt i Rakkestad. Forsvaret og politiet brukte minst to dager på å fjerne og sikre våpnene, samt ammunisjon.

– Vi er vel oppe i et par hundre våpen, sier etterforskningsleder Skule Worpvik i operasjon Bonanza. Hos den andre, som er bosatt i

Kongsberg, fant politiet et «mindre antall» våpen, ifølge Worpvik.

– Begge er siktet for grovt underslag og det er funnet våpen hos begge som vi mener skulle ha vært i Forsvarets eiendom, sier etterforskningslederen.

«Destruerte» våpen

I beslaget hos Rakkestad-mannen er det funnet flere titalls våpen som ifølge Forsvarets våpenregistre skulle vært destruert, forteller etterforskningslederen.

De har også funnet våpen som er sendt inn av norsk politi for destruksjon hos Forsvaret, men Worpvik vil ikke peke ut om dette gjelder Rakkestad-mannen eller Kongsberg-mannen.

Våpnene har blitt undersøkt av Kripos og det foreligger nå en rapport om våpnenes funksjonalitet.

Peker på godkjenning

Et sentralt spørsmål i etterforskningen er om Forsvaret skal ha godkjent at de fikk ta over våpen, ifølge Worpvik.

– Flere personer som har blitt etterforsket mener at de har fått en aksept for å ta vare på våpen fra Forsvaret. Altså at de hevder å ha fått en aksept for å ta våpen, plumbere dem og ha dem som et privat samlingsobjekt i stedet for at de destrueres, sier Worpvik.

– Etterforskningen vil vise hvilke godkjenninger som har ligget til grunn og om de rettmessig kunne tatt med et eller flere av våpnene fordi de er samlere.

VG har spurt Forsvaret om tidligere forsvarsansatte har blitt siktet for lovbrudd som i realiteten har

vært godkjent praksis.

Det svarer ikke Forsvaret på. Worpvik presiserer at forholdene de etterforsker i disse to sakene ligger cirka ti år tilbake i tid.

– Politiet kjenner til at Forsvaret har bedret sine rutiner, uttaler han.

«Våpenmann»

Harald Otterstad representerer den tidligere forsvarsansatte fra Rakkestad. Han har nå ingen kommentar til saken.

Da saken ble omtalt for første gang i mai i fjor, sa han imidlertid:

– Han er en dedikert våpenmann, og jeg mener løslatelsen bekrefter at han

har gitt en troverdig forklaring. Det er regler for oppbevaring av våpen og ammunisjon som kan være brutt. Men det er langt derfra til en alvorlig siktelse for grovt underslag.

Arne Donald Andersen, som representerer Kongsberg-mannen, vil heller ikke kommentere saken.

– Jeg kan som sagt ikke bekrefte klientforhold, skrev han i en e-post til VG denne uken.

Viseadmiral Elisabeth Natvig, sjef for Forsvarsstaben, har tidligere sagt om våpenavsløringen at «vi har jobbet veldig mye med rutine på dette området og vi har ikke avdekket misligheter siden 2015».

1600

I forrige uke fortalte VG historien om hvordan politiet frykter at 1600 coltpistoler fra Forsvaret er på avveie, etter at over hundre våpen eller våpendeler fra samme parti har dukket opp i en rekke straffesaker – blant annet hos kriminelle. I går skrev VG at en panservernkanon fra Forsvaret dukket opp hos en illegal våpensamler på Hønefoss – ti år etter at våpenet skulle ha blitt destruert.

Elisabeth Natvig

Tidligere våpen-lagersjef sikket for underslag. Han nekter for å ha gjort noe ulovlig.

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, OLA HARAM, MONA GRIVI NORMAN og TORE KRISTIANSEN (foto)

ØSTLANDET (VG)
Fra 2010 ble våpen som skulle destrueres sendt til et hemmelig lager. Forsvaret ville ha bedre kontroll. Nå er mannen som skulle utføre oppryddingen selv sikket for underslag av våpen.

Den pensjonerte sjefen for et av Forsvarets sentrale våpenlager møter VG på en veikro på Østlandet.

Foran ham ligger papirer som skal vise at han ikke har gjort noe galt. Han har E-poster fra Forsvaret som han mener viser at han fikk godkjenning til å overta plomberte våpen.

Fra 2010 og frem til han gikk av med pensjon i 2014, var det hans jobb å gjennomføre en massiv nedskalering av Forsvarets våpenbeholdning. Titusener av eldre våpen ble destruert mens han hadde ansvaret for ingen skulle komme på avveie.

Nå mener politiet at den tidligere lagersjefen selv har underslått flere titalls våpen fra Forsvaret.

– Jeg har ikke tatt ett eneste våpen uten å få det godkjent. Dette har jeg papirer på, sier han til VG.

Flere sikket

Den pensjonerte lagersjefen er ikke den eneste offentlige tjenestemannen som nå er i politiets søkelys på grunn av våpensamlingen sin.

VG har dokumentert hvordan flere ansatte i Forsvaret og politiet har

blitt sikket for våpenlovbrudd og underslag gjennom politioperasjon Bonanza. Politiet har gjenfunnet minst 124 våpen som skulle vært destruert av Forsvaret. De mener tallet er langt høyere.

I 2002 opprettet Forsvaret sitt avhendingsprosjekt (FAP). Et av målene var å kvitte seg med store mengder våpen, enten gjennom salg eller destruksjon.

– Det er jo helt grunnleggende for Forsvaret, at skal man beholde sin troverdighet så må man ha orden og ryddighet, ikke minst på våpen, sier tidligere forsvarssjef Harald Sunde til VG i høst.

Forsvarssjefen satte derfor selv i gang et prosjekt for å rydde opp, forteller han. I 2010 opprettet Forsvaret sentrale våpenlager på hemmelige adresser.

Mannen som fikk lederjobben der, er nå sikket for underslag av våpen. Han nekter straffskyld.

Men hva skjedde egentlig?

Plombering

Den siktede lagersjefen forteller at han i 2011 sendte flere E-poster til førstekonsulent Asbjørn Østdahl i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Han ønsket å ta over en rekke våpen som uansett skulle ødelegges, forteller den tidligere lagersjefen til VG.

I E-posten, som VG har fått lese, uttrykker han seg avtalemessig; han ber om en bekreftelse og viser til at våpnene han ønsker å ta over skal plomberes etter reglene.

«Plombering» innebærer at våpenet blir gjort varig ubrukelig ved gjennom boring, sliping og sveising.

– Du kan si at som våpen så finnes det ikke lenger. Det er metall, påpeker den pensjonerte lagersjefen i dag.

Førstekonsulenten svarer at lagersjefen gjerne må plumbere våpnene og ta dem inn i sin våpensamling, står det i E-posten han viser til VG.

– Du fikk velge ut våpen og så ble de stående i våpenregisteret som destruert?

– Ja, de ba meg sette dem på destruksjonslisten, sier den tidligere lagersjefen til VG.

Han sier at det dreier seg om rifler, pistoler, maskingevær, stengun og rekylfrie kanoner.

I Forsvarets systemer ser det ut som våpnene er hugget opp.

Sjefen for våpenlageret gikk av med pensjon i 2014. Med seg ut av Forsvaret hadde han noen titalls våpen som skulle ha vært destruert.

Politiaksjon

To år senere blir den tidligere lagersjefen en del av politioperasjon Bonanza. I november 2016 ransaket fire politimenn hjemmet hans.

Lagersjefen hevder han har plombert alle våpnene han tok med seg fra forsvarsjobben. Våpnene blir beslaglagt.

Tre år etter ransakingen er det fortsatt ikke gjennomført tekniske undersøkelser av våpnene. Det betyr at det fortsatt er uklart om våpnene han tok med seg var plombert etter reglene. Selv forteller den pensjonerte lagersjefen at han i avhør hos politiet ble fremlagt en liste over våpnene som hadde blitt tatt i beslag hos ham. Lagersjefen hevder det fremkom at samtlige var merket som plombert.

– Han er sikket for underslag av Forsvarets kasserte våpen, sier politiadvokat Nils Vegard i Øst politidistrikt til VG.

– Hva slags våpen er det snakk om?

– Blant annet maskinpistoler, maskingevær, pistoler og den slags. Noen rifler også, svarer Vegard, som forteller at antallet er noen titalls.

Politiadvokaten bekrefter at spørsmålet om hva som var godkjent og ikke, er sentralt.

– Dette dreier seg veldig mye om rutiner, retningslinjer, instruksjoner og hvem som har sagt hva og hvem som har hjemmel til å gi tillatelser.

Samlermiljøer

Asbjørn Østdahl var mannen lagersjefen skrev E-poster med om våpenovertagelser i 2011. Den gang var han førstekonsulent i Forsvarets logistikkorganisasjon.

Østdahl forteller at de opplevde et press fra samlermiljøer på partier med gamle våpen som Forsvaret ville bli kvitt. Samlerne synes det var skandaløst at historiske våpen skulle ødelegges.

– Det var såpass store mengder at det ikke var politisk ønskelig å selge dette. Forsvaret skulle ikke bidra til å spre store mengder våpen i samfunnet, sier Østdahl.

Han viser til Forsvarets policy for overtagelse av våpen: Overtagelse av skarpe våpen forutsatte tillatelse fra politi. Og at overtagelse av samleobjekter forutsatte plombering.

Men han kan ikke huske at lagersjefen fikk gjøre dette.

– Men hvis han gjorde det, så måtte det være under forutsetning av at de ble plombert, sier Østdahl. Den pensjonerte lagersjefen nekter for å ha gjort noe ulovlig.

– Jeg har jo søkt om å få kjøpe

våpen fra Forsvaret. Det så du jo i E-posten. Jeg søkte om å få kjøpe dem, og så fikk jeg dem mot at jeg plomberte våpnene, sier den pensjonerte lagersjefen.

– Føler du deg sviktet?

– Ja, jeg gjør det. Fordi jeg oppfatter at jeg har gjort dette etter boka, og så står jeg plutselig her nå. Jeg har overhodet ikke dårlig samvittighet.

VG har kun sett to delvis sladdede E-poster som dokumentasjon for at våpenovertagelsene var godkjente.

Har tillit til politiet

På spørsmål om siktelsen mot den tidligere lagersjefen, skriver Forsvaret at de har tillit til vurderingene som politiet og påtalemyndigheten gjør. Forsvaret viser til politiet for spørsmål om etterforskningen av praksis rundt godkjenninger.

– Har Forsvaret hatt god nok kontroll på destruksjon av våpen når mannen med hovedansvaret for sentrallageret selv blir sikket for underslag av våpen?

– Når en tidligere ansatt som har hatt en betrodd stilling blir etterforsket, er Forsvaret åpen om at kontrollen ikke har vært tilfredsstillende. Vi har tillit til at politiet vil gjøre en grundig og objektiv etterforskning, blant annet vedrørende dette spørsmålet, skriver major og talsperson Anne-Hilde Håvardrud Hagen.

På spørsmål om andre ansatte har fått eller tatt våpen fra sentrallageret i samme tidsperiode, sier Forsvaret at de ikke kan uttale seg om det av hensynet til politiets etterforskning.

– Vi er kjent med at våpen knyttet til saken mot den pensjonerte lagersjefen er tatt i beslag, og at ansatte i Forsvaret har status som vitne i saken, skriver major Hagen.

BESLAG: Politiet har beslaglagt over 2300 våpen i operasjon Bonanza. VG er ikke kjent med om den tidligere lagersjefens våpen ligger i denne beslagskassen.

VG 10. NOVEMBER 2019.

VG 11. NOVEMBER 2019.

VG 14. NOVEMBER 2019.

SIKTET: Den pensjonerte lagersjefen i Forsvaret sier han ikke er skyldig i anklagene mot seg.

EKS-LAGERSJEF: Denne pensjonerte mannen var sjef for et av Forsvarets sentrale lager for våpen. Han ble siktet for underslag av våpen, men sier til VG at han har fått skriftlig samtykke fra Forsvaret på alle våpen han overtok.

FLERE SIKTEDE FIKK VÅPEN GODKJENT FORSVARET. POL AT DET ER BEGÅ BARE HAND

AVVEIE: Over 100 pistoler og andre våpen som Forsvaret trodde var destruert har dukket opp i straffesaker de siste årene.

Av MONA GRIVI NORMAN, OLA HARAM, ERLEND OFTE ARNTSEN og TORE KRISTIANSEN (foto)

Politiet etterforsker nå omfanget og lovligheten av forsvarsansatte som har tatt med seg våpen fra arbeidsplassen.

VG har denne høsten avdekket hvordan flere tidligere forsvarsansatte er siktet for underslag av våpen eller ammunisjon gjennom politioperasjon Bonanza.

I flere av sakene hevder de tidligere forsvarsansatte at de har fått tillatelse eller godkjenning til å ta med seg våpen hjem fra arbeidsplassen.

Den tidligere sjefen for et av Forsvarets sentrale våpenlagre sier at han fikk lov til å ta med seg plomberte våpen.

To forsvarsansatte fra Rakkestad og Kongsberg skal også ha forklaringer som involverer godkjenninger, opplyser politiet.

– Det var en ordning der det var mulig å overta våpen av museal verdi, dersom de ble plombert, men spørsmålet er om det var lov i det omfanget, sier politioverbetjent Skule Worpvik i Sør-Øst politidistrikt.

Han sier at etterforskerne har fått se det som hevdes å være godkjen-

ninger på at man får lov til å ta med våpen ut av Forsvarets systemer.

– Mener politiet det er straffbart dersom de forsvarsansatte har fått godkjenninger?

– **Straffbare handlinger**

– Hva som har stått i søknader og hva som har blitt godkjent, er sentralt når vi etterforsker dette. Men vi mener det er begått straffbare handlinger her.

Politiet påpeker at det kreves dokumentasjon og godkjenning for hvert eneste våpen.

Worpvik mener omfanget er sentralt i spørsmålet om det var godkjent eller ikke.

– Kanskje har det vært greit én gang eller to, og så regner man med

at her er det lov å plukke med seg litt når man ønsker, sier han.ww

VG har i forbindelse med denne saken stilt Forsvaret spørsmål om omfanget av slike godkjenninger, og hvorvidt dette er i tråd med våpenloven og Forsvarets interne regelverk.

Forsvaret avviser å svare på VGs spørsmål og sier dette er noe politiets etterforskning må søke klarhet i.

– Av hensyn til politiets etterforskning vil det være galt av Forsvaret å uttale seg nærmere om dette på nåværende tidspunkt, skriver major Anne-Hilde Håvardrud Hagen.

Samtidig har Forsvaret tidligere i høst opplyst til VG at siste gang de solgte et plombert våpen var i 2006. Problemstillingen har siden dette

kommet opp en gang i 2011 og 2013, ifølge oberst Sven H. Halvorsen.

Det ble da stadfestet at «ordning med kommersielt salg av våpen fra Forsvaret til privat personer (inkl. forsvarsansatte) eller organisasjoner avsluttes», opplyser han.

Forsvaret er klare på at politiet gjennom operasjon Bonanza har avdekket underslag fra Forsvaret.

– **Kan ikke utelukke**

Førstekonsulent Asbjørn Østdahl, tidligere ansatt i Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO), er en av dem som den pensjonerte lagersjefen hevder å ha fått godkjenninger av i 2011, skrev VG søndag.

Østdahl jobbet den gang med avhending av våpen. Han viser til

HEVDER DE KJENNING FRA POLITIET MENER ATT STRAFF- LINGER.

Forsvarets «policy» for overtagelse av våpen: At overtagelse av skarpe våpen forutsatte tillatelse fra politi. Og at overtagelse av samleobjekter forutsatte plombering.

Men han kan ikke huske at den tidligere lagersjefen fikk gjøre dette.

– Men hvis han gjorde det, så måtte det være under forutsetning av at det ble plombert, sier Østdahl.

– Så var det da slik at betrodde forsvarsansatte kunne plombere og ta med seg våpen hjem?

– Jeg kan ikke utelukke at det

har skjedd, svarer Østdahl.

Den tidligere lagersjefen hevder selv at han har plombert alle våpen lovlig.

Men erkjenner at det ikke har vært noen kontroll fra Forsvaret på at det faktisk har blitt gjort.

Han erkjenner også å ha byttet noen få plomberte våpen han overtok fra Forsvaret.

– Jeg har ikke solgt, men jeg har byttet noe. Hvis en har et gammelt militært våpen, så har jeg plombert det og så har jeg kanskje fått noe

til min samling som de har to av. Men det har vært innad i miljøet, sier den pensjonerte lagersjefen.

– Utro tjenere

På spørsmål om kontroll med plomberinger, svarer Forsvaret at politiet beslutter hvem og hva slags saksforhold som skal etterforskes.

– Av hensyn til den enkeltes rettsikkerhet, samt å sikre en objektiv og uavhengig etterforskning, vil det være galt av Forsvaret på dette tidspunkt å uttale seg nærmere om dette, skriver major Hagen.

Sjefen for Forsvarsstaben, viseadmiral Elisabeth Natvig, svarer på generelt grunnlag om politiets funn i operasjon Bonanza:

– Handler disse funnene om

enkeltpersoner som har begått lovbrudd eller et system som ikke har hatt kontroll?

– Jeg oppfatter at det er en kombinasjon av utro tjenere og for dårlige rutiner. Men det pågår en etterforskning her så jeg skal ikke være for skråsikker, sier Natvig.

– Det er snakk om våpen som står som destruerte i Forsvarets våpenregister. Altså er det våpen som formelt ikke finnes lenger?

– Det er åpenbart at det er et problem at det er våpen der ute som vi i Forsvarsledelsen har forutsatt at har vært destruert, sier viseadmiralen.

mona.grivi.norman@vg.no
ola.haram@vg.no

PST-SJEF:
Hans
Sverre
Sjøvol.

PST-SJEFEN ER AVHØRT

Av ERLEND OFTE ARNTSEN,
MONA GRIVI NORMAN og
OLA HARAM

Spesialenheten for politisaker bekrefter at de har hatt PST-sjef Hans Sverre Sjøvold inne til avhør.

– Vi har gjennomført et avhør av Sjøvold og fortsetter nå etterforskningen av saken, sier etterforskningsleder Kari-Anne Hille Valla i Spesialenheten til VG.

De jobber nå videre for å innhente ytterligere opplysninger, ifølge Valla.

Hun vil ikke kommentere hvorvidt Sjøvold nå er formelt siktet for lovbrudd, og i så fall for hva.

Avhøret ble gjennomført sist fredag. VG har ikke oppnådd kontakt med Erling O. Lyngtveit, som er forsvareren til Sjøvold i saken.

Spesialenheten etterforsker PST-sjefen etter straffelovens paragrafer om såkalt tjenestefeil, samt for brudd på våpenloven.

Advokat Lyngtveit har overfor VG anført at dette ikke dreier seg om tjenestefeil, fordi Sjøvolds befattning med våpnene har vært som privatperson.

Spesialenheten åpnet full etterforskning mot PST-sjefen 1. november etter at VG to dager i forveien avslørte at Sjøvold gjennom flere år hadde oppbevart minst to håndvåpen ulovlig.

– Ren vennetjeneste

Våpnene ble tatt imot fra en enke etter hennes manns død i 2008. Sjøvold og mannen var medlem i samme Odd Fellow-losje.

– Dette ble håndtert som en ren vennetjeneste. Disse våpnene var lovlig låst ned og ble liggende helt til amnestiet kom. Det var egentlig det som skjedde, har Sjøvold uttalt til VG.

Sjøvold oppbevarte ikke våpnene hjemme hos seg selv, og har nektet å opplyse hvor våpnene var i de aktuelle årene.

Han hevder de ble innlevert i forbindelse med et våpenamnesti.

Dette er opplysninger som har blitt bestridt av politiinspektør Audun Kristiansen.

Han ledet tidligere forvaltningsavdelingen i Oslo politidistrikt og var således våpenkontorets øverste sjef, samtidig som Sjøvold da var politimester i samme politidistrikt.

Kristiansen peker på at våpnene ble innlevert i 2015 eller 2016, noe som i så fall er tidligere enn det eneste aktuelle våpenamnestiet i 2017.

Valla i Spesialenheten har gjentatte ganger avvist å svare på om tidspunktet for når våpnene ble levert inn til våpenkontoret i Oslo politidistrikt er et tema for etterforskningen.

VG har fått avslag fra Oslo politidistrikt på begjæring om innsyn i kvitteringen for innleveringen av våpnene for å bringe klarhet i dette

erlend.ofte.arntsen@vg.no

Viseadmiral Elisabeth Natvig

På 90-tallet skulle politisjefen ha sendt vekkk noen gamle våpen til Kripos. Det gjorde han ikke. Han la dem i en kasse på jobben.

I 2017 søkte han om å få våpnene til sin private samling. Det fikk Spesialenheten til å reagere, men saken ble henlagt.

Av OLA HARAM, MONA GRIVI NORMAN og ERLEND OFTE ARNTSEN

Alt ble henlagt da tidligere politimester og nestleder i Spesialenheten, Johan Martin Welhaven, selv ble etterforsket av sine tidligere kolleger. Nå kritiserer to jurister henleggelsen.

To maskinpistoler av uklart opphav, innleveres til politiet. Tidlig på 1990-tallet ligger våpnene på Hamar politistasjon. Begge stammer trolig fra 2. verdenskrig, kanskje fra motstandsbevegelsen på Hedmark. Dette er sjeldne, attraktive samlerobjekter – en såkalt Stengun og en MP-40.

Når de er innlevert til politiet er de blitt statens eiendom.

Om maskinpistolene ikke skal inn i Kripos' våpensamling, skal de destrueres. Slik har retningslinjene vært i over ti år på dette tidspunktet, ifølge Politidirektoratet (POD).

På samme tid har Johan Martin Welhaven – da rundt 30 år gammel – fått jobb som politiinspektør på Hamar. Han fatter interesse for de to innleverte våpnene, legger dem i en kasse og plasserer dem i hvelvet til det lokale kontoret til Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

Våpnene merkes: «Tilhører/administreres av J. Martin Welhaven, politiinspektør. Hvis nødv., kontakt meg.»

Privat samling

De neste 20 årene har Welhaven en fremstående karriere i Politi-Norge, blant annet som assisterende

DOKUMENTER: VG har fått innsyn i dokumenter og E-poster som omhandler saksbehandlingen av Welhavens våpensøknad hos Politidirektoratet.

sjef i Spesialenheten for politisaker og som politimester i gamle Vestoppland politidistrikt.

Spesialenhetens oppgave er å etterforske mulige lovbrudd politifolk begår i tjenesten.

I 2017 er Welhaven fungerende leder for Hedmark politidistrikt, som senere blir lagt under nyopprettede Innlandet politidistrikt.

Politiets maskinpistoler som Welhaven la til side på 1990-tallet, ligger fortsatt i PSTs hvelv, merket med hans navn. Han har tilgang til hvelvet når han ønsker det.

3. januar 2017 søker han til POD om å få våpnene inn i sin private samling.

Welhaven vil «ta vare» på de historiske våpnene. I søknaden viser han også til sitt eget yrkesvalg og interesse for politihistorie, samt sin egen fars historie under og etter krigen.

«Det ville derfor være av affeksjonsmessig verdi og familiehistorisk interesse» for ham å få våpnene inn i sin private våpensamling.

Welhaven ser ikke på maskinpistolene som politiets eiendom. De må betraktes som «eierløse», mener han.

Søknaden kommer i løpet av 2017 til å utløse en etterforskning mot Welhaven fra hans tidligere arbeidsgiver, Spesialenheten.

Flere søknader

Månedene går uten at Welhaven får noen avklaring.

Han søker om flere våpen han ønsker å overta: En signalpistol som er tatt i beslag i en straffesak og en revolver som har blitt brukt som tjenestevåpen i politiet.

I juni 2017 tar Welhaven kontakt med sin tidligere politimesterkollega Sissel Hammer, som nå er sjef for forvaltningsseksjonen i Politidirektoratet.

«Hei Sissel, Alt vel med deg?» spør han i en E-post før han klager over at han får lite informasjon om saksbehandlingen. Han stiller flere spørsmål.

E-posten er et av flere dokumenter VG har fått innsyn i fra POD.

Hammer videresender E-posten til sin underordnede, seniorrådgiver Ståle A. Svendsen.

Svendsen reagerer på flere ting. I juli samme år sender han et brev til politimester Johan Brekke i Innlandet politidistrikt, Welhavens sjef.

● Svendsen vil vite om politimesteren har samtykket til at Welhaven «kan overta innleverte skytevåpen,

VILLE HA VÅPEN:

Politimester

Johan Martin Welhaven

i Vestoppland politidistrikt

i 2015. Foto: TORE MEEK, NTB SCANPIX

– Det er uvanlig og fremstår som lite betryggende for allmennheten

Advokat Eva-Marie Stryker

KRITISK: Advokat Eva-Marie Stryker har som advokat representert flere titalls polititjenestepersoner som har blitt etterforsket av Spesialenheten. Hun er kritisk til hvor «overraskende» raskt det er blitt konkludert i saken mot politimester Johan Martin Welhaven. Foto: GØRAN BOHLIN

● som antas å ha en ikke ubetydelig verdi på det sivile markedet», og i så fall på hvilket grunnlag.

● Svendsen vil vite hvorfor våpnene ikke er sendt til Kripos i tråd med gjeldende praksis, som er at de skal dit enten for destruksjon eller oppbevaring.

● Svendsen vil vite om det er «en etablert praksis ved Innlandet politidistrikt at politiansatte gis tilgang til politiets beslags-/våpenrom for å kunne plukke ut våpen som de kan ha privat interesse i å overta». I september og oktober 2017 mottar Spesialenheten to anmeldelser som utløser etterforskning av Welhaven.

En av disse er sendt av Innlandet politidistrikt.

– Vi har ikke levert inn noen anmeldelse, men vi har oversendt en sak. Saken gjelder overdragelse av eiendomsrett av våpen. Vi har ikke tatt stilling til om det er gjort noe ulovlig, det er det Spesialenheten som skal gjøre, har Johan Brekke, politimester i Innlandet politidistrikt tidligere uttalt til NRK.

Fordi det gjelder Spesialenhetens tidligere nestsjef, må det oppnevnes en såkalt settesjef for Spesialenheten i saken.

Valget til Justis- og beredskapsdepartementet faller på advokat Gunnar K. Hagen fra advokatfirmaet Thallaug.

Thallaug er et advokatfirma på Lillehammer og opererer i samme politidistrikt, hvor Welhaven i dag er påtaleleder.

Henlagt

Jobben til advokat Hagen er å ta de juridiske beslutningene etter at Spesialenhetens etterforskere i Trondheim har gjennomført en etterforskning.

I desember i fjor konkluderer Hagen at samtlige forhold Welhaven er etterforsket for, skal henlegges.

Welhaven er i dag leder for Felles enhet for påtale i Innlandet poli-

tidistrikt. VG har stilt ham flere spørsmål om denne saken. Han har ikke besvart dem, men sendt følgende uttalelse:

«Jeg har vært underlagt en grundig etterforskning fra Spesialenhetens side. Etterforskningen førte frem til henleggelse i desember i fjor. Saken har for meg og mine nærmeste vært en stor påkjenning. Jeg har forklart meg grundig til Spesialenheten og kommentert saken i media tidligere. Saken er for meg et tilbakelagt kapittel.»

Vil ikke kommentere

Fungerende leder for Spesialenheten, Liv Øyen, vil heller ikke kommentere denne saken.

– Det var settesjef som hadde ansvaret for saken og fattet vedtak. Sjefen for Spesialenheten behandlet ikke saken, og har derfor heller ingen synspunkter eller kommentarer til vedtak som ble fattet i saken, eller til synspunkter fra andre om vedtaket, skriver hun i en E-post.

Saken har ikke fått noen konsekvenser for Johan Martin Welhaven i Innlandet politidistrikt.

Mens han var under etterforskning fra Spesialenheten ble han ansatt i stillingen som påtaleleder.

– Ingen konsekvenser

Politimester Johan Brekke i Innlandet politidistrikt mener det er vanskelig å svare på om saken har påvirket tilliten til politiet.

– Undersøkelser viser at publikum generelt har høy tillit til politiet, skriver han.

– Er det da slik at Innlandet politidistrikt ikke anså forholdene å være alvorlige nok til å gi noen form for reaksjon eller tilbakemelding til Welhaven?

– Ja, med bakgrunn i henleggelsen hos Spesialenheten for politisaker foreligger det ingen administrative konsekvenser for Welhaven, svarer Brekke.

Jurist: – Anser dette som en tjenestefeil

VG har bedt to jurister vurdere påtalevedtaket til Spesialenhetens settesjef Gunnar K. Hagen.

– Spesialenheten er nådeløse i de saker hvor en polititjenestemann har begått handlinger som kan stille politiets virksomhet i dårlig lys av allmennheten. Mitt inntrykk er at terskelen for å konkludere med brudd på tjenesteplikt eller misbruk av stilling er lavere enn jeg kan se er gjort uttrykk for i denne saken, mener hun.

Stryker understreker at hun kun kjenner saken gjennom Hagens påtalevedtak og tidligere medieomtale, blant annet i NRK.

Hun mener det konkluderes «overraskende» raskt med at det ikke foreligger brudd på tjenesteplikt eller misbruk av stilling.

– Han har selv benyttet sin stilling som polititjenestemann som begrunnelse for dispensasjon for å inneha våpen. Han har også selv benyttet sin stilling som begrunnelse for interessen for våpen. Jeg skal avstå fra å konkludere på at det foreligger misbruk av stilling eller brudd på tjenesteplikt, men finner det betenkelig at disse anførselene ikke engang er nevnt, skriver advokaten.

– Det er uvanlig og fremstår som lite betryggende for allmennheten, mener Stryker.

«Litt enkelt»

– For meg fremstår Spesialenhetens påtaleavgjørelser her som påfallende vennligsinnet, mener advokat Pål S. Jensen som tidligere

har vært dommer og politimann.

– Settesjefen postulerer at det «er på det rene at mistenkte aldri tilegnet seg de to maskinpistolene.» Jeg er kritisk til dette. Ved å markere og flytte maskinpistolene på denne måten, er det etter mitt syn mest nærliggende å anse det som at han hadde tilegnet disse, mener Jensen.

Han stiller også spørsmålsteget ved hvorfor Hagen ikke ser på dette som en tjenestehandling for Welhavens del.

– Maskinpistolene ble innlevert til politiet en gang på 90-tallet og Welhaven var da i tjeneste ved politikammeret. Det var forutsetningen for at han kunne ta dem til side, fjerne dem fra det normale stedet for slik oppbevaring og selv merke dem med eget navn. Jeg anser dette som en tjenestefeil, sier Jensen.

– Ingen inhabilitet

Settesjef og advokat Gunnar K. Hagen ønsker ikke å kommentere sine egne vurderinger eller uttalelsene til Jensen og Stryker.

Hagen var advokat og partner i et advokatfirma som hadde adresse i samme politidistrikt hvor Welhaven var fungerende leder, deretter påtalesjef.

– Jeg påtok meg oppdraget som settesjef etter henvendelse fra Justisdepartementet. Hvis jeg hadde vært kjent med forhold som kunne reise tvil om min habilitet, ville jeg ha gjort departementet oppmerksom på det. Slike forhold forelå ikke, skriver Hagen i en E-post.

Dette ble Welhaven etterforsket for

1. MERKET OG LA TIL SIDE MASKINPISTOLER

● **Hva:** En Stengun og en MP-40 som hadde blitt levert inn på politistasjonen, ble merket med Welhavens navn og lagret i hvelvet til PST. I 2017 søkte han om få dem i eie privat.

● **Paragrafer:** Vurdert etter straffelovens bestemmelser om underslag, tjenestefeil og misbruk av stilling.

● **Konklusjon:** Henlagt som intet straffbart forhold.

2. LÅNTE REVOLVERE FRA MATERIALDEPOT

● **Hva:** To Smith & Wesson tjenesterevolvere ble opprinnelig oppbevart på politidistriktets materialdepot. Lånt av Welhaven og levert tilbake.

● **Paragrafer:** Vurdert etter straffelovens bestemmelse om underslag.

● **Konklusjon:** Henlagt som intet straffbart forhold.

3. HADDE SIGNALPISTOL PÅ KONTORET

● **Hva:** En signalpistol som var i politiets eie, ble oppbevart på Welhavens kontor, i utstillingsøyemed.

● **Paragrafer:** Vurdert etter straffelovens bestemmelse om underslag.

● **Konklusjon:** Henlagt på bevisets stilling.

4. GA VEKK PLOMBERT MASKINGEVÆR

● **Hva:** En plumbert Brengun innlevert til politiet ble gitt til Ringsaker historielag.

● En av drivkreftene bak Ringsaker historielag er tidligere forsvarssjef Harald Sunde. Han forteller til VG at maskingeværet ble overlevert ham og historielagets formidlingscenter for krigshistorie etter at han hadde holdt et foredrag for Welhavens ledergruppe.

● **Paragrafer:** Vurdert etter straffelovens bestemmelser om tjenestefeil og misbruk av stilling.

● **Konklusjon:** Henlagt som intet straffbart forhold. Vurdert å være en privatrettslig disposisjon.

5. GA EN WALTHER-PISTOL TIL FORSVARET

● **Hva:** En Walther-pistol ble gitt til Forsvaret. Forsvaret opplyser til VG at de ikke finner noen informasjon om denne gaven. Innlandet politidistrikt opplyser at gaven ble gitt til en utstilling og henviser til Forsvarsmuseet.

● «I denne saken har nok mistenkte overskredet sin myndighet ut fra den stilling han på det tidspunktet hadde», skriver settesjef Gunnar K. Hagen.

● **Paragrafer:** Vurdert etter straffelovens bestemmelser om underslag, tjenestefeil og misbruk av stilling.

● **Konklusjon:** Henlagt som intet straffbart forhold.

POLITIET OM PST-SJEFENS VÅPEN: BLE LAGT I SAFE

Av MONA GRIVI NORMAN, ERLEND OFTE ARNTSEN og OLA HARAM

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold har sagt at han leverte inn våpen fra en avdød losjebror under et våpenamnesti. Oslo politidistrikt opplyser nå at de først ble lagt i safe og senere overført til et våpenamnesti.

PST-sjefen er under etterforskning for tjenestefeil og brudd på våpenloven etter at VG avslørte at han har oppbevart våpen ulovlig gjennom flere år.

– Enken kom til meg og lurte på om jeg kunne ta vare på de våpnene, og det gjorde jeg. Og så ble de nok liggende en periode. Så ble det våpenamnesti og da fikk jeg levert de inn, sa Sjøvold til VG i oktober.

Et våpenamnesti innebærer at man i en tidsbegrenset periode kan levere inn ulovlige og uregistrerte våpen uten å bli straffet for det.

Motstrid om levering

Hans Sverre Sjøvold mottok våpnene fra en enke i Vestfold etter at hennes mann døde i 2008. Siden den gang har det kun vært ett våpenamnesti. Det fant sted i mars, april og mai 2017.

Den tidligere sjefen for våpenforvaltningen i Oslo, politiinspektør Audun Kristiansen, sa i oktober at han mente Sjøvold leverte inn

DETTE ER SAKEN

● I oktober 2019 avslørte VG at PST-sjef Hans Sverre Sjøvold i flere år oppbevarte minst to håndvåpen uten å ha tillatelse.

● I november startet Spesialenheten full etterforskning av PST-sjefen. De undersøker om Sjøvold har begått tjenestefeil eller brutt våpenloven.

● Sjøvold erkjenner at han kan ha begått mindre formale feil, men hans forsvarer avviser at PST-sjefen har begått tjenestefeil.

de aktuelle våpnene før amnestiet trådte i kraft.

– Det var nok en gang mellom 2015 og 2016. Jeg kan ikke si det noe klarere enn det, men det var ikke 2017. Det er jeg rimelig sikker på, sa Kristiansen til VG.

Sjøvold var selv politimester i Oslo da han leverte inn våpnene til distriktets våpenkontor.

OPD: Overført senere

I forrige uke ba VG om innsyn i all kommunikasjon mellom Oslo politidistrikt og Spesialenheten i saken. Det ble gitt innsyn i én e-post. Vedlagt i denne e-posten lå det en redegjørelse for saken.

Politiinspektør Runa Bunæs har avslått VGs innsynsbegjæring i denne redegjørelsen, men har valgt å gi en oppsummering av dokumentet:

«Jeg kan imidlertid si at rapporten viser til når tidligere pm (politimester Hans Sverre Sjøvold red. anm.) leverte våpnene, og at de ble tatt imot, lagt i safe, og skjema «innlevering av våpen og tilhørende ammunisjon for destruksjon» ble fylt ut. Våpenkontoret gjorde også noen egne undersøkelser. Det fremgår også at våpnene sammen med andre innleverte våpen senere ble «administrativt» overført til et våpenamnesti. Det er også fremholdt at politidistriktet mottar våpen fra dødsbo hele tiden.»

VG har spurt hvor lang tid det gikk fra Sjøvold leverte inn våpnene til de ble «administrativt»

overført til våpenamnestiet.

Hverken forvaltningsenheten eller Bunæs svarer på spørsmålet.

– Jeg kan dessverre ikke kommentere nærmere eller forklare andre forhold omkring innleveringen, skriver Bunæs som hadde ansvaret for å oversende saken fra Oslo politidistrikt til Spesialenheten.

VG har også spurt Forvaltningsenheten hva det vil si at et våpen blir «administrativt» overført til et våpenamnesti.

Politiinspektør Hanne Fauske svarer i en e-post at VGs innsynsbegjæring er avslått og at politiet ikke vil kommentere de konkrete spørsmålene.

Innleveringen av våpnene som Sjøvold i flere år hadde oppbevart ulovlig, utløste ingen melding til Spesialenheten eller etterforskning for våpenlovbrudd fra ordinært politi.

Taus PST-sjef

VG har stilt PST-sjefen flere spørsmål om de nye opplysningene via hans forsvarer Erling O. Lyngtveit. Sjøvold besvarer ingen av spørsmålene. Lyngtveit skriver følgende i e-post:

– Det er nærliggende å forstå VGs henvendelse som basert på lekkasje av taushetsbelagt informasjon, en lekkasje som i så fall kan være straffbar. Vi finner det ikke riktig å kommentere opplysninger fremkommet på en slik måte. Sjøvold forholder seg til Spesialenheten i denne sak og besvarer alle spørsmål derfra.

I et intervju med VG i oktober erkjente Hans Sverre Sjøvold at han kan ha begått noen «mindre formale feil» da han tok i mot pistoler fra en enke i Vestfold og oppbevarte de gjennom flere år uten at våpnene var registrert på ham.

Lyngtveit har på vegne av Sjøvold avvist at det er begått tjenestefeil.

Uten svar

VG har vært i kontakt med etterforskningsleder Kari-Anne Hille Valla i Spesialenheten, som ikke vil svare på spørsmål om hvilken plass de nye opplysningene har i deres etterforskning.

– Det kan jeg ikke kommentere, sier Valla.

Hun antar at Spesialenheten vil komme i mål med de viktigste etterforsknings-skrittene innen jul.

Hanne Fauske

Kari-Anne Hille Valla

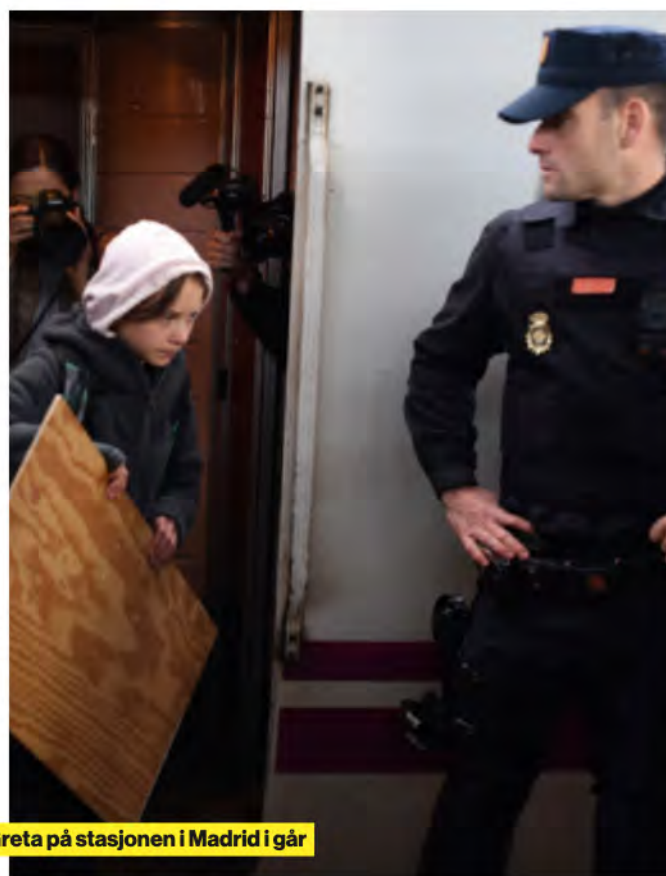
PST-SJEF: Hans Sverre Sjøvold ble sjef for Politiets sikkerhetstjeneste i mars i

VARLEDER: Politiinspektør Audun Kristiansen i Oslo politidistrikt håndterte dokumentasjon fra Sjøvold i forbindelse med innleveringen av våpnene. Foto: GEIR OLSEN

år. Han kom da fra jobben som politimester i Oslo politidistrikt. Foto: TROND SOLBERG

Greta på stasjonen i Madrid i går

ENDELIG I MADRID

Det var stor oppstandelse og trengsel på stasjonen da Greta Thunberg ankom Madrid med nattoget fra Lisboa.

Da den svenske klimaaktivisten gikk av toget fredag morgen, ble hun møtt av et stort medieoppbud, og det ble trengsel og tilløp til tumulter da hun forsøkte å ta seg gjennom stasjonen der mange skuelystne hadde samlet seg. Thunberg er i Madrid i forbindelse med den store klimakonferansen COP25 som for tiden pågår i den spanske hovedstaden. 16-åringen ankom Lisboa tidligere denne uken etter å ha seilt over Atlanterhavet fra USA. (NTB) Foto: GETTY

170 mill.

Tall fra Nets og Vipps AS viser at det i november ble utført 170,2 millioner kortkjøp, en vekst på 3,5 prosent i forhold til november 2018. – I november var det fire dager med mer enn sju millioner kortkjøp, noe som er et tydelig tegn på at julehandelen er godt i gang for mange, sier Stein-Arne Tjøre, pressesjef for Nets i Norge.

HELSEVESENET TOPPER VALG- KAMPEN

Storbritannias stuntvalg ble utskrevet for å løse den lamende brexitkrisen, men mye av valgkampen har dreid seg om helsevesenet.

Det offentlige helsevesenet NHS (National Health Service) gir gratis behandling for alle i Storbritannia, en ordning som ofte blir kritisert for sine mangler, men som elses av briter flest. (NTB)

GÅR INN FOR SKJERPET VÅPENKONTROLL I USA

Demokraten Michael Bloomberg kaster seg inn i valgkampen i USA med å varsle at han vil gå inn for å skjerpe våpenlovene. Han vil forby spesielle typer angrepsrifler, innføre lisens for våpenkjøpere og at Det hvite hus skal innta en helt ny rolle i hvordan vold med skytevåpen skal bekjempes. (NTB)

KRIPOS- SJEFFEN BLE ETTER- FORSKET FOR Å PÅVIRKE VÅPENSAK

KRIPOS-SJEF: Ketil Haukaas sier han først fikk vite om Spesialenhtens etterforsk

Av ERLEND OFTE ARNTSEN, MONA GRIVI NORMAN, OLA HARALD RAM og TORE KRISTIANSEN (foto)

Politiansatte mente de ble forsøkt på-virket da navnet til Kripos-sjef og våpensamler Ketil Haukaas dukket opp i en etterforskning. Spesialenheten henla saken.

I april 2016 pågriper etterforskere en ulovlig våpensamler i Buskerud. Flere hundre ulovlige våpen blir beslaglagt.

Ett av våpnene som undersøkes er en Luger-pistol. Når politioverbetjenten søker opp serienummeret i politiets våpenregister står pistolen registrert på et kjent navn:

Ketil Haukaas. Øverste sjef for Kripos.

Haukaas er en aktiv våpensamler og mangeårig medlem av Norsk våpenhistorisk selskap (NVS).

Ber om råd

Politioverbetjenten som får treff på Haukaas' pistol, kontakter lokale politiledere. De diskuterer hvordan våpentreffet skal følges opp overfor Kripos-sjefen, skriver Spesialenheten i et påtalevedtak VG har fått innsyn i.

De blir enige om å sende en e-post. Politioverbetjenten beskriver funnet, og ber om en bekreftelse på at Haukaas fremdeles har sin Luger-pistol.

Haukaas svarer at han har pistolen. Han legger til informasjon om hvordan Luger-produksjonen under annen verdenskrig gjør at mange pistoler kan ha samme serienummer.

Ingen undersøker fysisk om Ketil Haukaas har den aktuelle pistolen. «Jeg ønsket å få landet «ballen» rundt ditt navn her, og det anser jeg nå som gjort», skriver politioverbetjenten tilbake.

Sør-Øst politidistrikt vil ikke svare VG på hvorfor saken ble sjekket ut med én e-post eller hvorvidt dette er vanlig fremgangsmåte for å avklare spor.

Glemte hele saken

VG har intervjuet Kripos-sjef Ketil Haukaas om saken. Haukaas kaller henvendelsen fra etterforskerne for en «betimelig forespørsel»:

– De skulle sjekke om jeg hadde den Luger-pistolen og jeg tenker det er en rimelig måte å gjøre det på.

– Du har fortsatt den pistolen?

– Ja.

Haukaas sier han fikk en mistanke om at etterforskerne la for mye i serienummer-treff og at han derfor la ved tilleggsinformasjon om Luger-pistoler.

– Jeg klarer ikke skjønne at det er noe å henge seg opp i her i det hele tatt, hvis man forstår bakgrunnen, sier Kripos-sjefen.

Kripos-sjefen hevder han glemte saken fullstendig fram til han fikk en telefon fra sjefen for Spesialenheten to år senere.

– Her fikk jeg vite at jeg hadde vært under etterforskning, sier Haukaas.

– Synes det er ubehagelig Hvorfor endte Spesialenheten med opp med å etterforske en av Norges mektigste politiledere?

Politioverbetjent Bonanza har gjennom tre år avdekket store mengder ulovlige våpen.

På forsommeren 2016 jobbet det en Kripos-analytiker i operasjon Bonanza. Da han fikk høre at Ketil Haukaas – hans øverste sjef – kunne

VÅPEN: Operasjon Bonanza har beslaglagt flere tusen våpen i en tre år lang politioperasjon.

være involvert i saken, tok han kontakt med sin nærmeste leder som er analysesjef i Kripos.

Analysesjefen forklarer i avhør at han videre tok direkte kontakt med Haukaas. Her skal Haukaas ha sagt at han var sjekket ut av saken.

Hva som skjedde videre er det uenighet om.

Spesialenheten gir hvert år rapporter hvor de oppsummerer årets saker. Her skriver de at Spesialenheten fikk informasjon om at Ketil Haukaas hadde henvendt seg til etterforskere i våpensaken «på en måte som kunne oppfattes som påvirkning av politiets undersøkelser i straffesaken» og at noen oppfattet at Haukaas «forsøkte å få sitt navn slettet fra registeret.»

Ketil Haukaas er anonymisert i årsrapporten.

Sør-Øst politidistrikt vil i dag ikke svare på hva som gjorde at saken ble meldt inn til Spesialenheten.

Spesialenheten sier de hadde rimelig grunn til å opprette etterforskning mot Haukaas for mistanke om brudd på tjenesteplikten § 171 i november 2017:

– Det var mistanke om at en ansatt i politiet kunne ha forsøkt å påvirke opplysninger om at politiet i straffesak har gjort undersøkelser av hans våpen, skriver fungerende sjef Liv Øyen.

Saken henlegges

Analytikeren og analysesjefen fra Kripos sier i avhør at de aldri gjorde noe annet enn å opplyse de faktiske forhold: At Ketil Haukaas var sjekket ut av saken.

En politioverbetjent som jobbet med Bonanza-prosjektet har i avhør forklart at han opplevde en henvendelse om å skrive en rapport om Haukaas som et ønske om å få navnet hans fjernet fra straffesaken, står det i vedtaket.

«Etterforskningsresultatet taler med særlig styrke mot at Haukaas har opptrådt straffbart» skriver Liv Øyen, fungerende sjef i Spesialenheten.

Analytikeren forklarer i avhør at han ba om at det ble laget en rapport på Haukaas, men at «hans ønske om å dokumentere etterforskningsskritt i saken har blitt tatt ut av sin sammenheng.»

VG har ikke fått innsyn i hele forklaringen fra politioverbetjentene.

To år etter den opprinnelige våpensaken, i juni 2018, konkluderer Spesialenheten med at det hele beror seg på en misforståelse.

Saken henlegges som intet straffbart forhold bevist.

Fungerende sjef Liv Øyen i Spesialenheten skriver at «etterforskningsresultatet taler med særlig styrke mot at Haukaas har opptrådt straffbart.»

– Jeg har i denne sammenhengen overhodet ikke snakket om meg eller min sak eller hatt direkte kontakt med noen som jobbet med Bonanza-prosjektet, sier Ketil Haukaas til VG.

– Kan noen andre ha oppfattet at du ønsket dette og agert på dine vegne?

– Det kan jeg altså ikke forstå. Jeg ville ikke hatt noe mot at navnet mitt lå i prosjektet. Det var for meg en ren faktaavklaring.

Haukaas sier han aldri har sett noen interessekonflikt mellom å være Kripos-sjef og aktiv våpensamler.

– Nei, jeg ser ikke den problemstillingen. Det er en ærlig og seriøs hobby. Man blir ikke inhabil av å ha greie på noe.

«Det var mistanke om at en ansatt i politiet kunne ha forsøkt å påvirke opplysninger om at politiet i straffesak har gjort undersøkelser av hans våpen.»

Liv Øyen, fungerende sjef i Spesialenheten

– Har du til enhver tid overholdt lover og forskrifter knyttet til din våpensamlersaktivitet?

– Så vidt jeg vet, så.

– Kan du si hvor mange våpen du har?

– Nei, det har jeg ikke noe ønske om å si noe om, sier Haukaas og viser til en sikkerhetsvurdering.

Ble ikke avhørt

Kripos-sjefen ble aldri avhørt av Spesialenheten for politisaker.

– De skriver at saken er så godt opplyst at de ikke ser noen grunn til å avhøre meg. Det sier litt om hvordan Spesialenheten har vurdert substansen, sier Haukaas til VG.

Spesialenheten svarer at de ikke anså et avhør som nødvendig for å avklare spørsmålet om straffskyld:

– I denne saken vurderte vi at det etter gjennomførte vitneavhør og innhentet dokumentasjon ikke lenger var holdepunkter for mistanke om brudd på tjenesteplikt, og det var da ikke nødvendig å avhøre ham, skriver fungerende sjef Liv Øyen i Spesialenheten.

Sør-Øst politidistrikt og enhetsleder for etterforsknings og etterretning, Lena Reif, vil ikke svare på VGs spørsmål i saken.

– Sør-Øst finner ikke grunnlag for å kommentere eller gi opplysninger i sak som har vært behandlet i Spesialenheten, skriver kommunikasjonsavdelingen.

Polititopper la føringer for våpenoperasjon:

BEGGE BLE SELV

Av MONA GRIVI NORMAN, ERLEND OFTE ARNTSEN og OLA HARAM

PST-sjef Hans Sverre Sjøvold og Kripos-sjef Ketil Haukaas var med å bevilge penger og legge rammene for politiets store våpenoperasjon. I etterkant har begge blitt etterforsket av Spesialenheten på grunn av private våpen.

Samordningsorganet er navnet på et råd bestående av en håndfull toppledere fra norsk politi og påtalemyndighet.

Deres oppgave er å vurdere hvilke prosjekter i Politi-Norge som skal få midler fra en pott på oppunder 30 millioner kroner. Målet er å styrke politiets innsats mot «kriminalitet av organisert og grenseoverskridende karakter».

Ifølge instruksjonen har Samordningsorganet fire faste medlemmer. Blant disse er politimesteren i Oslo, som i flere år var Hans Sverre Sjøvold, og Kripos-sjefen som siden 2012 har vært Ketil Haukaas.

Denne høsten har VG avslørt at både Sjøvold og Haukaas har havnet i Spesialenhetens søkelys. Kripos-sjefen ble etterforsket for å ha forsøkt å påvirke en våpenetterforskning. Saken ble henlagt i fjor.

Saken mot PST-sjefen etterforskes for fullt etter VGs avsløringer av at han gjennom flere år oppbevarte våpen ulovlig.

Operasjon Bonanza

Sommeren 2015 gjorde politiet i Telemark et stort våpenbeslag som viste seg å ha forgreninger til andre distrikter.

I september samme år ble det søkt til Samordningsorganet om midler til operasjon Bonanza, en politiaksjon som skulle lede til store våpenbeslag hos flere tjenestemenn i norsk politi og forsvar.

Søknaden ble først avslått av Samordningsorganet samme måned. Deretter gikk søknaden noen ganger i retur mellom organets sekretariat i Kripos og Sør-Øst politidistrikt som ledet Bonanza-prosjektet.

18. februar 2016 fikk operasjon Bonanza innvilget 1 million kroner fra Samordningsorganet.

– Det er helt vanlig at det er en diskusjon mellom sekretariatet og søker om form og farge, og hvordan det skal se ut. Vi beskrev prosjektet positivt, men påpekte at midlene skal gå til etterforskning – ikke kompetanseheving, sier Kripos-sjef Ketil Haukaas.

– Ulovlig våpenhandel

Avdelingsdirektør Kristin Kvigne i Politidirektoratet (POD) er i dag leder for Samordningsorganet:

– Mandatet fra Samordningsorganet var å avdekke og forfølge straffbare forhold knyttet til ulovlig våpenhandel, skriver Kvigne.

Ett år etter de første bevilgningene, fikk Bonanza-prosjektet ytterligere en million kroner.

Til tross for flere tidkrevende, åpne etterforskninger, valgte Sør-

Operasjon Bonanza

● Politioperasjon ledet av Sør-Øst politidistrikt fra 2016 til 2018.

● Rettet mot godkjente eller selverklærte våpensamlere.

● 67 personer er siktet etter våpenlovbrudd.

● Over 2300 våpen er beslaglagt.

● Politiet har funnet våpen som skulle vært destruert av forsvaret.

Øst politidistrikt ikke å søke om mer penger etter dette.

– Vi så ikke grunn til å søke midler i 2019, skriver politidistriktet i en e-post.

Leverte inn håndvåpen

VG har i høst avslørt hvordan flere betrodd tjenestemenn i politiet og i Forsvaret har blitt siktet gjennom operasjon Bonanza, eller hatt våpenrelaterte etterforskninger rettet mot seg fra Spesialenheten.

I oktober i år avslørte VG at PST-sjef Hans Sverre Sjøvold i en årrekke oppbevarte minst to håndvåpen ulovlig.

Spesialenheten etterforsker nå PST-sjefen for tjenestefeil og brudd på våpenloven.

Sjøvold ble medlem av Samordningsorganet da han ble politimester i Oslo i 2012. Han satt i rådet da de mottok søknaden om en politioperasjon innrettet mot ulovlige våpen i september 2015. I februar 2016 var Sjøvold med på å tildele penger til operasjon Bonanza.

Det er uklart når Hans Sverre Sjøvold bestemte seg for å levere inn håndvåpnene til våpenkontoret i Oslo politidistrikt.

Sjøvold har sagt til VG at våpnene ble levert inn under et våpenamnesti. Det var i så fall etter at han fikk kjennskap til politiets våpenoperasjon.

Forsvarer: Spekulasjoner

VG har kontaktet Hans Sverre Sjøvold via hans forsvarer Erling O. Lyngtveit. VG har spurt hvilke vurderinger Sjøvold selv gjorde da han som medlem av Samordningsorganet vurderte søknaden til en politioperasjon rettet mot våpenlovbrudd.

VG har også spurt om Sjøvold gjorde seg tanker om våpnene han selv oppbevarte på dette tidspunktet.

FASTE MEDLEMMER: Ketil Haukaas (t.v.) er Kripos-sjef og Hans Sverre Sjøvold var politimester i Oslo frem til

ETTERFORSKET

tidligere i år. Med stillingene følger en fast plass i politiets Samordningsorgan, som har fire faste medlemmer, ifølge instruks.

«Jeg klarer ikke å se, ut fra min bakgrunn og historie, at det er habilitetsproblemer.»

Kripos-sjef Ketil Haukaas

BESLAG: Våpen beslaglagt gjennom operasjon Bonanza, som totalt ble finansiert med to millioner kroner av Samordningsorganet til politiet.

← – Jeg finner det ikke aktuelt å svare på disse spekulasjonene, som jeg finner utdige, svarer Lyngtveit.

Etterforsker med kritikk

VG har fortalt hvordan Kripos-sjef og våpensamler Ketil Haukaas dukket opp da etterforskere i Bonanza søkte opp serienummeret til en Luger-pistol. Han ble sjekket ut av saken uten andre undersøkelser enn en e-post.

Senere ble Haukaas likevel etterforsket av Spesialenheten under mistanke om han hadde forsøkt å påvirke etterforskerne til å fjerne sitt navn fra saken. Saken ble henlagt, og Spesialenheten mente etterforskningen med særlig styrke talte mot at Haukaas hadde gjort noe straffbart.

Ketil Haukaas trekker selv en linje mellom sin rolle som medlem av Samordningsorganet og det at han ble etterforsket av Spesialenheten.

I Spesialenhetens påtalevedtak er en av etterforskerne sitert slik:

«Søknaden som ble sendt i 2015 kom i retur flere ganger og da den til slutt ble innvilget ga Samordningsorganet instruks om at prosjektet skulle etterforske ulovlig våpenhandel, det meste politiet hadde beskrevet i søknaden skulle det ikke gjøres noe med».

– Ingen innstramming

Det er en fremstilling som Haukaas bestrider:

– Det ligger noen dultede beskyldninger om at de var misfornøyde med tildelingen fra Samordningsorganet.

Han sier at tilbakemeldingen fra Samordningsorganet handlet om at pengene skulle gå til å avdekke og følge opp straffbare forhold.

– Det var ingen innstramming av hva som skulle etterforskes. Det var ingen begrensninger i tildelingen fra oss, men det var en begrensning mot å bruke pengene samfunnet har gitt oss til andre oppgaver, sier Haukaas.

– Hva tenker du om at to av fire medlemmer i Samordningsorganet har fått oppmerksomhet fra Spesialenheten som følge av våpen?

– Jeg klarer ikke å se, ut fra min bakgrunn og historie, at det er habilitetsproblemer. Det måtte i så fall

knyttes til det faktum at jeg har en lovlig våpensamlertillatelse, men det var ikke det operasjon Bonanza rettet seg mot, svarer Kripos-sjefen.

Haukaas ønsker ikke å kommentere etterforskningen av Hans Sverre Sjøvold.

Flere politimenn etterforsket

Ved siden av etterforskningene mot Sjøvold og Haukaas, har VG omtalt to andre betrode tjenestemenn fra politiet som har blitt etterforsket som følge av våpenhåndtering:

Peter Ristan, politiadvokat på Lillestrøm, ble gjennom operasjon Bonanza avslørt som samler av uregistrerte, skarpe våpen. Etter at han i februar 2017 tok sitt liv, fant politiet et hemmelig lager med rundt 400 våpen, som Ristan hadde opparbeidet seg blant annet gjennom å lure våpenforvaltningen på sin egen arbeidsplass.

Gjennom innsyn i straffesaken, kunne VG i oktober fortelle hvordan et av de største beslagene i operasjonen tilhørte politimannen. I etterkant avslørte VG at Ristan hadde hatt et privat våpenskap på sitt eget kontor. Sør-Øst politidistrikt har ikke klart å svare på hvem som ga tillatelse til dette.

Johan Martin Welhaven, tidligere nestsjef i Spesialenheten og nå påtaleleder i Innlandet politidistrikt ble i 2017 og 2018 etterforsket av Spesialenheten for underslag av politiets våpen. Blant annet lå han til side to maskinpistoler på egen arbeidsplass og merket dem med sitt navn.

Alle forhold ble henlagt av Spesialenheten, men vurderingene blir kritisert av jurister VG intervjuet om saken. Welhaven selv viste i en kommentar til at saken var henlagt og for ham et tilbakelagt kapittel.

VG ba om innsyn i dokumentene fra straffesaken, men Riksadvokaten avviste innsynet og mente saken ikke reiste «prinsipielle spørsmål» eller var i «kjerneområdet for pressens kontrollfunksjon».

Brevet er undertegnet av assisterende riksadvokat Knut Erik Sæther som også er medlem av politiets Samordningsorgan og var med på å bevilge penger til våpenoperasjonen.

Operasjon Bonanza ble offisielt lagt ned 1. januar 2019.

SATT FAST: For å få løs sykkellåsen måtte brannmannskapene vinkelkutter på låsen. Foto: VESTFOLD INTERKOMMUNALE BRANNVESEN

Hadde sykkelås rundt halsen – måtte fjernes med vinkelkutter

Av YASMIN SFRINTZERIS og SYNNE EGGUM MYRVANG

Brannvesenet i Vestfold måtte bruke vinkelkutter for å fjerne en sykkelås rundt halsen på en mann – som hadde sovet med låsen rundt halsen natt til i går.

– Brannvesenet bistår befolkningen med ganske mye opp gjennom årene. Vi har klipt av ringer, klipt løs barn som har festet beinet i sykkel. Men dette er av de mer spesielle tingene, sier brannmester Steinar Holm til VG.

Klokken 12.06 rykket brannmannskapene fra Tønsberg ut med brannbil og fire personer til en adresse etter melding om en person som ikke fikk av seg en sykkelås han hadde rundt halsen.

Mannen tok, av ukjente årsaker, på seg bøyelåsen fredag kveld og sov med låsen på natt til lørdag.

Ringte brannvesenet

– Men lørdag formiddag begynte låsen å bli plagsom, da ringte de brannvesenet, sier Holm.

Mannen hadde først spurt noen andre om hjelp, men da heller ikke de fikk løst situasjonen, ble det allsidige brannvesenet redningen.

Brannmannskapene spurte aldri om hvordan låsen hadde havnet rundt hodet på mannen, men de fikk opplyst at han ikke fant nøkkelen, skriver Vestfold interkommunale brannvesenet på Facebook.

Mannen ble pakket godt inn i tepper og satt på en bøtte uten dørs. En brannkonstabel holdt hodet og låsen stødig, mens den andre brukte vinkelkutter og satte to snitt med kirurgisk presisjon på låsen, ved nakkeregionen, forteller Holm.

– Han var glad låsen ikke var festet i sykkel, sier Holm om den litt uheldige situasjonen.

Uvanlig

Han forteller at låsen var romslig nok til at det var litt klaring når vinkelkutteren skulle brukes:

– Vi hadde 10–12 centimeter klaring, så vi hadde litt plass å jobbe på når vi brukte vinkelsliperen, for det er jo ikke helt ufarlig å bruke det i nærheten av mennesker, sier Holm.

Videre skriver brannvesenet på Facebook at de ikke kan huske å ha håndtert hendelser der kroppsdeler måtte løses opp de siste ti årene. Men brannvesenet mimrer tilbake til en episode for to til tre år siden:

En beruset mann satt fast mellom toalettskålen og avløpsrøret. Boltene i gulvet måtte løsnes for å løfte hele toalettskålen bort slik at mannen kom seg løs.